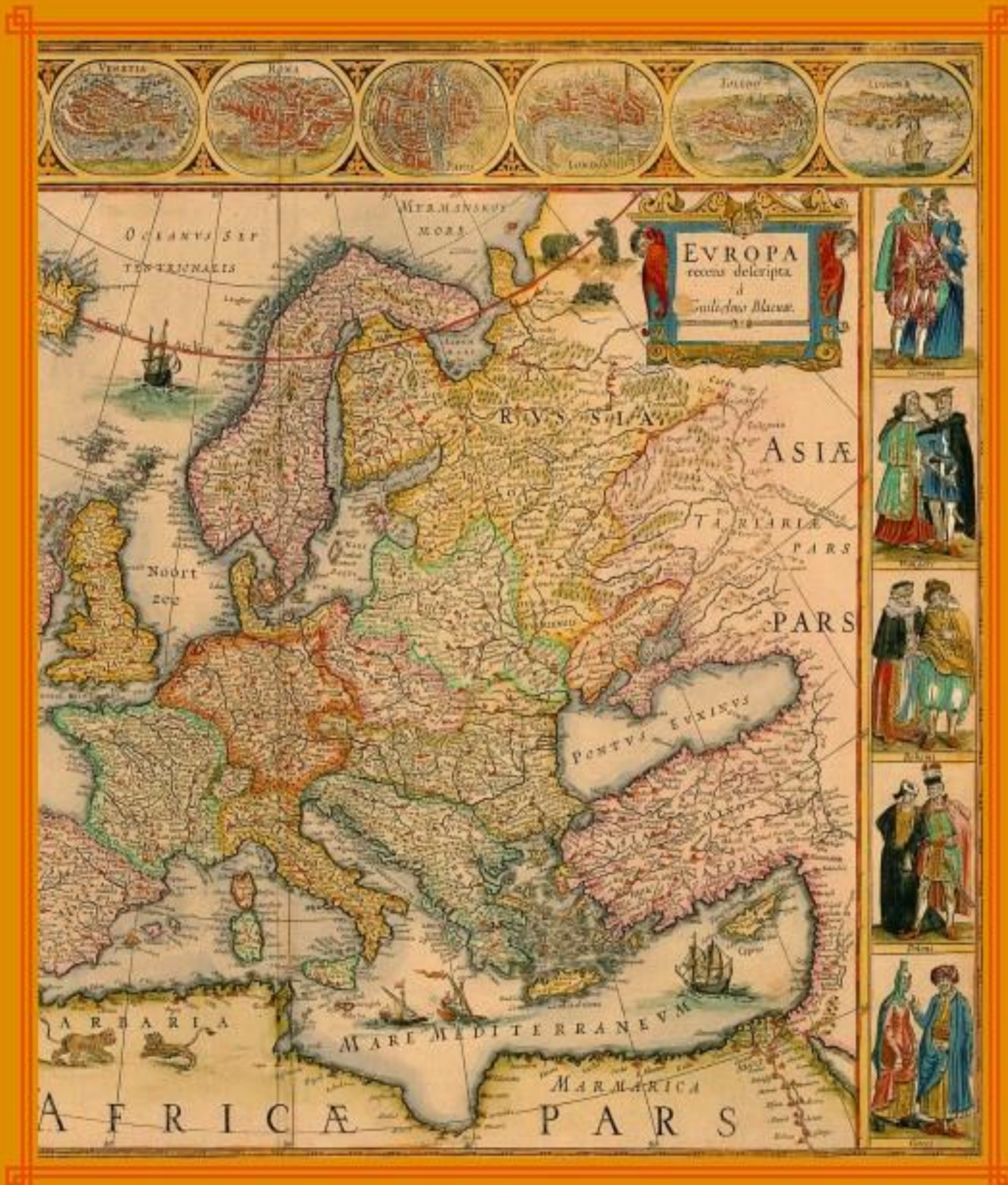

VASILE MAIEREAN DAN DULCIU

PROIECȚII NE VARIETUR DIN ISTORIA ROMÂNILOR

biblioteca
pro patria semper

S-au tras din această carte
100 de exemplare *hors commerce,*
numerotate de la 1 – 100,
purtând semnăturile autorilor,
și fiind destinate, *à titre gracieux*,
prietenilor și apropiaților.

Nr.___

VASILE MAIEREAN
DAN DULCIU

PROIECȚII NE VARIETUR DIN ISTORIA ROMÂNILOR

- fragmente revizuite şi adăugite din lucrarea „O istorie a criptologiei româneşti”, de Vasile Maierean şi Dan Dulciu, Ed. RAO, 2010 -

pro patria semper
2012

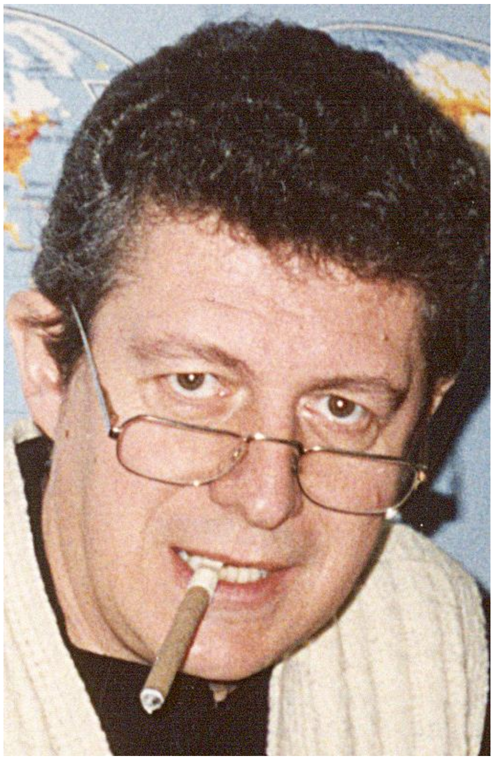
Coperta I:

Harta “EVROPA RECENS DESCRIPTA”, din atlasul “Theatrum mundi”, realizat de Guilielmo Bleauw, la Amsterdam, în anul 1664.

CUPRINS:

MOTTO:
Istorie se cheamă
ceea ce s-a întâmplat cu adevărat,
nu ceea ce am vrea să se fi întâmplat.
Nicolae Iorga
(*Cugetări,*1911)

Winston Churchill spunea, pe bună dreptate,
că "istoria este scrisă de învingători".
În strategia perfidă a falsificărilor,
în afara interpretărilor vădit partizane ale măsluitorilor,
aceștia distrug și documente și artefacte,
incomode pentru "adevărul" lor.
Conform principiului că nici o crimă nu este perfectă,
întotdeauna rămâne însă ceva care îi demască,
mai devreme sau mai târziu.
Și, atunci,
se scrie ediția definitivă (ne varietur)
a istoriei.

VASILE MAIEREAN

DAN DULCIU

COINCIDENȚE BLESTEMATE

(august 1877 - august 1944)

- August 1877 -

În contextul războaielor moderne conținutul telegramelor cifrate influenţează semnificativ derularea evenimentelor: decriptarea "telegramei Zimmerman" a grăbit intrarea S.U.A. în Primul Război Mondial, atacul de la Pearl Harbor, din decembrie 1941, a avut ca motivaţie de urgenţă conţinutul unei telegrame japoneze decriptate de americani etc.

Pentru România, câteva telegrame cifrate care au circulat, trei în august 1877 şi una în august 1944, au marcat esenţial evoluţiile pe teatrele de război, în momente cruciale pentru existenţa statului.

Astfel, la 19/31 iulie 1877, după respingerea repetată a armatelor ruse de către turci, marele duce Nikolai al Imperiului Rus, a trimis o telegramă în limba franceză, cifrată, solicitând principelui Carol I ajutor militar:

"Urgent Boucarest

Prince Charles de Roumanie

Ou a l'endroit ou il est

Les turcs ayant

…..4688 8941 2339

amasse les plus grandes masses a Pl

1893 5695 6927 1301 8998

ma abimer prie de fair fussion

1033 7331 7512 8208 3686 5130 5514

demonstration et si possible

2589 4831 0118 8364

passage du Danube que tu desire faire

8914 4420 3676 8986 2930 3991 5130

entre Car et Ji Cette

4723 4831 6753 4500 2496 4500 2912

demonstration est indispensable pour

3814 5824 6143 8396

faciliter mes mouvements

5116 7050 7306

Nicolas."

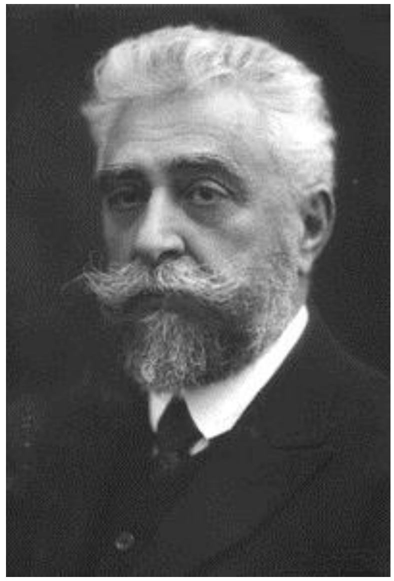
Iată conţinutul în clar şi în limba română al telegramei, aşa cum a fost reprodus în diferite lucrări de specialitate: „Tîrnovo, marţi 19/31 iulie 1877, orele 3,35 din noapte. Prinţului Carol al României la locul unde se găseşte. Cartierul General român. Turcii adunând cele mai mari mase de trupe la Plevna, ne zdrobesc. Rog să faci fuziunea, demonstraţiunea şi dacă se poate să treci Dunărea cu armata, după cum doreşti, între Jiu şi Corabia. Demonstraţiunea aceasta este neapărat necesară pentru înlesnirea mişcărilor mele. Nicolaie". (Const. C. Giurescu şi colectiv, *România în războiul de independenţă*, Editura Militară, Bucureşti, 1977, pag. 163-164).

Importanta telegramă a fost urmată, la 9/21 august 1877, de un alt mesaj asemănător ("Când poți trece? Fă-o cât poți de iute. Turcii se înverșunează la Șipca."), apoi de o întrevedere a principelui Carol I cu marele duce Nikolai și țarul Alexndru al II-lea, la 16/28 august 1877, în cursul căreia domnitorului român i-a fost oferită conducerea grupării trupelor române și ruse care acționau în zona Plevnei.

Următorul strigăt de ajutor al rușilor, transmis tot printr-o telegramă cifrată („Imperios necesar ca armata română ori unde ar fi ea să treacă imediat Dunărea şi să meargă înainte asupra Plevnei pentru a ataca pe turci."), este primit la 19/31 august 1877. Acestei ultime solicitări i se dă curs, ostaşii români primind ordin să intre în război, cu toate că între cele două state nu exista o convenţie oficială datorită refuzului categoric al țarului de a semna un tratat militar.

Faptul că într-o asemenea împrejurare oportună, Carol I s-a lăsat convins de asigurările verbale ale țarului de sprijin după încheierea confruntărilor, fără a pretinde condiţii politice scrise, a costat scump România.

Nicolae Iorga, analizând decizia românilor de a intra în război de partea ruşilor, precizează următoarele: "Atunci (imediat după primirea telegramei din 19/31 august 1877 - n.n.) trecând peste opoziția întregului stat-major, afară de maiorul Lahovary, cel mai tânăr, și cu singură aprobarea lui Brătianu (Ion C. Brătianu-prim-ministru al României și, din 20 august/01 septembrie 1877 și ministru interimar de Război – n.n.), în acea zi chiar se dădu ordin ca, în condițiile stabilite, toate trupele româneşti să treacă Dunărea. Era o hotărâre personală, sprijinită pe optimismul unui singur ministru, care crezuse că un cuvânt de împărat, cât de solemn, face cât o convenţie, cât de modestă" (Nicolae Iorga, *Războiul pentru independenţa României*, Editura Albatros, Bucureşti, 1998, pag.167).

Ion C. Brătianu

Ca o consecinţă directă, după declararea încheierii păcii, la negocierile ruso-turce care au avut loc la San Stefano, reprezentantul României nu a fost admis, iar, în final, Basarabia a fost pierdută din nou.

Nici originalele telegramelor cifrate, care atestau intrarea României în război, la solicitarea expresă a Imperiului Rus, nu au mai fost de găsit. Au apărut abia după 100 de ani, când conjuncturi şi strategii politice au permis scoaterea la lumină a acestor importante probe, utile pentru susținerea intereselor naționale îndreptățite ale românilor.

- August 1944 -

Necesitatea funcţionării ireproşabile a cifrului oficial al unui stat se probează prin fapte concrete, în momente politice semnificative.

Mareșalul Antonescu și regele Mihai pe frontul din Basarabia

Evenimentele istorice derulate în România în ziua de 23 august 1944 au fost substanțial influențate și de maniera de exploatare a mesajelor secrete care au circulat prin intermediul Serviciului de Cifru al Ministerului Afacerilor Străine.

Conform datelor prezentate de unii istorici (Larry Watts, *În serviciul Mareşalului,* Editura Ion Dumitru, München, 1985, Vol.2, pag. 89- 97), în dimineaţa acelei zile, Grigore Niculescu-Buzeşti, şef al Serviciului de Cifru şi director al Cabinetului ministrului Afacerilor Străine, a primit de la Moscova via Stockholm, prin telegramă cifrată, informaţia că sovieticii ar fi dispuşi să accepte propunerile româneşti de armistiţiu iniţiate de mareşalul Ion Antonescu.

În loc să comunice acest mesaj de maximă importanţă pentru România lui Mihai Antonescu (şeful său direct), care l-ar fi înaintat imediat lui Ion Antonescu, Niculescu - Buzeşti a prezentat textul telegramei numai lui Iuliu Maniu şi regelui Mihai.

Monarhul a adus la cunoştinţă lui Iuliu Maniu şi lui Ion Bratianu că doreşte să acţioneze fără Antonescu pentru încheierea conflictului cu ruşii.

Ţinând cont şi de apariţia unei alte situaţii ce nu fusesese prevăzută (intenţia mareşalului de a se deplasa pe linia frontului în aceea după-amiază), devansând data preconizată iniţial, regele Mihai a trecut la arestarea lui Ion Antonescu pe baza planurilor întocmite de fruntaşii comunişti Emil Bodnăraş şi Lucreţiu Pătrăşcanu, la a căror elaborare participase din partea regelui şi Niculescu-Buzeşti.

-Mihai I-Ion Antonescu-Iuliu Maniu-
-Ctin I.C.Brătianu-Lucrețiu Pătrășcanu-C.Titel Petrescu

Următoarea acțiune politică a regelui Mihai, în ziua de 23 august 1944, a fost emiterea şi difuzarea *Proclamaţiei către țară*, în care a comunicat „ieșirea României din alianța cu Puterile Axei", "încetarea războiului cu Națiunile Unite", acceptarea unui pretins armistiţiu oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii (care avea să fie semnat, în fapt, abia în noaptea de 12/13 septembrie 1944) și a ordonat armatei române "să înceteaze lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum si starea de razboi cu Marea Britanie și Statele Unite". În încheierea Proclamației se ordona de către rege: "Oricine s-ar împotrivi hotarârii noastre libere luate si care nu atinge drepturile nimanui este un dusman al neamului nostru. Ordon armatei si chem poporul sa lupte prin orice mijloace si cu orice sacrificii împotriva lui".

În lipsa unui document care să garanteze condiţii negociate, respectiv al unui armistiţiu încheiat cu Aliaţii, acest gest a constituit, în fapt, o capitulare necondiţionată. Presa timpului, relatând evenimentele care erau în desfăşurare pe

teatrul de război, au folosit expresiile: “unconditional surrender” (*The New York Times,* 24 august, 1944) şi “capitulated”(*The Washington Post,* 25 august, 1944).

Ulterior, negocierile cu ruşii au plecat de pe această poziţie, total dezavantajoasă pentru România din punct de vedere juridic, material şi moral. În plus, din cauza inexistenţei unui armistiţiu semnat, care să poată fi măcar invocat, dacă nu şi respectat, şi a capitulării necondiţionate, României i s-a refuzat statutul de ţară cobeligerantă, cu toate drepturile care ar fi decurs din această situaţie, deşi a fost recunoscută ca a patra putere militară care a contribuit la înfrângerea Germaniei naziste. România a suportat astfel un tratament de ţară învinsă şi a plătit imense daune de război Uniunii Sovietice. Capitularea necondiționata a însemnat un adevărat dezastru național. Circa 175.000 de militari români au luat drumul lagărelor sovietice de prizonieri după 23 august 1944. Au mai fost deportati în URSS și peste 20.000 de alți români și 72.000 de români de etnie germană. În decurs de două decenii, România a fost jefuită de către ruși de peste trei miliarde de dolari, în locul celor 300 de milioane impuse prin „armistițiu” dictat de Moscova.

Ca o fatalitate istorică, s-a repetat astfel situaţia din 1877, când România, datorită lipsei unei convenţii militare scrise cu ruşii, a pierdut Basarabia, cu toate că îşi adusese o contribuţie esenţială la înfrângerea turcilor.

Telegrama, care ar demonstra eroarea politico-militară comisă în acea zi, a dispărut. Regele, Iuliu Maniu şi ceilalţi conjuraţi au avut interesul să o distrugă, iar istoricii ruşi susţin, bineînţeles, că în arhivele lor „nu au putut-o depista”.

Dar cum nu există crimă perfectă, urme ale acestui document au rămas.

O dovadă este oferită de conţinutul stenogramei şedinţei Consiliului de Miniştri, din 15-16 septembrie 1944, în care a fost consemnată declaraţia lui Iuliu Maniu privind existenţa unei zone neutre cerută în tratativele purtate separat de Ion Antonescu cu sovieticii şi acceptată de aceştia:

„Domnul Iuliu Maniu: Acest armistiţiu se prezintă ca o capitulaţiune… A avut nişte tentacule şi dl. Mihai Antonescu, răspândite în mai multe părţi ale Europei. Prin aceste tentacule dânsul a prins câte ceva.....Între altele a avut sugestia şi ***i s-a pus în vedere că daca va face armistiţiul se va asigura o zonă liberă, în care să nu poată intra Aliaţii*** (s.n.*)*. Am văzut eu, ***dl. Buzeşti are textul*** (s.n.) , şi vă puteţi închipui în ce situaţie ajungem noi, guvernul acesta, regimul acesta şi în special noi care am lucrat efectiv la pregătirea acestui armistiţiu, când ni se va pune în faţă mâine-poimâine faptul că ***lui Antonescu i s-a promis de către dl. Molotov o***

zona neutră (s.n.), pe care noi nu o avem. Vă puteţi închipui în ce situaţie rămânem noi. (Domnul ministru ***Buzeşti citeşte textul telegramei conţinând acest punct de vedere, privitor la recunoaşterea zonei libere*** (s.n.).”(D. G. A. S., Centrul de Studii şi Cercetări de Istorie şi Teorie Militară, *23 august – Documente –*, vol. III, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, pag. 38-39).

Deci telegrama prin care sovieticii comunicau că acceptă propunerile mareşalului Ion Antonescu pentru încheierea unui armistiţiu a existat. Ea era răspunsul la *Nota* predată de Frederic Nanu, ministrul României în Suedia, ambasadoarei sovietice de la Stockholm, Alexandra Kollontai, în iunie 1944, cuprinzând printre alte condiţii dorite de partea română (“perioada de 15 zile pentru a reglementa raporturile cu Germania, moderație în stabilirea cuantumului despăgubirilor de război” etc.) şi următoarele: „Un district ar trebui să fie rezervat ca sediu al Guvernului român, în care nici o forţă armată a Aliaţilor nu ar putea pătrunde.”
(Gheorghe Buzatu, *România sub imperiul haosului (1939-1945),* Editura RAO, Bucureşti, 2008, pag. 210).

Şi dialogul dintre Mihai Antonescu şi Iuliu Maniu, cuprins într-o depoziţie a procesului intentat, în mai 1946, mareşalului Ion Antonescu şi lui Mihai Antonescu (sâmbătă, 11 mai 1946, ora 08.20), face referiri la aceeaşi telegramă trimisă de la Stockholm în data de 23 august 1944:

Domnul Mihai Antonescu – „Dle. Preşedinte, dacă dl. Maniu işi aminteşte că a comunicat vreodată dlui. Mareşal Antonescu, mie sau oricărui membru al guvernului despre ceea ce domnia sa afirmă azi, anume că ***Uniunea Sovietică ar fi consimţit modificarea articolului unu din clauzele de armistiţiu şi anume neîntoarcerea armelor, drept condiţiune formală, în propriii termeni, a clauzelor de armistiţiu*** (s.n.)*?”*

Domnul Iuliu Maniu – „Nu, nu mai puteam să fac lucrul acesta, fiindcă ***modificarea s-a întâmplat în ultima fază a tratativelor*** (s.n.) ”. (Arh. M.I., dosar 40010, vol. 2, fila 96).

La 12 septembrie 1944, prezent la Moscova cu delegația româna pentru semnarea „armistițiului*”*, Lucrețiu Pătrășcanu l-a întrebat pe Molotov motivul pentru care clauzele impuse erau atât de dure, „când Antonescu obținuse condiții mult mai bune”. Răspunsul cinic al oficialului sovietic nu mai lasă loc de nici un comentariu: “Antonescu reprezenta România; voi (nu reprezentați-n.n.) pe nimeni.”

Care ar fi fost evoluţia istoriei, în cazul în care activităţile desfăşurate în cadrul sistemului cifrului oficial al României nu ar fi fost sabotate, ca urmare a intrigilor, ambiţiilor şi orgoliilor politicienilor români şi acţiunilor diversioniste ale spionilor Moscovei?

Ne putem imagina, putem scrie lucrări de ficţiune, dar nu vom şti niciodată indubitabil
nimic din ceea ce ar fi putut să fie.

SECĂTURILE LA ROMÂNI

În noiembrie 1916, poetul Octavian Goga scria în jurnalul său personal cu profundă indignare, exprimată printr-o violență de limbaj justificată întru totul de rănile sângeroase pe care le îndura în acele momente istorice dramatice ființa națională, următoarele:

“Țară de secături, țară minoră, căzută rușinos la examenul de capacitate în fața Europei… Aici ne-au adus politicianii ordinari, hoții improvizați astăzi în moraliști, miniștrii cari s-au vândut o viață întreagă, deputații contrabandiști… (…) Nu ne prăbușim nici de numărul dușmnului, nici de armamentului lui, boala o

avem în suflet, o epidemie înfricoșată de meningită morală. Țara în care un Morțun (Vasile G. – n.n.) e ministru de interne, un așa-zis Porcu (Al. Constantinescu – n.n.) stâlp de partid (Partidul Național Liberal – n.n.), cu conducători simpli hoți de drumul mare, trebuia să ajungă la marginea prăpastiei…(…) De-aceea, într-o asemenea configurație morală, nu mai e nimic de așteptat. Conducătorii țării au luat toate măsurile pentru funeraliile neamului.” (Octavian Goga, *Opere,* vol. I, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001, pag. 931-933).

*

La 16/29 august 1916, la două zile după ce România declarase război Austro-Ungariei, agenţi ai Siguranţei au sustras o servietă cu documente din automobilul ambasadorului Germaniei în România, baronul von dem Busche care, în situaţia creată, se grăbea să părăsească Bucureştii.

În servietă a fost găsită o listă întinsă pe 200 (!) de pagini care cuprindea „numele ofiţerilor, oamenilor politici, gazetarilor şi negustorilor ce s-au lăsat corupţi şi plătiţi”.

Întrucât era vorba de persoane cu funcţii mari în stat şi în armată, inclusiv şefi ai unor partide importante, lista a fost imediat prezentată, de către Iancu Panaitescu, directorul general al Siguranţei, regelui Ferdinand şi primului ministru Ionel I.C.Bratianu. Deoarece operaţiile militare începuseră şi s-a considerat că înlocuirea imediată a generalilor şi ofiţerilor superiori trădători din conducerea armatei ar fi „demoralizat trupa”, s-a hotărât doar urmărirea lor informativă (!?).

Parada trupelor conduse de mareșalul August von Mackensen
București - 1916 -

Culmea dispreţului, din partea clasei conducătoare, la adresa cauzei pentru care luptau românii, a constituit-o gestul prinţului Carol (viitorul rege Carol al II-lea al României), de a părăsi, în toiul operaţiunilor militare, regimentul pe care îl conducea şi de a fugi la Odessa, aflată sub ocupaţie germană. Căsătoria cu Zizi Lambrino (la 13 septembrie 1918), care a fost motivaţia acestui fapt dezonorant, apare de un ridicol nemărginit în împrejurările abisale ale unui război a cărui miză era însăşi fiinţa naţională, când soldaţii români aşteptau din partea celor care îi conduceau exemplul curajului şi al jertfei, nu pe cel al frivolităţii şi al trădării. Colonelul Baliff, administratorul domeniilor Coroanei, care a fost trimis de Casa Regală la Odessa pentru a-l determina pe prinţul dezertor să revină în ţară, a primit prin telegramă cifrată de la Regele Ferdinand următoarele instrucţiuni: ”În interesul lui, chiar dacă este irevocabil hotărât să-şi pună planul în execuţie, arătaţi monstruozitatea ca ruperea definitivă cu familia şi ţara să se facă pe pământ străin, sub paza unor baionete străine încă în luptă cu noi.” (Neagu Cosma, *Culisele*

palatului regal, Editura Globus, Bucureşti, 1998, pag. 23). Cu toate că fapta prinţului era dezertarea, care, conform legii penale militare în vigoare la acea dată, era pedepsită cu condamnarea la moarte, la întoarcerea "fiului rătăcitor", Ferdinand l-a trimis pe Carol doar într-un „arest" de 75 de zile la Mănăstirea Horaiţa (!).

Prințul Carol și Ioana Zizi Lambrino

*

În evenimentele care s-au derulat pe teatrul Primului Război Mondial, contextul acestor fapte explică dramatismul zguduitor pe care l-au trăit românii, pe fondul trădării uriaşe a conducătorilor din clasa politică şi din structurile militare.

Aflate în mâinile inamicului, datele furnizate de aceşti ticăloşi au fost elemente esenţiale care au determinat imensele sacrificii ale armatei române: dintr-un efectiv de 750 000 de soldaţi, subofiţeri şi ofiţeri, totalul pierderilor s-a ridicat la 537 706 (adică 71,4% din efective), din care 335 706 morţi, 120 000 răniţi şi 80 000 dipăruţi ori prizonieri. (*The World Almanack and Book of Facts*, Editura World Telegram and The Sun, New York, 1966).

Faţă de situaţia catastrofală în care ajunsese România, ofițerilor și ostaşilor nu le-a mai rămas, în virtutea instinctului de supravieţuire naţională, decât opţiunea sacrificiului suprem, şi, ignorand planurile Marelui Cartier General, cunoscute de nemţi, au trecut la dezlănţuirea unor ofensive la baionetă, care i-au spulberat pe inamici pe toată linia frontului.

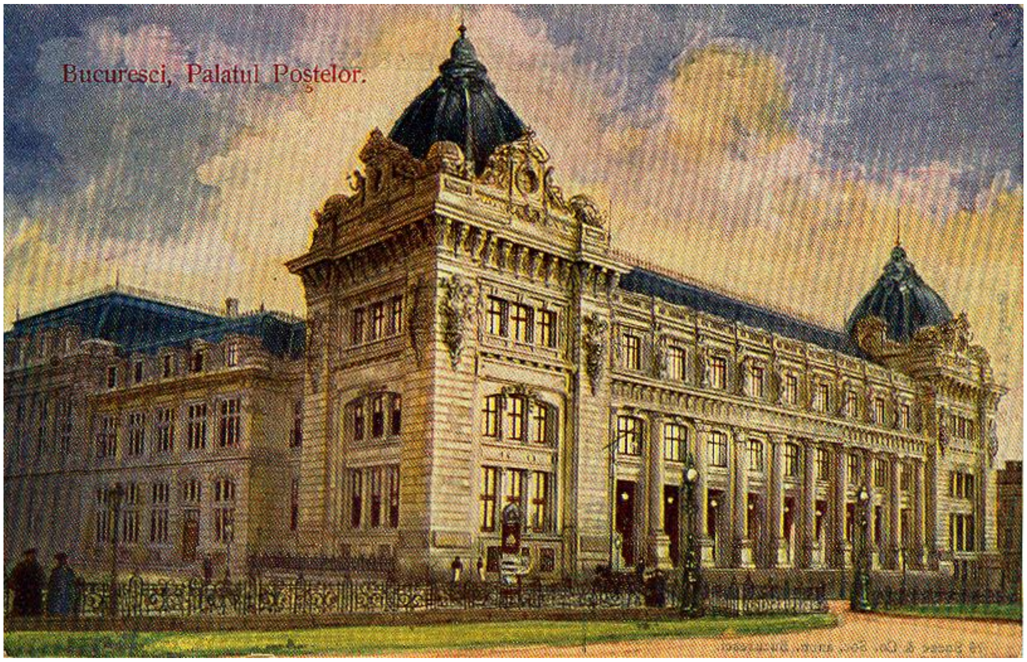
Ulterior, din cauza jocurilor politice şi a unor mari şi veroase interese materiale, toate faptele de trădare şi spionaj comise în timpul războiului au fost amnistiate de rege prin Decretul nr. 2009/04.05.1920, "privind amnistia infracţiunilor comise de civili în timpul războiului" şi Decretul-lege nr. 1547/09.05.1920, "privind amnistia infracţiunilor comise de cei chemaţi sub arme în timpul războiului mondial". Printre altele, cu cinică perfidie, motivarea clemenţei era justificată prin faptul că: „pilda rea a celor

îmbogăţiţi peste măsură în scurtă vreme şi prin orice mijloace, lipsa de priveghere a autorităţilor şi credinţa că multe fapte vor rămâne nedescoperite din cauza împrejurărilor, rătăcesc minţile multora, inspirând sufletele slabe. Suntem îndatoraţi să îndreptăm starea sufletească a mulţimii, să o aducem din nou pe calea muncii cinstite şi a solidarităţii de pe care au abătut-o timpurile tulburi prin care au trecut. Aceasta nu se poate face însă atâta timp cât pasiunile şi resentimentele vor găsi o pradă uşoară în cei vinovaţi sau presupuşi vinovaţi, atât timp cât nu vom fi făcut să domnească şi înăuntrul ţării, pacea".

Au rămas, însă, ca urmare a comportării odioase a acestor mârşavi semeni ai naţiei, în cimitirele de eroi ai patriei, sute de mii de români, morţi în bătălii pierdute înainte de a începe.

PALATUL (POȘTELOR) BÂNTUIT DE TRĂDARE

Palatul Poştelor, Bucureşti
1900-1972

Palatul Poștelor este o clădire emblematică a Bucureştilor. Ca arhitectură reprezintă eclectismul târziu și are trăsături comune cu Palatul Poştelor Federale din Geneva. Începând din 1972, adăpostește Muzeul Naţional de Istorie.

Ridicat pe vechiul amplasament al Hanului Constantin Vodă, construit, între anii 1692-1694, de domnitorul Constantin Brâncoveanu. În anul 1847, hanul a fost distrus de un incendiu, iar între 1849-1862 au fost dărâmate și ruinele clădirii. Pe fostul amplasament al hanului, în 1871, a fost ridicată o construcţie masivă din lemn în care a funcţionat la început Circul Hüttermann, iar mai apoi Circul Suhr. Construcţia, improvizată din lemn, modestă ca arhitectură, a fost dărâmată în anul 1877, terenul viran rezultat prin dispariţia clădirii fiind cunoscut sub numele Piaţa Constantin Vodă.

În 1892 se elaborează legea pentru construirea Palatului Poştelor. Şi pentru că poşta ţinea de Ministerul de Interne, la vremea respectivă, este însărcinată

această instituţie să aloce o sumă substanţială. De altfel, în lege se specifică: “Se deschide pe seama Ministerului de Interne un credit de 3.000.000 de lei aur, care se va acoperi printr-o emisiune de rentă sau prin orice alte mijloace va găsi guvernul mai nimerit”. Ulterior s-a stabilit amplasamentul şi a fost însărcinat pentru realizarea planurilor un arhitect cunoscut şi cu o bună reputaţie în România, Alexandru Săvulescu.

Piatra de temelie a palatului a fost pusă în data de 24 octombrie 1894 de regele Carol I, iar inaugurarea lui a avut loc în toamna anului 1900.

*

Clădirile în care s-au desfășurat activitățile specifice de poștă și telecomunicații, până în anul 1900, au fost casele clucerului Bărcănescu din uliţa Bărcănescu (ulterior strada Doamnei), pe locul cărora s-a construit între 1907-1911 Palatul Bursei, în prezent clădirea respectivă adăpostind Biblioteca Națională.

Casele Bărcănescu
Administrația Poștei și Telecomunicațiilor
(1864 – 1900)

În perioada Unirii Principatelor, România era una dintre cele mai avansate ţări din Europa în domeniul telecomunicaţiilor. Astfel, la numai câţiva ani de la inaugurarea liniei telegrafice Washington-Baltimore (1 ianuarie 1845), construită de Samuel Morse și Joseph Henry, România a realizat primele sale linii de comunicaţii telegrafice: în 1850, ele au apărut în Transilvania, extinzându-se, în anii următori, în Muntenia şi Moldova. În anul 1854, erau date în exploatare două linii telegrafice: Cernăuţi, Suceava, Fălticeni, Iaşi, Vaslui, Bârlad, Tecuci, Focşani și Galaţi, respectiv Iaşi, Tg. Frumos si Tg. Neamţ. În anul următor, a fost pusă în funcţiune linia Bucureşti-Giurgiu şi Bucureşti-Ploieşti- Predeal, cu legătură la Braşov şi, în continuare, cu reţeaua telegrafică din Transilvania.

Pentru exploatarea acestor reţele au fost inaugurate, în luna noiembrie 1854, cursurile primei şcoli de telegrafie din România, cu o durată de 6 luni**.** Cursanţii, în număr de 7, au fost urmaţi, în anul 1855, de o nouă promoţie de 35 de absolvenţi, ceea ce demonstrează dezvoltarea reţelelor de comunicaţii telegrafice româneşti.

Perioada poștei moderne a început în 1864, când domnitorul Alexandru Ioan Cuza a unit serviciul poștal cu cel telegrafic, la care, în 1893 s-a adaugat și serviciul telefonic, luând naștere simbolul PTT. Această decizie a fost luată în ședința Consiliului de Miniștri, care a avut loc în ziua de 29 august 1864, ședință desfășurată sub conducerea domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

În 1854, belgianul Cezar Leopold Librecht, având serioase cunoştinţe inginereşti, bun cunoscător al limbilor română, italiană, germană şi engleză, deţinea funcţia de şef al serviciului telegrafic la Galaţi, fiind transferat în anul următor la Iaşi. În oraşul de la Dunăre a avut posibilitatea să-l cunoască pe Cuza, pe atunci preşedinte al Judecătoriei de Covurlui şi director în Ministerul de Interne, şi pe C. Negri, primar (pârcălab) al oraşului şi portului Galaţi.

Ajuns domnitor, Cuza l-a numit pe Librecht în funcţia de aghiotant domnesc (1860), cu gradul de locotenent. În 1864, a ajuns director general al Poştelor şi Telecomunicaţiilor. În această calitate, a înaintat domnitorului Al. I. Cuza proiectul primului act normativ, reglementând activitatea telegrafico-poştală din România, prin care „transmiterea comunicaţiilor prin fir electric” devenea monopol de stat. Legea a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1865.

Bucurându-se de protecţia lui Cuza, Librecht a jucat un rol important în viaţa politică a ţării, în special după numirea sa în fruntea Inspectoratului General al Poştelor şi Telecomunicaţiilor**.** În această calitate, prin intermediul personalului din subordine, Librecht şi-a creat o eficientă reţea de informaţii şi contrainformaţii, având astfel posibilitatea de a-l atenţiona pe domnitor asupra acţiunilor şi comportamentului unor înalţi demnitari ai statului (prim-ministru, miniştri, prefecţi etc). Librecht îi prezenta lui Cuza rapoarte privind atitudinea şi activitatea unor cadre de conducere din armată şi poliţie sau din administraţia ţării, însoţind de multe ori informaţiile cu aprecieri, propuneri sau soluţii pentru cazurile mai importante. Din această cauză, el era apreciat de Cuza, dar era detestat de întreaga opoziţie.

După abdicarea lui Cuza la 11 februarie 1866, Librecht a fost arestat, judecat pentru delapidare de bani publici, trecut în rezervă (era maior în 1864), iar averea personală i-a fost confiscată. A stat în închisoare până în 1868, când a fost achitat. A părăsit imediat România, stabilindu-se în Spania unde, datorită calităţilor sale, a devenit ofiţer de Stat Major, cu gradul de colonel.

În anul 1870 s-a întors în România, pentru lichidarea averii. Printre alte proprietăţi deţinea şi imobilul situat în centrul Capitalei, pe locul unde în prezent se află sediul Universităţii. După o scurtă şedere în ţară, s-a înrolat în Legiunea Străină, sub conducerea lui Garibaldi. Mai târziu, stabilindu-se la Paris, Librecht s-a angrenat în numeroase afaceri care au dat faliment, murind în mizerie (1895). A publicat la Londra o interesantă lucrare, intitulată *Les vues de la guerre moderne*.

*

În ianuarie 1915, în cadrul Poştei Centrale din Bucureşti a fost înfiinţat „Serviciul supravegherii ştirilor", care avea printre atribuţii şi interceptarea corespondenţei poştale, pentru a o reţine şi a o decripta pe cea criptografiată sau codificată şi pentru a opri telegramele cifrate ale ataşaţilor militari inamici. Activitatea acestui Serviciu acoperea întreaga corespondenţă poştală, telegrafică şi telefonică din România şi se desfăşura în sediul Palatului Poştei Centrale din Calea Victoriei.

Din nefericire, tocmai la Poşta Centrală aveau să primească românii o lovitura mişelească, prin activitatea unui mare trădător de ţară, colonelul Victor Verzea, agent al spionajului german si austro-ungar.

Colonelul de artilerie Victor Verzea a fost scos din armată în 1908, pentru divulgarea unor secrete militare ce fuseseră folosite împotriva ministrului de Război, generalul Averescu, de către preşedintele Partidului Conservator, Al. Marghiloman. În 1913, Partidul Conservator venind la putere, Victor Verzea a fost numit director general al Poştelor. Rămas în această funcţie, cu mici intermitenţe, până în noiembrie 1916, acest individ odios a desfăşurat o intensă activitate în favoarea Germaniei şi a Austro-Ungariei:

- A cules şi a transmis spionajului acestor ţări informaţii cu caracter militar, pe care le obţinea intrând, prin natura funcţiei, în birourile Marelui Cartier General, având şi aprobarea de a obţine date despre orice operaţiune militară proiectată de strategii armatei române;
- Toate telegramele cifrate ale armatei, Externelor şi serviciilor de informaţii erau citite zilnic de el, iar datele culese astfel le transmitea germanilor. În plus, le-a dezvăluit acestora şi sistemele de cifrare folosite;
- A exceptat de la cenzură corespondenţa deschisă internă şi externă, precum şi coletele pentru străinătate, dând astfel posibilitatea spionilor să-şi transmită cu uşurinţă mesajele codificate sau cifrate;

- Toate oficiile telegrafico-poştale aflate la comandamentele militare din teritoriu aveau dispoziţii să îi comunice operativ localităţile unde erau dislocate trupele şi deplasările acestora, date pe care le transmitea spionajului german;

- A cenzurat corespondenţa şi a interceptat convorbirile telefonice ale celor mai importante personalităţi politice şi militare, inclusiv ale generalului Averescu, toate mişcările militare proiectate de Marele Cartier General ajungând să fie cunoscute de inamic;

- În contextul retragerii spre Moldova, la sfârşitul lui noiembrie 1916, a primit ordin să distrugă instalaţiile telefonice şi telegrafice, să evacueze personalul în Moldova şi să transporte acolo cele opt milioane de lei aflate în seifurile Poştei. Victor Verzea nu a făcut nimic din toate acestea, ci a predat ocupanţilor instalaţiile şi o parte din bani, restul oprindu-l pentru el.

Parada trupelor de ocupație
în fața Cercului Militar Național
București -1916-

Ca răsplată pentru toate aceste ticăloşii, nemţii l-au numit, în timpul ocupaţiei, primar al Bucureştilor. (C.Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră*, Editura Politică, Bucureşti, 1977, vol.II, pag. 97-106).

Autorităţile judecătoreşti române, aflate în Moldova, l-au condamnat pe Victor Verzea, pentru trădare, la moarte în contumacie, pedeapsă ce nu a fost executată niciodată, întrucât în 1920 toate actele de trădare şi spionaj, săvârşite în timpul războiului, au fost amnistiate (!) prin două decrete regale.

*

În aria de acţiune şi în interiorul Poştei Centrale, instituţie cheie a statului român, s-au derulat, aşa cum era de aşteptat, şi în perioada interbelică, numeroase activităţi cu caracter informativ.

Dintre afacerile de spionaj depistate, un succes aparte, prin amploarea şi specificul activităţilor, l-a constituit căderea, în anul 1931, în mâinile Siguranţei, a unei agenturi sovietice compusă din peste 20 de persoane, al cărei şef era bulgarul Ivan Dimitriov Tevelkelev.

Ancheta condusă de viitorul şef al S.S.I., Eugen Cristescu, în acele momente director în Ministerul de Interne, a dezvăluit faptul că reţeaua era operaţională din anul 1927 şi că majoritatea membrilor acesteia erau angajaţi ai Poştei Centrale, unii dintre ei având funcţii importante, alţii fiind doar oficianţi de telegraf sau operatori la telefoane.

Conform rechizitoriului, principalul obiectiv al acestei reţele era „de a intercepta telegramele transmise de stat legaţiilor din străinătate, ordinele diverse privitoare la apărarea ţării şi comunicările dintre legaţiile din Romania şi statele respective”. (Ziarul *Universul*, Bucureşti, 30 octombrie 1935).

*

Imediat după instalarea sa ca rege al României, în iunie 1930, Carol al II-lea, împreună cu amanta sa Elena Lupescu (Magda Wolf), poreclită „Duduia”, au organizat un sistem informativ clandestin, paralel cu cel al serviciilor de informaţii oficiale.

Un rol de prim ordin în această structură l-a avut Ion Pitulescu, directorul general al Poştelor. Acesta folosea posibilităţile de interceptare a corespondenţei şi a comunicărilor telefonice de care dispunea, pentru a-i informa pe cei doi cu privire la adversarii lor politici.

Astfel, într-o notă informativă primită de Elena Lupescu de la Pitulescu la data de 1 decembrie 1934, pe lângă o mulţime de informaţii despre opiniile unor

politicieni referitoare la legătura ei cu regele, la strategiile care se puneau la cale pentru îndepărtarea „Duduiei” de Carol al II-lea, se preciza că, din interceptarea convorbirilor telefonice ale lui Nicolae Titulescu, rezulta că cel care îi furniza acestuia informaţii din anturajul regal era chiar mareşalul Palatului. (C. Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu, op. cit., vol. III, pag.76-77, 106).

Carol al II-lea și Elena Lupescu

FRIVOLITĂȚI LA CURTEA REGALĂ

În 1882, viaţa politică a tânărului Regat al României, intrată în atenţia puternicilor Europei datorită complicatei probleme a naturalizării străinilor, dar mai ales prin delicata chestiune a Dunării, cunoştea convulsii din cele mai neaşteptate.

În ceea ce priveşte conflictul cu Viena, politica Bucureştiului era limpede: România accepta orice fel de control la Dunărea de Jos, permitea libera circulaţie fluvială a navelor austro-ungare, dar fără limitarea sau îngrădirea comerţului românesc.

Regele Carol I considera Dunărea o chestiune de orgoliu şi de onoare, amintindu-i lui Karl Anton von Hohenzollern, la data de 6 ianuarie 1882, următoarele:

„Dunărea scaldă castelul care a adăpostit leagănul meu, pe cursul ei am întreprins periculoasa călătorie pentru a lua în stăpânire ţara ce m-a ales ca principe. De atunci i-am acordat cea mai vie atenţie, am studiat punctele pentru o trecere favorabilă, m-am ocupat de Chilia pentru a o face navigabilă şi cu un pod ferm peste Dunăre… La Calafat, Giurgiu, Olteniţa şi Brăila am stat în bătaia focului în repetate rânduri şi după toate acestea trebuie să mă lupt cu extrem de dificila chestiune a Dunării". (Sorin Cristescu, *Carol I. Corespondenţa privată 1878-1912*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005, pag.114-115).

În aceste împrejurări, suveranul român miza pe întărirea capacităţii de apărare a ţării prin realizarea unui plan amplu de fortificaţii strategice, apelând la un cunoscut militar belgian: generalul Henry Alexis Brialmont (1821 –1903). În ciuda greutăţilor întâmpinate la Bruxelles chiar din partea ministrului belgian al Apărării, Brialmont vizitează România în câteva rânduri, având întâlniri cu Carol I. Celebrul strateg întocmeşte proiectul fortificaţiilor pentru linia de centură a Bucureştilor. Construcţia efectivă este demarată în 1884, cu un buget iniţial de 15 milioane lei. În final, reţeaua formată din 18 forturi costă 111,5 milioane lei aur, adică triplul bugetului anual alocat armatei române.

Prin sora sa, Maria de Flandra, inclusiv prin serviciile generalului Brialmont, suveranul român dorea să aibă în Regatul Belgiei un aliat de nădejde. Din

nefericire, planurile sale au fost serios periclitate de un incident jenant, produs la Palatul din Sinaia de către ministrul legaţiei Belgiei la Bucureşti, Jooris, şi baronul Guillame (1856-1918), consilier al aceleaşi legaţii, devenit ulterior membru de onoare al Academiei Române (16 aprilie 1907), precum şi de tinerele doamne Grădişteanu, Romalo şi Ghica.

Fiind găzduiţi o perioadă la reşedinţa regală din incinta Mânăstirii Sinaia, Castelul Peleş nefiind încă dat în folosinţă, diplomaţii belgieni au generat, prin comportamentul lor imoral, un imens scandal, copios reflectat atât de presa din ţară, cât şi de cea din străinătate.

Nefericitul incident, petrecut în toamna anului 1882, a cărui amploare este greu de imaginat în zilele noastre, a tulburat serios apele politice la Bucureşti, fiind reflectat şi în două surse epistolare, intrate abia în ultimii ani în atenţia cercetătorilor: fondul de scrisori Eminescu - Veronica Micle şi corespondenţa privată a regelui Carol.

Regele Carol I și regina Elisabeta

Atmosfera de la curtea regelui Carol I era un amestec de galanterie, artă, viaţă mondenă, dar şi de intrigi şi scandaluri. Iubitoare a muzicii şi poeziei, regina Elisabeta, cochetând ea însăşi cu literele, sub numele de Carmen Sylva, îşi alcătuise un select şi exclusivist salon al artelor, compus din cunoscuţi şi talentaţi scriitori şi artişti, printre care Alecsandri şi, mai târziu, George Enescu și Veturia Triteanu – viitoarea soţie a lui Octavian Goga, agentă a spionajului german, începând din anul 1914, şi eminenţă cenuşie a lui Carol al II-lea şi apoi a lui Ion Antonescu (Mircea Goga, *Veturia Goga-Privighetoarea lui Hitler,* Editura RAO, Bucureşti, 2007).

Dintre damele de onoare se remarcau: domnişoara Eufrosina Grădişteanu, principesa Bibescu, doamna Ghica, precum şi doamna Lahovary.

Regina Elisabeta nu se ocupa decât de viaţa mondenă. Seara, citea din creaţiile proprii, în prezenţa damelor de companie. Alteori, cânta la pian piese alese din creaţia lui Beethoven, Schumann, Bach și Mozart, acompaniată de violonişti aflaţi printre invitaţi. Subiectele favorite ale regelui Carol I erau pictura, artele frumoase, istoria sau geografia.

În cele ce urmează prezentăm o reflectare a întâmplărilor care au declanşat scandalul, petrecute la Curtea Regală, aşa cum apar ele în epistola adresată Veronicăi Micle, de Mihai Eminescu, în toamna anului 1882:

"Să-ţi povestesc ceva neauzit - ca semn de demoralizaţie adâncă, care a pătruns în societatea noastră greco-bulgară. Curtea regală e un adevărat... otel. Toată lumea se-ntreabă ce s-a-ntâmplat la Sinaia. Garda de acolo a prins pe secretarul legaţiunii belgice ieşind noaptea pe fereastră de la domnişoarele de... onoare. În sfârşit... Regele şi Regina... n-au aflat nimic. Radu Mehail depeşează însă Regelui o telegramă cifrată (s.n.) prin care-l anunţă de tot ce se petrece la Curte. Adjutanţii M. Sale împreună cu domnişoarele trăiau toţi în concubinaj. ***Regele are însă obicei de-a pune tocmai pe aceste domnişoare să-i descifreze depeşele(!)*** (s.n.). Din nefericire pentru ele - toate plecaseră în pădure cu galanţii lor - nimeni nu era decât regina acasă**. *Regina se pune de descifrează însăşi depeşa*** (s.n.) şi-şi pune mânile-n cap. În sfârşit regele şi regina pleacă în pădure, la pavilionul de vânătoare, şi găsesc...? Întreaga companie de domnişoare de onoare lucrată ca după comandă de întreaga companie de adjutanţi. Scandal! Se zice că toţi adjutanţii şi toate domnişoarele vor fi daţi afară... dar...Iată un scandal fără pereche în analele curţilor europene". (*Dulcea mea Doamnă/Eminul meu iubit*, Editura Polirom, Iaşi, 2000).

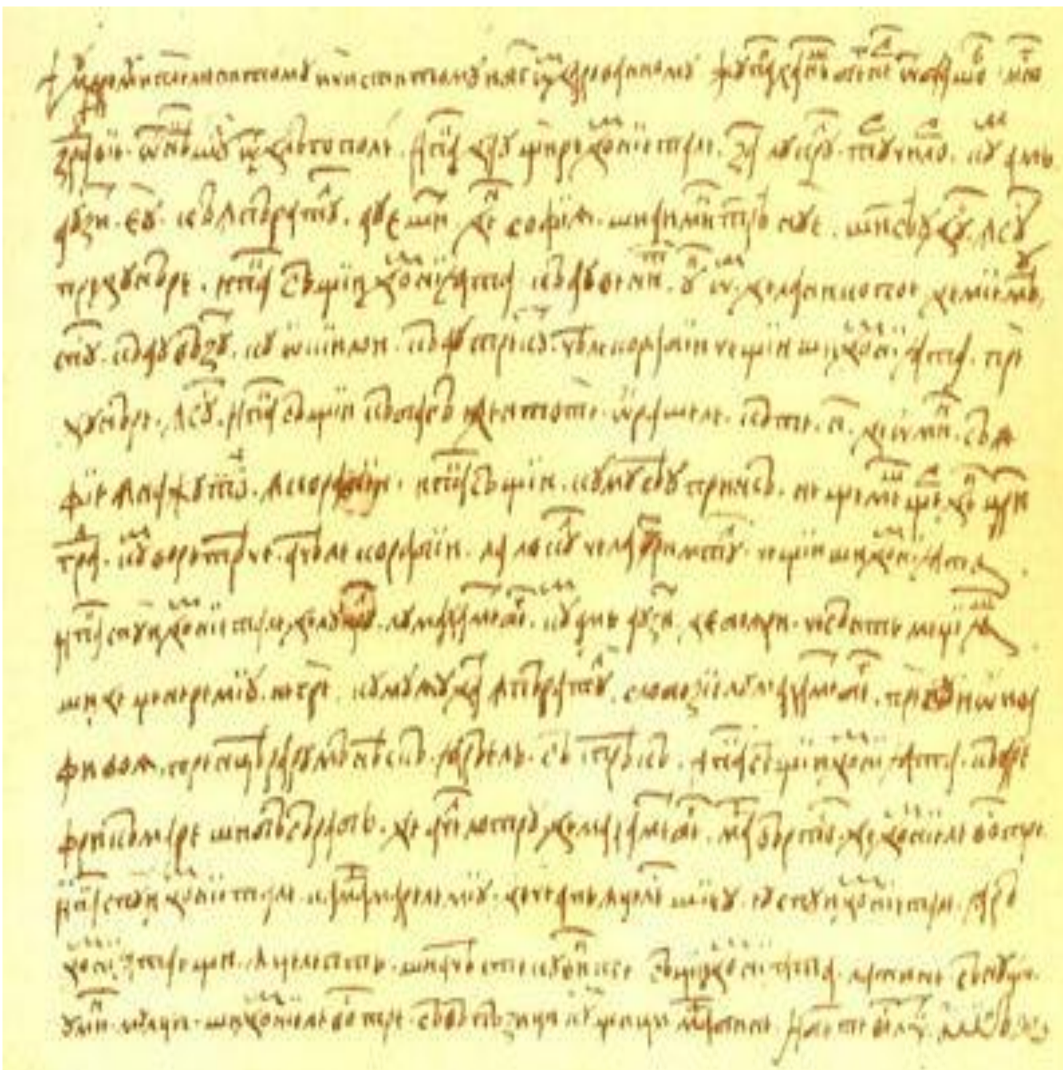
După câteva luni de zbucium, scandalosul incident se stinge: eroii sunt reabilitaţi, iar presa uită acest eveniment. Baronul Guillaume se logodeşte cu Eufrosina Grădişteanu, regele acceptă numirea junelui diplomat în calitate de însărcinat cu afaceri, dar Ministerul belgian de Externe îl transferă la Madrid, unde soţia îi dăruie, la sfârşitul aceluiaşi an, un fiu, Gustave. În 1928, baronul Gustave Guillaume va deveni ambasador al Belgiei în România, ţara de origine a mamei sale.

La rândul său, Jooris îşi *repară* imaginea, scriind o broşură intitulată *La Roumanie devant la Conference de Londres*, în care apără interesele regatului dunărean.

PROTAGONIȘTI
PE FRONTUL SECRETELOR

Neacșu din Câmpulung

Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung

Mudromu I plemenitomu, I cistitomu I bogom darovanomu jupan Hanăş Bengner ot Braşov mnogo zdravie ot Nécşu ot Dlăgopole. (Preaînţeleptului şi cinstitului, şi de Dumnezeu dăruitului jupân Hanăş Bengner din Braşov multă sănătate din partea lui Neacşu din Câmpulung, n.n.)
I pak (şi iarăşi, n.n.) dau ştire domnie tale za (despre,n.n) lucrul turcilor, cum am auzit eu că împăratul au eşit den Sofiia, şi aimintrea nu e, şi se-au dus în sus pre Dunăre.

I pak să ştii domniia ta că au venit un om de la Nicopole de miie me-au spus că au văzut cu ochii lor că au trecut ciale corăbii ce ştii şi domniia ta pre Dunăre în sus.

I pak să ştii că bagă den toate oraşele câte 50 de omin să fie de ajutor în corăbii.

I pak să ştii cumu se-au prins neşte meşter(i) den Ţarigrad cum vor treace ceale corăbii la locul cela strimtul ce ştii şi domniia ta.

I pak spui domniie tale de lucrul lui Mahamet beg, cum am auzit de boiari ce sunt megiiaş(i) şi de generemiiu Negre, cum i-au dat împăratul sloboziie lui Mahamet beg, pe io-i va fi voia, pren Ţeara Rumânească, iară el să treacă.

I pak să ştii domniia ta că are frică mare şi Băsărab de acel lotru de Mahamet beg, mai vârtos de domniile voastre.

I pak spui domniie tale ca mai marele miu, de ce am înţeles şi eu. Eu spui domniie tale iară domniia ta eşti înţelept şi aceste cuvinte să ţii domniia ta la tine, să nu ştie umin mulţi, şi domniile vostre să vă păziţi cum ştiţi mai bine.

I bog te veselit. Amin.
(Şi Dumnezeu să te bucure. Amin n.n.).

Descoperită de Nicolae Iorga în arhivele braşovene, *Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung* a fost publicată în colecţia Hurmuzaki–Iorga (XI, 841), fiind considerată ca cel mai vechi document în limba română găsit până în prezent, asupra căruia nu există nici un fel de dubiu. Ea este evocată adesea drept o dovadă a folosirii în scris a limbii române.

Judecând după alte evenimente petrecute în vremea aceea, scrisoarea se pare că a fost redactată în 29 sau 30 iunie 1521, de către boierul Neacşu Lupu, din Câmpulung, fiind adresată judelui (primarului) Braşovului, sasul Hans Benkner şi reprezentând, de fapt, cea mai veche „notă informativă" cunoscută, scrisă în limba română.

Renunţând în mod voit la analizele de ordin lexical sau gramatical ale textului, pe larg şi amplu comentate de numeroşi specialişti, atenţia noastră s-a îndreptat spre o altă latură, mai puţin cercetată a documentului, şi anume: **structura şi tipologia lui ca raport de informaţii**, reuşind să punem astfel în evidenţă următoarele caracteristici:

- folosirea cu obstinaţie a cuvintelor „i pak" (şi iarăşi) de către autor, nu reprezintă, aşa cum s-a spus, doar o relicvă a limbii slavone sau un automatism verbal, ci o dovadă a fluxului continuu de rapoarte de spionaj trimise de acest agent de informaţii, fapt ce ne determină să apreciem că scrisoarea este doar o filă dintr-un „dosar" conţinând materiale cu caracter informativ de acelaşi gen („ceale corăbii *ce ştii şi dumnea ta*" s.n., „cum vor trece ceale corăbii la locul acela strimtu *ce ştii şi dumnea ta* s.n".). Prin urmare, este destul de probabil ca acest document să fi fost precedat de altele, redactate tot în limba română;

- scris cu litere slavone, dar trimis unui sas, raportul foloseşte, pentru partea de preambul şi cea de final, limba slavonă. În schimb, limba română este utilizată, dupa opinia noastră, ca o măsură suplimentară de precauţie, cu intenţia de a escamota informaţiile importante ale raportului. Cu alte cuvinte, raţiunea folosirii limbii române drept metodă de secretizare a informaţiilor confidenţiale dovedeşte spiritul precaut al boierului Neacşu care, conştientizând riscul că scrisoarea ar putea încăpea pe mâinile unor duşmani, făcea astfel mai greu de înţeles cele comunicate de el, pentru necunoscătorii acesteia;

- din punct de vedere tehnic, raportul dezvăluie caracterul concis şi la obiect al datelor comunicate, inclusiv existenţa unei veritabile reţele de informaţii, la Dunăre, în zona de graniţă, dar şi în teritoriul inamic, la Ţarigrad şi la Sofia. Rezultă că aceasta era formată din iscoade („un om de la Nicopole"), dar şi din

boieri megieşi, inclusiv o rudă apropiată, pe nume Negre, şi că exista o anumită ierarhie în structura ei, în care Beckner, „om înţelept", era doar o verigă importantă de legătură („I pak spui domniei tale ca mai marele meu"). Informaţiile sunt evaluate ca fiind sigure („şi altminterea nu e");

- dat fiind caracterul extrem de important al datelor cuprinse în scrisoare, care dezvăluie acţiunile şi atitudinea sultanului turc, a guvernatorului Mehmet şi a domnitorului Basarab al Ţării Româneşti („care are frică mare"), precum şi necesitatea protejării surselor, destinatarul, judele Braşovului, este avertizat să procedeze de asemenea manieră încât să asigure secretul informaţiilor respective şi al modului în care a intrat în posesia lor („aceste cuvinte să ţii domniia ta la tine, să nu ştie umin mulţi, şi domniile vostre să vă păziţi cum ştiţi mai bine").

Evstatie Putneanul

Şcolii muzicale medievale de la Putna i se atribuie 11 manuscrise, denumite generic de muzicologi *Antologhionul putnean,* care cuprind cântări rituale de la vecernie, utrenie şi liturghie, organizate într-un model caracteristic unitar.

Câte două dintre aceste manuscrise se află la Mănăstirea Putna, la Muzeul de Istorie din Moscova (fondul Şciukin şi fondul sinodal), la Biblioteca Academiei Române din Bucureşti şi câte unul la Mănăstirea Leimonos din insula Lemnos, la Mănăstirea Dragomirna, la Biblioteca Universitară din Iaşi, la Muzeul de istorie bisericească din Sofia şi la Biblioteca Universitară din Leipzig.

Un interes aparte o reprezintă scrierea cifrată folosită în cele două manuscrise aflate în prezent la Moscova, atribuite lui Evstatie Putneanul, datând din perioada 1511-1515 (*Antologhionul lui Evstatie*).

Primul care a semnalat prezenţa acestor valoroase documente medievale a fost savantul Emil Kaluzniacki *(Beitrage zur alteren Geheimschrift der Slaven,* Viena, 1883*).* El a descoperit în Biblioteca Mănăstirii Putna, printre alte manuscrise, un material conţinând reprezentarea criptografiată a unor cântări religioase, indicaţii tipiconale sau simple adnotări

scrise cifrat, din care a transcris şi publicat, parţial, un număr de texte. Pentru restul criptogramelor a indicat pagina şi alfabetul secret folosit.

Scrib medieval.

Antologhionul lui Evstatie cuprinde cântări bisericeşti (177 în total), slavone şi greceşti, din rândul cărora specialiştii au identificat un număr de 49 de lucrări, considerate creaţii originale certe, aparţinând lui Evstatie.

Scrierea, clară şi frumoasă, este semiuncială spre cursiv, având între 13-19 rânduri pe pagină. Caligraful a folosit cerneală neagră, pentru text şi semne fonetice, şi chinovar, pentru iniţiale şi alte semne ajutătoare.

Manuscrisul conţine 20 de fascicule, de câte opt până la douăzeci şi patru de pagini fiecare, scrise de acelaşi autor, în epoci diferite.

Din punct de vedere grafic, lucrarea prezintă particularitatea utilizării a cel puţin trei alfabete: chirilic, glagolitic şi grec.

Textul este în greacă şi medio-bulgară. Notaţia muzicală este cea obişnuită, de tip medieval, dar prezentând anumite particularităţi demne de reţinut. Acest manuscris a fost studiat şi prezentat atenţiei cercetătorilor de către A. I. Iaţimirski care, asemenea lui Kaluzniacki, a fost atras în primul rând de scrierea cifrată folosită.

În anul 1962, R. Pava a publicat un prim studiu important asupra criptogramelor lui Evstatie de la Putna, însă cercetări mai aprofundate cu privire la originea, conţinutul şi valoarea manuscriselor au fost întreprinse de slavista Anne E. Pennington, de la Universitatea din Oxford, autoarea unui număr de şase lucrări dedicate Antologhionului lui Evstatie, din care două se referă în totalitate la aspecte criptografice.

Printre autorii români care au abordat în cercetările lor problema acestor documente, privită mai mult din punctul de vedere al istoriei muzicii româneşti, menţionăm pe Gh. Ciobanu, C.C.Ghenea, Gr. Panţiru și Larisa Agapie. Lucrarea cea mai bine documentată este volumul V din seria *Documente - Izvoare ale muzicii româneşti,* conţinând facsimilul originalului, într-o ediţie critică îngrijită de Gh. Ciobanu şi Marin Ionescu şi editată în anul 1983.

Antologhionul lui Evstatie este un document deosebit de valoros atât pentru slavişti, elenişti, istorici şi muzicieni, cât şi pentru aceia care cercetează istoria criptografiei româneşti.

Pe ultima pagină a unuia dintre manuscrise se afla următorul text: "Protopsaltul Evstatie de la Mănăstirea Putna a scris această carte de cântări din creaţia sa... în anul 1511, luna iunie, ziua 11".

Majoritatea cercetătorilor afirmă cu certitudine că autorul lucrării este român, deşi numele monahal Evstatie ar putea conduce la concluzia originii străine a protopsaltului putnean. Dar acesta, după cum just s-a demonstrat, nu este nici slav, căci s-ar fi numit Evstati, nici grec, pentru că s-ar fi numit Eustatios, nici sârb ori ceh. El este român, al cărui nume Evstatie nu se deosebeşte de Gheorghie, ori alte asemenea nume întâlnite în lumea monahală. Unii autori afirma că s-ar fi născut la Cristeşti şi ar fi murit în 1545-1546, fiind înmormântat la Mănăstirea Bistriţa. Rămâne o necunoscută, de asemenea, biografia anterioară a acestui călugăr cult, despre care nu se ştie dacă s-a pregătit la Athos sau la Mănăstirea Neamţul.

Prima trăsătură particulară a manuscrisului lui Evstatie o reprezintă scrierea cifrată, de negăsit în nici un alt manuscris muzical de pe teritoriul românesc. În al doilea rând, notaţia muzicală întrebuinţată este de tip criptografic, cu alte cuvinte partiturile nu pot fi înţelese dacă nu se cunoaşte cheia cu ajutorul căreia s-a efectuat notaţia muzicală.

Dar, pentru a înţelege mai bine aceste particularităţi criptografice, este necesar să explicăm, mai întâi, scopul întrebuinţării scrierii cifrate într-un document muzical. S-a observat, bunăoară, că Evstatie apelează la scrierea cifrată pentru a ascunde, cu bună ştiinţă, date şi indicaţii de tehnică interpretativă: a) paternitatea lucrării; b) „ehul" sau „glasul" (gama) în care este compusă cântarea; c) sărbătoarea la care urmează a fi cântată respectiva lucrare etc.

Când Evstatie aminteşte de propria persoană, criptograma este amplă, căpătând forme ornamentale care ocupă o pagină întreagă, ceea ce indică faptul că însemnarea este mai importantă.

Oare se justifică întrebuinţarea criptografiei pentru ascunderea unor date minore, banale? Răspunsul trebuie căutat în istoria muzicii medievale. Este ştiut faptul că, în Evul Mediu, cantorii păstrau anumite secrete privitoare la îmbinarea cântecelor, secrete ce trebuiau să rămână o taină nu numai pentru profani, dar chiar şi pentru proaspeţii „învăţăcei" (novici).

La slavi, de pildă, maeştrii de cânt cereau sume mari acelora care voiau să înveţe muzica. Pentru a nu-şi trăda secretul, meditatorii foloseau manuscrise cu abateri intenţionate de la notaţia muzicală standard, manuscrisele corecte din punctul de vedere al notaţiei muzicale fiind arătate doar ca modele. Pentru a se pune capăt acestei situaţii, a fost nevoie de un Conciliu, ţinut în anul 1551, care a interzis folosirea manuscriselor greşite în şcolile de muzică.

Nici manuscrisele putnene nu fac excepţie de la această manieră de notaţie criptografică. Consecinţa practicării acestui sistem a fost nefastă pentru perioada respectivă: creaţia muzicală a lui Evstatie şi a Şcolii de la Putna, în general, nu a putut fi preluată, îmbogăţită sau transmisă urmaşilor, deoarece aceştia nu cunoşteau sistemul de cifrare. Mai mult, transcrierea muzicii medievale comportă, în prezent, mari dificultăţi, dar se speră că, în curând, va fi descoperită şi metoda de scriere a melodiilor respective. Indicaţiile criptografiate notate de Evstatie pot fi repere preţioase în această acţiune temerară, la care pot contribui, în egală măsură, bizantiniştii, istoricii muzicii şi criptanaliştii.

Pentru criptogramele mai lungi, Evstatie foloseşte concomitent două sau chiar trei sisteme de cifru.

Din cele 87 de criptograme, un număr de 52 de criptograme sunt cifrate cu sisteme de substituţie inventate de însuşi Evstatie, şi anume cifrul numit de cercetători Pseudoglagolitic 1 şi Pseudoglagolitic 2.

Trebuie reţinut faptul că *Antologhionul lui Evstatie* reprezintă un moment semnificativ pentru istoria criptologiei din ţara noastră deoarece:

- **Evstatie de la Putna este primul criptolog român autor al unor sisteme originale (proprii) de cifrare**: Pseudoglagolitic 1 şi Pseudoglagolitic 2;

- **este cel mai vechi manuscris descoperit până în prezent în România,** conţinând pasaje în întregime criptografiate, fiind anterior cu aproape 10 ani primului document redactat în limba română (*Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung*), datat 1521. Cuvântul „filtele*",* care apare în cuprinsul *Antologhionului,* alături de alte noţiuni din terminologia muzicală bizantină, **este primul cuvânt românesc ce desemnează un termen criptografic de specialitate;**

- spre deosebire de alte criptograme provenind din secolul al XVI-lea, cripturile manuscrisului lui Evstatie au un scop pragmatic bine precizat. Numeroase criptograme medievale, până la *Istoria Ieroglifică* a lui Dimitrie Cantemir, ascundeau doar nume de copişti ori alte date mai puţin semnificative;

- din punctul de vedere al terminologiei criptologice, precizează pentru prima dată numele sistemelor de cifru utilizate, astfel: "Gramatikia" (în greceşte „alfabetul") desemnează un sistem de substituţie; "The Greek Key" este în realitate clasicul cifru taraberic, cu cele două variante ale sale: *Litoreja Prostaja* (cifrare doar a consoanelor) şi *Litoreja Mudraja* (substituirea doar a vocalelor). În terminologia folosită de Evstatie, sistemul se numeşte „Ritorija".

Niccolo de Porta

În anul 1693, domnitorul Constantin Duca l-a chemat din Grecia pe Niccolo de Porta, pentru a-l implica în activităţi criptologice.

Date de interes în legătură cu Niccolo de Porta ne sunt furnizate de Ştefan Ionescu, în lucrarea *Epoca Brâncovenească,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981. Autorul preia informaţiile din studiul lui Mario Ruffini, intitulat *Influenţa italiană în Valahia în epoca lui Constantin Vodă Brâncoveanu, 1688-1714,* Monaco, 1970.

Niccolo de Porta s-a născut la Hios, într-o familie veneţiană. A fost secretar personal al lui Jacob Colyer, ambasadorul Ţărilor de Jos la Constantinopol. Chemat de domnitorul C. Duca în Moldova, pentru a intercepta corespondenţa ambasadorului Franţei la Constantinopol, în tranzitul acesteia spre Polonia, Rusia sau Austria, Niccolo de

Porta a fost remarcat de Ion Neculce ca fiind priceput a *despecetlui cărţile.* După o şedere de un an la Iaşi, în anul 1694, a fost angajat în calitate de secretar domnesc de către Constantin Brâncoveanu (*Raport al contelui Luigi Marsigli către Leopold, privind interceptarea scrisorilor aflate în tranzit prin Muntenia*, Doc. Hurmuzaki, V, 1, CCLXIX).

Cu acest prilej, a devenit confidentul Stolnicului Cantacuzino, căruia i-a întocmit un catalog al cărţilor aflate în biblioteca Cantacuzinilor, la moşia de la Mărgineni. A fost, împreună cu un oarecare M. Porphiropulo, de origine cipriot, organizatorul şi custodele Bibliotecii de la Sfântul Sava. După sfârşitul tragic al Brâncoveanului, Niccolo de Porta a rămas în Ţara Românească, unde îl întâlnim şi după domnia lui Ştefan Cantacuzino (1714-1716).

Manuc Bei

La sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea, metodele criptologice nu mai constituiau un apanaj al diplomaţiei, o activitate rezervată doar organelor de stat specializate. Criptografia s-a situat tot mai des şi în panoplia armelor întrebuinţate de mişcările şi organizaţiile secrete, precum şi în arsenalul mijloacelor utilizate de agenţii serviciilor de informaţii.

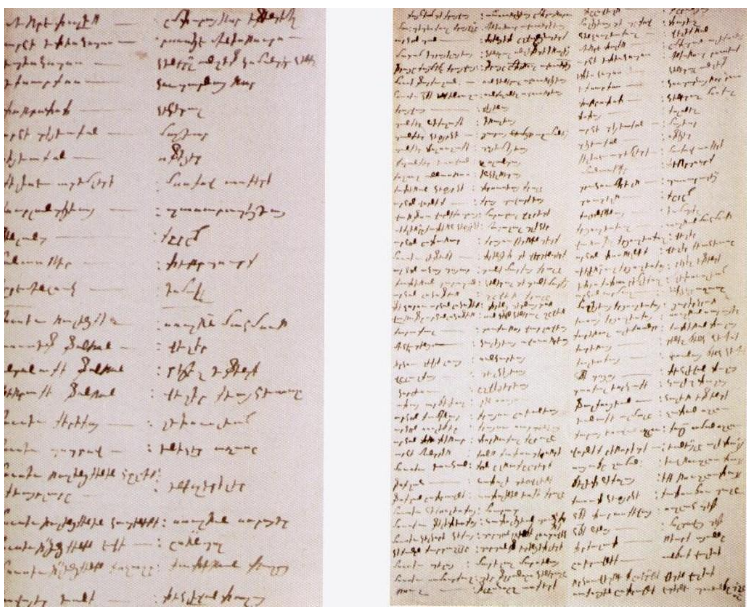
Pentru această ultimă categorie menţionată, este demnă de remarcat activitatea de spion dublu desfăşurată de prinţul Emanuel Mirzaian, armean născut la Rusciuk, cunoscut sub numele de Manuc Bei.

Misteriosul prinţ şi-a făcut de tânăr ucenicia într-o organizaţie secretă, condusă de violentul paşă Mustafa Bairactar, devenit mai târziu mare vizir, numită „Prietenii din Rusciuc”. Aici a deprins regulile activităţilor conspirative, tainele scrierii codificate şi multe altele.

Apreciat de câţiva, iubit de puţini, temut de toţi, dublul agent secret (servind doi împăraţi: ai Turciei şi Rusiei), Manuc Bei a avut un destin spectaculos.

A început prin a fi vistier şi colaborator intim al paşei din Rusciuc, în anul 1794, apoi administrator al salinelor din Ţara Românească, în 1803. În perioada războiului ruso-turc (1806 - 1812), l-a sprijinit băneşte pe sultanul Selim al III-lea şi pe Mustafa Bairactar, marele vizir al Imperiului Otoman, fiind, în acelaşi timp, şi agentul Curţii Imperiale de la Petersburg, căreia îi transmitea informaţii, prin scrisori cifrate, despre planurile şi evenimentele ce se derulau la Înalta Poartă. În acest scop îşi crease o vastă reţea de agenţi plătiţi, condusă de un oarecare Tatos.

Sistemul de cifru folosit de Manuc Bei, unul obişnuit pentru vremea sa, este asemănător celor utilizate de organizaţiile secrete ce se năşteau în acea vreme în ţările din jur. “ETERIA”, este un exemplu.

Cifrurile de corespondenţă ale lui Manuc Bei (1813 -1815)

Dar să nu neglijăm faptul că prinţul era un redutabil spion dublu. O altă reţea a lui Manuc supraveghea și operaţiunile militare rusești. Pentru astfel de informații, pe care le oferea turcilor, numai în ultimele 8 luni ale anului 1808, Manuc Bei a plătit agenților săi 1 220 024 piaştri, o sumă considerabilă pentru acea vreme (Maria

Grigoruţă, Ionel Ioniţă, Elena Marcu, *MANUC BEI,* Editura Muzeului Municipiului Bucureşti, 2005, pag.7, 21, 31, 45).

Inteligent (vorbea 12 limbi străine), înalt, frumos, energic, abil, amabil, dar şi îndrăzneţ, Manuc Bei avea toate calităţile cerute unui diplomat, negustor şi spion, pe deasupra. În lucrarea *Le Keroutza, voyage en Moldo-Valachie* (Paris, 1844), Stanislas Bellanger relata că uimise Parisul cu fastul şi opulenţa petrecerilor organizate. Desigur, adăugăm noi, şi cu scopul de a culege informaţii până şi din anturajul lui Napoleon Bonaparte.

Hanul lui Manuc

Cu banii strânşi din comerţ şi din traficul cu informaţii, Manuc şi-a construit un „caravanserai", un han (hotel) în inima Bucureştiului. Pe lângă spaţiile comerciale necesare, hanul a fost prevăzut şi cu un tunel secret, în care, în caz de nevoie, se puteau ascunde peste 500 de oameni. Să nu uităm că începutul secolului al XIX-lea era unul extrem de nesigur: incursiunile armatelor străine tulburau liniştea locuitorilor Ţării Româneşti, iar tâlhăriile unor comandanţi ca Pazvantoglu (Pazvante Chiorul, cum mai era cunoscut în popor), puşi pe jaf, trecând Dunărea, trezeau fiori de groază în sânul călătorilor şi bieţilor orăşeni.

Tratativele dintre turci şi ruşi, când s-a hotărât alipirea Basarabiei la Rusia, s-au desfăşurat chiar în acest han.

Ocrotitorul său, paşa Bairactar, l-a răsplătit, în 1808, cu demnitatea de „Prinţ al Moldovei", iar țarul Alexandru I l-a ridicat, în 1814, în scaunul de consilier imperial, funcţie ce echivala cu gradul de general în armata rusă.

Soarta l-a doborât în 1817, când avea doar 48 de ani. Legendele spun că ar fi fost otrăvit de turci, dar adevărul este că moartea sa a fost una destul de banală: a căzut de pe cal la moşia sa din Hânceşti – Basarabia.

Este înmormântat în pridvorul Bisericii armeneşti din Chişinău.

Rigas Velestinlis Feraios

Având în vedere implicaţiile importante ale prezenţei sale în istoria romanilor, aruncăm o privire asupra „ETERIEI”, o organizaţie secretă străină care a activat şi pe teritoriul românesc.

Originea să trebuie căutată la sfârşitul secolului al XVIII-lea, când scriitorul grec Rigas Velestinlis Feraios a întemeiat, pe la 1780, o societate secretă ce urmărea renaşterea Greciei sub chipul Marii Elade, cuprinzând, în viziunea membrilor ei, şi teritoriile europene ale Imperiului Otoman, inclusiv Ţările Române. Mişcarea avea un caracter internaţional, fiind o ramură şi, în acelaşi timp, o imitaţie a altor societăţi secrete europene. Reţeaua clandestină, condusă de Rigas, era deosebit de vastă, cu ramificaţii la Viena, Iaşi, Bucureşti, Odesa etc. (A. D. Xenopol, *Istoria partidelor politice în România*, Editura Albert Baer, 1910, pag. 212).

Ea cuprindea greci sau cercuri filogreceşti influente, aflate în străinătate: francezul Emil Gaudin, reprezentantul Franţei revoluţionare, negustorul Hortolan, un iacobin notoriu, negustorul Turnavitul, un personaj deosebit de influent în societatea acelei vremi, fraţii Paulios (aromâni grecizaţi, asemenea lui Rigas) şi alţii. (M. Ardeleanu, *Literatura şi societăţile secrete*, *Almanah Luceafărul*, 1982, pag. 63).

Din această mişcare vor lua naştere mai apoi (puţin după 1800 - n.n.) în Italia, organizaţiile revoluţionare ale "cărvunarilor" şi ramificaţiile lor, în timp ce mişcarea greacă - după asociaţiile masonice cu diferitele lor denumiri (Alexandros, Phoenix, Athena etc.) - va da naştere unei asociaţii secrete sau cu oarecare apartenenţă legală (invocându-se preocupări literare, educative, umanitare), care se va transforma într-o adevărată organizaţie patriotică secretă, care va pregăti lupta în anul 1821, binecunoscuta „FILIKI ETERIA" - Asociaţia Prietenilor - sau „ETERIA", înfiinţată în anul 1814. (L. Varnoussis, *Rigas, un revoluţionar grec din Principate*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1979).

Rigas, pe numele real Antonios Kyrizias, aromân (vlah) de origine, a fost secretar particular la Constantinopol al Marelui Dragoman, fanariotul Alexandru Ipsilanti, apoi, în Țara Românească, al prințului Nicolaie Mavrogheni. Numit și guvernator al Craiovei, cunoscându-l pe Osman Pazvantoglu, viitorul rebel Pașă de Vidin, a avut ocazia și l-a salvat pe acesta de răzbunarea lui Mavrogheni.

În 1798, aflat în Italia, Rigas a fost trădat de către Dimitrie Kozanites Oikonomos, un om de afaceri grec și a fost arestat, împreună cu alți revoluționari, la Triest, de către autoritățile austriece. Austria era un aliat al Imperiului Otoman și era sensibilă la orice pericol care ar fi putut provoca revolte similare cu Revoluția Franceză pe teritoriul său.

Rigas împreună cu complicii săi au fost predați guvernatorului otoman al Belgradului, care i-a închis și i-a torturat. Din Belgrad, urmau să fie trimiși la Constantinopol pentru a fi condamnați de către sultanul Selim al III-lea. Dar, în noaptea de 24 spre 25 iunie 1798, Rigas împreună cu șapte alți conspiratori au fost uciși prin ștrangulare în turnul Nebojsa al fortăreței Belgradului și aruncați în Dunăre, de teamă că fiorosul Pazvante Chiorul, aflat la Vidin, va ataca convoiul și își va elibera prietenul.

„ETERIA" a servit ca model de organizare şi pentru societăţile secrete româneşti din preajma anului revoluţionar 1848.

Din păcate, Tudor Vladimirescu a plătit cu viaţa maşinaţiunile puse la cale de eterişti. Prezența, la începutul anului 1921, a lui Alexandru Ipsilanti la București în fruntea unei armate nedisciplinate, pusă pe jafuri sângeroase, după ce acțiunea lui fusese dezavuată și de către Rusia, l-au determinat pe Tudor să îi ceară conducătorului Eteriei să treacă Dunărea, așa cum promisese inițial, pentru ca Țara Românească să nu fie transformată în teatru de război. Ca urmare, conducătorii eteriștilor au pus la cale un complot pentru a-l îndepărta, finalizat prin uciderea sa, la Târgoviște, în noaptea de 27 spre 28 mai 1921.

Arthur Baligot de Beyne

Alexandru Ioan Cuza poate fi considerat şi creatorul serviciului criptologic modern al României, prin iniţierea unor măsuri de ordin administrativ şi organizatoric.

Apreciind valoarea mijloacelor criptografice pentru apărarea secretelor statului, domnitorul a dat dispoziţii ca toate informaţiile având importanţă politică şi militară, trimise în străinătate sau primite de acolo, să fie cifrate în mod obligatoriu.

Un rol important, în acest domeniu, l-a avut activitatea depusă de diplomatul francez Arthur Baligot de Beyne (1820-1884).

Arthur Baligot de Beyne

C. Negri a fost coleg de studenţie, la Paris, cu Arthur Baligot de Beyne. De aceea l-a recomandat lui Cuza, ca om de încredere şi sprijinitor al cauzei românilor. După terminarea studiilor, de Beyne a fost trimis la Constantinopol, ca secretar al consulului Franţei, dar şi cu misiunea de a fonda un cotidian de limbă franceză, *La Presse d'Orient*, prin care Europa să cunoască mai bine problemele acestei zone a lumii. În timpul şederii sale în

capitala Turciei, de Beyne i-a cunoscut pe Ion Ghica şi Vasile Alecsandri. Cu acesta din urmă, s-a deplasat în anul 1855 în Crimeea, în calitate de corespondent de război.

Venind în Principate, Arthur Baligot de Beyne a preluat de la Victor Place, consul al Franţei la Iaşi, funcţia de secretar domnesc, instruindu-l pe domnitor în utilizarea mijloacelor criptografice. După abdicarea lui Cuza, de Beyne l-a însoţit pe acesta în exil.

Victor Rădulescu Pogoneanu

Un episod semnificativ pentru viaţa politică din România primilor ani de după încheierea celui de al Doilea Război Mondial, dar şi pentru sublinierea importanţei şi sensibilităţii Cabinetului Cifrului din Ministerul Afacerilor Străine, a fost dezvăluit prin cercetările desfăşurate de istorici în ultimii ani (Petre Out, *O pagină mai puţin cunoscută a rezistenţei anticomuniste–Cabinetul Negru,* revista *Magazin Istoric*, nr. 12/dec. 2000).

Este vorba despre activităţile desfăşurate de o organizaţie denumită în dosarele S.R.I. "CABINETUL NEGRU". Din datele obţinute de Siguranţă la sfârşitul anului 1946, această structură clandestină era condusă de Victor

Rădulescu Pogoneanu (Piki Pogoneanu), director al Cabinetului şi Cifrului, în perioada august 1944-martie 1945 şi director al Direcţiei Presă şi Informaţii, până la începutul anului 1947. De la oamenii de încredere pe care îi avea în diferitele direcţii ale Ministerului Afacerilor Străine, dar mai ales de la cei care lucrau la compartimentul telegramelor cifrate, acesta primea documente de primă importanţă. Astfel, în mâinile sale ajungeau toate informaţiile confidenţiale, inclusiv buletinul secret al Agenţiei „RADOR", precum şi un exemplar al materialelor care aveau ca destinatar exclusiv pe Secretarul General al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Emil Bodnăraş.

Scopurile activităţii acestei organizaţii erau:

-informarea Palatului Regal şi a opoziţiei despre proiectele Guvernului Groza, precum şi respre opiniile cancelariilor occidentale şi diplomaţilor străini, referitoare la problemele politice, sociale si economice româneşti. În acest sens, în afara informaţiilor confidenţiale punctuale oferite, erau întocmite, pe baza datelor obţinute din telegramele cifrate, sinteze ce erau apoi folosite de Palatul Regal ;

-furnizarea de informaţii unor diplomaţi occidentali;

- ţinerea la curent a grupului de politicieni români aflați în străinătate (Grigore Gafencu, Const. Vișoianu ș.a.) în legătură cu activităţile şi strategiile guvernului comunist de la Bucureşti.

Pentru comunicarea în exterior a acestor informaţii era folosit Serviciul Cifrului din Ministerul Afacerilor Străine şi curierii diplomatici.

La 14 iulie 1947, în cursul arestării fruntaşilor naţional-ţărănişti, a fost reţinut şi Piki Pogoneanu. Printre alte probe care au contribuit la condamnarea lui la 25 de ani de temniţă grea a fost şi un „proces-verbal de colaborare", găsit la percheziţia domiciliară, încheiat de Grigore Niculescu-Buzeşti şi Victor Rădulescu Pogoneanu cu doi ofiţeri americani de informaţii, precum şi documentele oficiale sustrase de la M.A.S., ascunse la conacul lui din comuna Potigrafu. În acelaşi proces penal, au fost condamnaţi la ani grei de închisoare şi unii dintre cei care l-au sprijinit în activitatea sa clandestină: Camil Demetrescu, Florin Roiu, Emil Oprişan, Emil Lăzărescu ş.a.

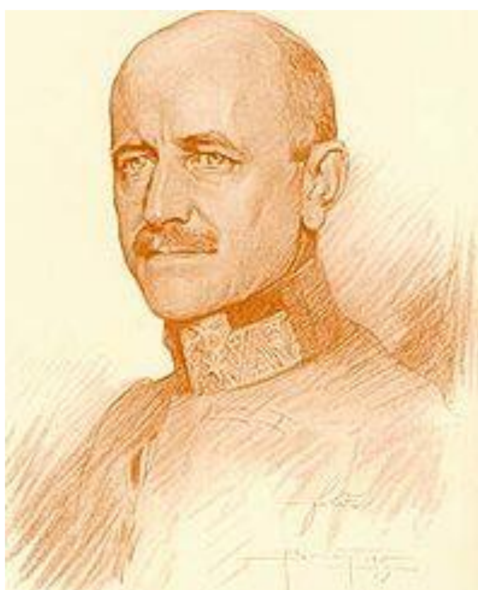
Pericolul pentru autorităţile comuniste, constituit din zonele speciale în care se desfăşuraseră activităţile informative ale organizaţiei „Cabinetul Negru", a prilejuit şi pretextul măsurilor de epurare masivă, care au urmat în acel an la Ministerul Afacerilor Străine.

CU CINE S-AU PUS ROMÂNII
DE-A LUNGUL VREMURILOR

- Germanii -
(Primul Război Mondial)

Rigurozitatea şi eficienţa cu care au folosit Puterile Centrale activitățile criptologice, în toată perioada Primului Război Mondial, se reflectă cu acurateţe în modul de organizare a activităţilor specifice de către serviciile de informaţii austro-ungare.

Astfel, NACHRICHTENABTEILUNG avea în componenţa sa 5 servicii. Unul dintre ele, numit KRIEGSCHIFFRENGRUP**E** (Grupul Cifrul de Război), condus de Herman Pokorny, reuşise să decripteze o parte din cifrurile armatei ţariste. Sub comanda acestuia se aflau trei secţii: Secţia italiană, condusă de A. Figl, Secţia română, condusă de căpitanul. Cornel Savu (Kornelius Savu) şi Secţia rusă, având în fruntea sa pe căpitanul Viktor Von Marchesetti.

Gen. Maximilian Ronge,
şeful Serviciului de Informaţii al Austro-Ungariei

Cele trei secţii prelucrau, analizau şi descifrau telegramele transmise de centrele de interceptare, denumite codificat Penkala**.** Acestea erau: "Penkala Austro-Vest" (acoperea

frontul italian), „Penkala Austro-Sud” (pentru frontul din România) şi „Penkala Austro-Nord” (pentru frontul rus).

Grupul de criptanalişti, de sub comanda căpitanului Cornel Savu, a început atacarea cifrurilor militare româneşti înainte de intrarea ţării noastre în război.

Reţeaua de interceptare Penkala Austro-Sud, cu sediul la Sofia, era condusă de căpitanul Franz Jansa, având ca adjunct pe Constantin Maroşan (Moroşan ?). Volumul de muncă necesar decriptării telegramelor româneşti era atât de mare încât, pentru a le rezolva eficient, a fost detaşat un criptanalist din grupul lui Savu, care rezolva pe loc, la Marele Stat Major, criptogramele româneşti interceptate (David Kahn, *The Codebreakers. The Story of Secret Writing,* ed. II, Editura Scribner, New York, 1996, pag. 318).

În anul 1918, grupul de criptanalişti care prelucra traficul de telegrame româneşti interceptate a fost trecut sub comanda lui Johann Băleanu, iar cel rusesc în subordinea lui Rudolf Lipmann.

O întamplare mai puţin cunoscută, petrecută în România, este redată de Oscar Ray, într-o lucrare despre tehnicile spionajului, publicată în traducere la Bucuresti, în 1938:

„Unul dintre agenţii lui Nachrichten–Büro lucra în România, ţară încă neutră la acea epocă, dar bântuită de spioni. Acest agent, cu preţul unui mare efort, reuşise să afle o noutate capitală: ruşii urmau să atace nu departe de Memel cu cinci brigăzi. Pentru a transmite aceste informaţii preţioase, spionul german s-a adresat Serviciului de Cifru al Legaţiei Germane de la Bucureşti, cerând Codul Galben N-1, Strict Confidenţial. Primind un răspuns negativ, el i-a cerut ataşatului militar permisiunea de a-l folosi, deoarece informaţiile erau TOP SECRET şi nu puteau fi încredinţate nimănui. În acest caz, i-a spus ataşatul, este imposibil să vă dau Codul Galben. Orice argument folosit de agent a fost inutil în raport cu ordinele severe pe care le avea Biroul de Cifru al Legaţiei, însă dispoziţiile şefilor Serviciului Secret de Informaţii German erau la fel de drastice: nimeni, cu excepţia agentului şi a şefului său direct, nu avea voie să cunoască conţinutul unor informaţii atât de importante. Aflat în acest impas, spionul german a apelat la ajutorul prietenului său bun, colonelul Semenov, şeful Serviciului Secret Rusesc de la Bucureşti, cu care avea cele mai bune raporturi, căruia îi spuse:

-Închipuieşte-ţi că am obţinut o informaţie formidabilă de care depinde înaintarea mea…şi nici porcul de ministru, nici câinele de ataşat militar nu vor să-mi dea Codul Galben”.

-Cum, strigă Rusul, să-ţi facă asta, ţie, celui mai bun prieten al meu? Ai făcut bine că te-ai destăinuit vechiului tău amic Semenov. Vom aranja noi această chestiune ! …. Juriev, adu-mi imediat Codul Galben!

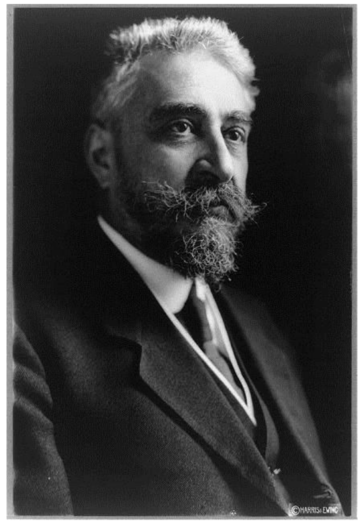
Într-un minut, un secretar i-a adus codul secret german iar agentul a început să-şi cifreze informaţiile. Câteva zile mai târziu, ruşii atacau, în adevăr, aproape de Memel, şi erau primiţi cum era de aşteptat, de armata Generalului Von Mesbaum. Trei corpuri de armată ruseşti au fost nimicite (Oscar Ray, *Spionajul – Istoric/Tehnică/Spioni*, Editura Universul, Bucureşti, 1938, pag. 177).

Dintre cei care au semnalat deficienţele manifestate în Primul Război Mondial în domeniul transmisiunilor, de către toate eşaloanele armatei române, amintim pe Gh. Enciu, care a înfaţişat în mod sintetic câteva dintre acestea:

„Nu poate fi înţeles astfel faptul de ce codurile de serviciu pe care le-au folosit radiotelegrafiştii în prima parte a războiului, erau vechi, elaborate chiar înainte de război; ba, mai mult, unele din aceste coduri, fie că nu au mai fost actualizate în tot anul 1916, fie că, ceea ce este mai grav, au fost *pierdute*, fără a se fi luat măsuri operative de înlocuire a lor cu altele noi. De asemenea, indicativele telefonice şi telegrafice ale staţiilor, precum şi lungimile de undă nu s-au schimbat timp de mai bine de patru luni, până la retragerea în Moldova, lucru care a constituit, desigur, o altă abatere, cu urmări dintre cele mai periculoase.

Acelaşi autor subliniază că: folosirea mijloacelor cu fir sau radio de către armata noastră, în mod şablonist, precum şi realizarea în clar a majorităţii convorbirilor prin intemediul mijloacelor de transmisiuni, sau cu o criptare elementară, iar uneori numai a unei părţi din fonogramă sau audiogramă, au permis armatei germane să cunoască foarte bine date asupra intenţiilor comandamentelor noastre şi chiar să anihileze unele din acestea. În ceea ce priveşte *tăria* codurilor noastre, din diferitele materiale pe această temă, publicate după război în diferite ţări, rezultă că, în maximum 4-6 zile, folosind un anumit număr de mesaje interceptate, specialiştii germani erau în măsură să le decripteze şi să le afle cheia (Gh. Enciul, *Poşta şi Telecomunicaţiile din România*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984, pag.219-220).

Cpt. Cartier, ofiţer al Serviciului de Informaţii şi Contrainformaţii francez (Biroul II), detaşat în România pentru inspectarea liniilor de apărare la graniţa cu Austro-Ungaria, a descoperit la Bucureşti un tunel, care traversa strada din faţa Legaţiei Franceze, dotat cu echipamente ce captau comunicaţiile diplomaţilor francezi efectuate prin telefon. La „capătul celălalt al firului" se afla o „inofensivă" firmă germană care se ocupa, oficial, cu achiziţia de cereale. Informat de urgenţă, prim-ministrul Ion I. C. Brătianu i-a declarat lui Saint Aulaire (ambasadorul Franţei la Bucureşti): „Nu ignor că acest serviciu, ca toate serviciile germane, este un cuib de spioni, mai mult sau mai puţin camuflaţi. Directorul meu de P.T.T - Constantin F. Robescu, n.a.- este în solda lor."

Ion I. C. Brătianu

Brătianu iniţiase măsuri drastice de securitate pentru a preveni orice scurgere de date care ar fi putut periclita acţiunile de viitor ale României. Este semnificativă, în acest sens, precauţia deosebită a primului ministru român în legătură cu apărarea secretelor, de care intuia că va depinde soarta României. Astfel, la data de 5/18 august 1916, Poklevski-Koziell Stanislav, reprezentantul guvernului rus la Bucureşti, a trimis la Moscova o telegramă secretă, prin care comunica semnarea, la data de 4/17 august, a tratatelor prin care România se alătura Antantei. El îl informa pe țar că Brătianu ceruse, în scop preventiv, ca: „o singură ambasadă să telegrafieze din Bucureşti informaţia că România a semnat convenţia, pentru că primul ministru român se teme de faptul că trimiterea din partea tuturor ambasadelor de telegrame identice să nu trezească vre-o bănuială duşmanilor noştri şi să nu le înlesneasca acestora descifrarea telegramelor noastre. Dat fiind faptul că armata de Salonic trebuie imediat informată de semnarea înţelegerii şi a convenţiei, am hotărât împreună ca singur ambasadorul Franţei să telegrafieze de aici, prin fir direct, iar ceilalţi vor trimite telegramele lor de la Ungheni, unde am trimis special pe unul din funcţionarii mei.”

În ciuda acestor măsuri, documentele dovedesc, totuşi, că inamicul fusese informat asupra semnării importantelor convenţii şi înţelegeri ale României.

Duminică, 7/20 august 1916, Ottokar Czernin, ambasadorul Austro-Ungariei la Bucureşti, scria de la Sinaia următoarele:

“După o ştire secretă, *venită din străinătate (*s. n.), domnul Brătianu ar fi semnat zilele acestea o convenţie politică cu Rusia. Ceilalţi reprezentanţi ai Antantei, de aici, ar fi primit însărcinarea de a se asocia. În acelaşi timp, marţi, 9/22, von Busche (ambasadorul Germaniei la Bucureşti-n.n.), aflat în vizită la T. Maiorescu, îi spune că germanii au

interceptat o depeşă a unui ministru antantist, din care au aflat că o convenţie s-a iscălit sau se va iscăli între Brătianu şi Poklewski." (I. Bulei, *1916 – Zile de Vară*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1978, pag. 159, 195 și 206).

Din exemplele de mai sus se observă că măsurile de precauţie adoptate de Brătianu aveau un temei real, bănuiala primului ministru român asupra acţiunilor de spionaj inamic, desfaşurate prin intermediul interceptării comunicaţiilor, dovedindu-se justă.

Date semnificative privind atacarea cifrurilor armatei române de către inamici pot fi găsite în diverse lucrări de specialitate, tipărite în străinătate imediat după terminarea războiului (O sursă deosebit de valoroasă privind conţinutul telegramelor româneşti interceptate de inamic pe frontul răsăritean o constituie culegerea *Reichsarchiv Der Weltkrieg, 1914-1918,* Vol. II, V și VI).

Iată ce mărturiseşte Max Ronge: „La început, decriptarea radiogramelor româneşti ne-a dat multă bătaie de cap, dar, întrucât ordinele lor de operaţii erau transmise prin T.F.F., precum procedau ruşii, acestea ne-au dat rapid date precise asupra frontului sudic, bulgăresc. Pe această cale am avut cunoştinţă de dispozitivul de contraatac al armatei române din Dobrogea, întărită cu elemente aduse din Transilvania (14 septembrie). Pe acest din urmă front, serviciile noastre de informaţii au decriptat, începând cu 16 septembrie, primele telegrame româneşti, pe care le-am comunicat Statului Major al Armatei a V-a, stabilit la Cluj. Din nou, pentru serviciile noastre de informaţii aceasta a fost o perioadă de strălucire.

S-a creat o secţie, la Sofia, pentru a centraliza nu numai interceptările efectuate de bulgari, dar şi de toate posturile frontului din Transilvania, până în Sighet-Marmureş, şi pentru a asigura retransmiterea lor la Statul Major General, grupul de armate Mackensen şi statele Majore ale Armatelor I şi IX (Gen. Maximilian Ronge, *Kriegs und Industrie Espionage*, Zurich, Amalthea Verlag, 1930 pag. 170).

Pe lângă aceste activităţi criptologice foarte bine organizate, armatele Puterilor Centrale au mai beneficiat uneori şi de neglijenţa, ca să nu spunem mai mult, manifestată de unii ofiţeri români. Astfel, după trecerea Dunării, la 13 noiembrie 1916, de către generalul Mackensen**,** trupele româneşti se retraseseră pe aliniamentul Argeş-Lacul Greaca, unde planificaseră o ripostă cu multe elemente strategice menite să-i surprindă şi să-i anhileze pe atacatori.

Pamfil Şeicaru descrie evenimentul care a determinat pierderea de către români a „bătăliei Argeşului" şi a pecetluit soarta atacului din 1 decembrie 1916 asupra Bucureştilor, astfel:

„În timpul manevrelor un automobil al Diviziei 8 române, în care se găseau doi ofiţeri de stat-major, a nimerit din cauza ceţii în mijlocul unui regiment bavarez. Faptul în sine n-ar fi avut importanţă dacă cei doi ofiţeri n-ar fi avut asupra lor întreaga corespondenţă a diviziei, precum şi ordinele de operaţiuni care ar fi trebuit să fie distribuite unităţilor. Era o captură de o importanţă excepţională, care a fost trimisă imediat la Cartierul generalului Falkenhayn. De îndată ce a fost descifrată, corespondenţa a produs o enormă senzaţie.

În posesia secretului operaţiunilor, Falkenhayan a ordonat lui Kuhne să pătrundă cu diviziile sale în spaţiul gol creat între cele două armate române, să le răstoarne flancurile şi, în acelaşi timp, a ordonat Diviziei 41 să treacă Argeşul şi să cadă în spatele Armatei 1 române. În sud, a ordonat Diviziei 109 şi Diviziei 11 bavareze să atace forţele române care operau împotriva generalului Kosch şi să le taie posibilitatea de retragere spre Bucureşti.

Imprudenţa celor doi ofiţeri de stat-major a întors capcana întinsă inamicului împotriva propriei lor armate.

Descifrarea planului operaţiunilor armatei române a facilitat comandamentului german să detecteze punctul nevralgic al dispozitivului tactic al românilor şi să-şi pună în valoare imensa superioritate tehnică şi numerică. (Pamfil Şeicaru, *La Roumanie dans la Grand Guerre,* pag. 335-337, Editura Minard, Paris, 1968).

Episodul respectiv a fost consemnat pentru prima oară de Constantin Kiriţescu, care menţionează şi numele celor doi ofiţeri: căpitanul Epure și căpitanul Barcan (Constantin Kiriţescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1918*, Bucureşti, 1989, Editura Ştiinţifică, vol. II, pag. 216).

Penkala Austro-Sud a exploatat şi un alt valoros canal de informaţii, prin interceptarea şi decriptarea telegramelor cifrate transmise de şeful misiunii militare italiene din România, generalul Romei. Acesta avea obiceiul de a comunica superiorilor săi din Italia importante informaţii privind situaţia armatelor române şi ruseşti, date extrem de valoroase pentru statul italian, dar şi pentru Puterile Centrale.

- Sovieticii -
(Al Doilea Război Mondial)

În luna iulie 1942, în urma capturării locotenentului Abdul Mubaracsin, operator la o staţie gonio a marinei sovietice, Serviciul Special de Informaţii a descoperit existenţa unei vaste reţele de interceptare a traficului radio, în clar şi cifrat, de pe cuprinsul teatrului de război din Europa. Prizonierul lucrase în cadrul Direcţiei de Informaţii de pe lângă Flota Mării Negre. Servicii similare existau şi la flotele sovietice din Marea Baltică, Oceanul Ingheţat şi Oceanul Pacific, fiind subordonate Direcţiei Generale de Informaţii de pe lângă Marele Stat Major.

În urma interogării lui Mubaracsin, Serviciul Special de Informaţii a obţinut o serie de date deosebit de importante. (Alexandru-Alin Spânu, *Locotenentul Mubaracsin despre Serviciul de Informaţii al Flotei Mării Negr*e, revista *Magazin Istoric*, nr. 8/2001, pag. 38-41).

Astfel, s-a stabilit că Direcţia de Informaţii de pe lângă Flota Mării Negre avea ca obiectiv stabilirea amplasamentului, deplasărilor şi concentrărilor trupelor şi forţelor maritime militare ale altor state, în componenţa acestei structuri aflându-se următoarele eşaloane:

Direcţia de informaţii nr. 1 se ocupa cu descifrarea radiogramelor interceptate, citea fotografiile luate din avion şi asigura legătura cu agenţii trimişi în spatele inamicului;

Detaşamentul de informaţii nr. 2 creat la 25 septembrie 1941, era o unitate de diversiune cu un efectiv de 100 oameni;

Detaşamentul de ţărm nr. 3 format dintr-un Centru de Interceptare şi o Secţie Operativă. Toate informaţiile obţinute prin interceptare erau prelucrate de către specialiştii Secţiei Operative, care stabileau totodată şi poziţia staţiilor inamice de emisie. Dispunea de aparatură pentru înregistrarea transmisiunilor efectuate cu aparate automate de mare viteză şi de un „Bildaparat” care intercepta „transmisiunile de radio-fotografii”.

Se interceptau radiogramele din România, Turcia, Anglia, Germania şi Italia, dar exista o dotare tehnică capabilă să capteze şi comunicaţiile din Spania.

Turcia era o ţintă prioritară. Fuseseră identificate indicativele navelor şi unităţilor militare, erau cunoscute semnele convenţionale. Nu rezulta dacă fuseseră descifrate şi codurile folosite.

Flota Angliei din Mediterana era interceptată, în special transmisiunile dintre insula Malta, Gibraltar şi oraşul Alexandria. “Codul secret X” folosit de forţele navale britanice fusese descifrat. În mod permanent, era interceptată presa din Marea Britanie**,** orice ştire care interesa Direcţia de Informaţii fiind tradusă în limba rusă**.**

În legătură cu interceptarea transmisiunilor Germaniei, prizonierul sovietic declara că Detaşamentul nr. 3 supraveghea doar comunicaţiile din reţeaua militară aeriană. “Radiogramele cifrate interceptate sunt expediate din Secţia Operativă a Detaşamentului de ţărm nr. 3 la Direcţia de Informaţii de pe lângă Flota Marii Negre, unde acestea sunt descifrate. Interceptarea radiogramelor reţelei militare maritime a Germaniei revine Detaşamentului de radio nr. 2 din subordinea Direcţiei de Informaţii de pe lângă Flota Mării Baltice. De asemenea, urmărirea staţiilor de radio ale unităţilor din armata de uscat germană nu se execută, deoarece cifrul nu se poate descifra.” Aceasta însemna, practic, că sovieticii nu decripaseră algoritmul de cifrare al maşinii “Enigma”. În schimb, "cifrul de trei semne al aviatiei germane este descifrat".

Italiei îi erau interceptate radiogramele staţiilor de uscat, ale navelor şi submarinelor. În schimb, “interceptarea radiogramelor unităţilor din armata Italiei care se află pe frontul de Răsărit aproape nu se face, fiindcă au un cifru nou, care nu se poate descifra”.

Datele obţinute de la prizonierul sovietic au fost înaintate de Serviciul Special de Informaţii, mareşalui Ion Antonescu, într-un raport sintetic, în care au fost menţionate amănunţit informaţiile ce priveau direct armata română.

România era monotorizată prin interceptarea traficului clar şi cifrat al reţelei de comunicaţii militare a forţelor trupelor de uscat, navale, aeriene şi ale poliţiei.

Submarinul “NMS Delfinul”
(NMS=Nava Maiestății Sale-n.a.)

Erau interceptate schimburile de telegrame dintre navele de război româneşti din Marea Neagră şi din cadrul Diviziei de pe Dunăre, cât şi traficul dintre staţiile de ţărm, între ele şi cu garnizoanele din interiorul ţării. “Codul secret P, utilizat de flota maritmă militară română, a fost descifrat în întregime”.

Erau urmărite comunicaţiile dintre baza de hidroavioane de la Sutghiol şi aeronave, radiogramele aviaţiei civile, “şi mai ales a(le) aviaţiei terestre militare”.

Se supravegheau comunicările dintre staţiile CFR. Acestea transmiteau date importante, necifrate, privind numărul vagoanelor, numărul trenului, în ce consta încărcătura, denumirea unităţilor militare transportate etc.

“Pe reţeaua poliţiei, schimbul de radiograme se face, în multe cazuri, deschis (necifrat), ceea ce se traduce foarte uşor, iar cuprinsul radiogramelor interceptate se prezintă foarte clar pentru comandament.

În unele cazuri se folosesc de radiograme cu text deschis (necifrat). În alte cazuri se întâmplă ca radiotelegrafistul să transmită radiograma cifrată şi apoi necifrată. Cifrurile folosite de staţiile de radio ale armatei sunt descifrate foarte uşor şi repede. Denumirile secrete ale unităţilor, cum ar fi: *Avântul*, *Victoria,* sunt descifrate şi identitatea stabilită. Adresele radiogramelor se descoperă foarte uşor, iar deseori, fiind necifrate, se arată în ele numele comandanţilor regimentelor şi brigăzilor. “

Locotenentul Mubaracsin a oferit şi date privind episoade relevante. De exemplu, la 27 decembrie 1941, în timpul operaţiunilor militare de la Kerci şi

Feodosia, o grupă de staţii radio a armatei române a lucrat permanent cu telegrame având textele în clar. Toate ordinele au fost transmise necifrat, astfel încât sovieticii au avut acces nelimitat la acestea.

La data de 7 august 1942, conducătorul statului, mareşalul Ion Antonescu, a pus pe Raportul Serviciului Special de Informaţii următoarea rezoluţie, pe care o reproducem aproape integral, în primul rând pentru pertinenţa concluziilor, ce acoperă în mod vizionar perioada care urma în istoria României:

"Din vina Secţiei II a Marelui Stat Major, care nu lucrează serios.

Din aceleaşi cauze am avut în campania din 1916 (prima parte) pierderile pe care le-am avut. Inamicii de atunci descifrau totul.

Vasele noastre scufundate şi vieţile pierdute se datoresc la Marină acestei uşurinţe, de care sunt vinovaţi, de la amiralul Păiş până la ultimul radiofonist, toţi. Dar marii vinovaţi sunt şefii, care nu-i pregătesc şi nu-i controlează continuu şi nu iau măsuri drastice pentru organizarea celei mai severe discipline a convorbirilor.

De la începutul războiului am atras atenţia, am dat directive generalului Ioaniţiu (generalul Şteflea trebuie să le ştie), cum să pregătească pentru război şi cum să execute această problemă. Cum trebuie să se facă controlul cu acei cari întrebuinţează comunicările radio, telefon, telegraf în interioarele serviciilor, între servicii, pe câmpul de luptă, în străinătate (acordul cu Externele şi controlul va trebui facut şi acolo fiindcă pot fi şi acolo oameni fără conştiinţă, fără răspundere).

Ce s-a făcut din toată această preocupare a mea?

Nimic. Rezultatul de faţă face dovada.

Mâhnirea mea este cu atât mai mare, cu cât constat că se multumeşte să mi se semnaleze faptul, fără ca să mi se arate reacţiunea şi acţiunea la crimă, fiindcă este o crimă. Să înceteze.

Nu văd la Marele Stat Major suflu nou de energie cum era acela care se creiase în 1916, la Marele Cartier General şi la Armata de Nord, şi în 1933, la Marele Stat Major.

... Aşa s-au distrus toate energiile, toate iniţiativele, tot curajul, tot focul sacru. Dar nu am fost înţeles nici la Şcoala de Război, nici la Marele Stat Major. Toată opera de înnoire totală ce am vrut să fac nu a reuşit. Toţi au înţeles foarte bine, chiar cu dragoste şi cu pasiune, când au lucrat sub ordinele mele direct; toţi însă au abandonat sistemul şi chiar treaba, după plecarea mea, din capul unităţilor, instituţiilor, serviciilor.

Toţi vor abandona, după moartea mea, eforturile care se fac astăzi pentru salvarea patriei. Mâhnirea mea cea mai mare este că nu am reuşit să creiez în 40 de ani de muncă şi de exemplu nici un element care să facă dovada că va duce mai departe munca mea ... Acum ca şi în toate ocaziile dau directive continuie, dau impuls la toate şi tuturora, trebuie să mă preocup să se facă, deşi sunt ajutat de cele mai mari bunăvoinţe.

Care este misterul?

Mergeţi aşa,
un nou 1940 va veni în 1950, 1960,
nu ştiu când,
dar va veni.

Mareșalul Ion Antonescu

SCRIERILE CRIPTICE

MOTTO:

Iar tu, Daniile, astupă aceste cuvinte
şi pecetluieşte cartea până la vremea sfârşirei,
până se vor învăţa mulţi şi se va înmulţi mintea;
... şi nici unul din cei fără de lege nu va pricepe,
ci numai cei înţelepţi vor înţelege.

DANIIL
12: 4, 10

Creaţiile spirituale ale unui popor îmbracă mai întâi forma orală şi mai târziu pe cea scrisă. Istoria scrisului este o aventură colosală a geniului uman, prezentând treptele evoluției sale de la stadiul de fiinţă gânditoare, la acela de fiinţă care păstrează şi transmite rezultatele reflecţiei raţionalului. În urma descoperirilor arheologice realizate, unii cercetători sunt de părere că acest salt formidabil, de la exprimarea orală la cea scrisă, s-a petrecut, pentru prima dată, pe teritoriul de azi al României.

Vom folosi termenul generic de „SCRIERE CRIPTICĂ" pentru orice document al cărui conţinut nu este până în prezent clar precizat sau pentru care există cel puţin două variante de lectură a textului. Astfel, evităm întrebuinţarea unor sintagme cum ar fi: "scriere secretă", „scriere mistică" sau „esoterică*"*, deoarece s-ar îngusta prea mult câmpul de cuprindere al genurilor de scriere nedecriptate încă, ori cu o decriptare discutabilă.

*

În anul 1961 au fost găsite la Tărtăria trei tăbliţe de lut ars, considerate de unii cercetători ca fiind primele "cărămizi" la construcţia civilizaţiei omenirii. Specialiştii datează scrierea pe care ele o cuprind - numită „scriere ideografică" – în prima jumătate a mileniului IV î.e.n.: „Cronologia cu radiocarbon calibrată arată că această scriere a fost folosită timp de un mileniu şi jumătate în epoca cuprului (sau chalcolitică) din Europa central–răsăriteană între 5500 şi 4000 î.e.n.„ (Marija Gimbutas, *Civilizaţia Marii Zeiţe şi sosirea cavalerilor războinici*, Editura Lucreţius, Bucureşti, 1997, pag. 37).

Cu alte cuvinte, este mai veche decât cea de pe tăbliţele sumeriene de la Uruk**,** care erau socotite cele mai vechi monumente grafice cunoscute în lume. Chiar şi scrierea vechilor egipteni se consideră că este mai recentă în raport cu cea descoperită pe teritoriul României.

Cele trei tăbliţe de lut ars, descoperite de Nicolae Vlassa în săpăturile arheologice de la Tărtăria (județul Alba), în anul 1961, fac parte din străvechea cultură Turdaş-Vinča. Au fost datate ca aparţinând primei jumătăţi a mileniului IV î.e.n., cu un mileniu mai devreme decât monumentele scrierii sumeriene. Prezintă o structură protoliterală, un început de scriere pictografică, anterioară sau concomitentă, dar nu identică structurii protoliterale a plăcuţelor sumeriene.

Textul uneia dintre tăbliţe enumeră şase totemuri antice, care coincid cu cele existente în manuscrisul din oraşul sumerian Djemet-Nasra şi, de asemenea, cu semnele ce aparţin culturii Keres**.** Semnele trebuie citite în sens circular, retrograd (în sens invers mişcării acelor de ceasornic).

Potrivit uneia dintre decriptările textului aflat pe tăbliţa rotundă, datorată lui Paul Lazăr Tonciulescu, rezultă următorul conţinut: „NUN. KA. SA. UGULA. PI. IDIM. KARA. I.”, cu traducerea: „(De către cele) patru conducătoare, pentru chipul zeului SAUE, cel mai în vârstă (preotul suprem) (în virtutea) adâncei înţelepciuni, a fost ars, unul”.(Paul Lazăr Tonciulescu, *De la Tărtăria la Ţara Luanei*, Editura Miracol, Bucureşti, 1996, pag. 9-15). Această interpretare indică faptul că inscripţia de pe tăbliţă ar menţiona sacrificiul ritual al unui sacerdot.

În cursul lunii mai 2009, o viitură a râului Bistrița, produsă în zona localității Fărcașa, din județul Neamț, a eliberat din tainița lor milenară peste o sută de artefacte inscripționate, asemănătoare cu tăblițele de la Tărtăria.

Arheologul dr. Vasile Boroneanţ are meritul de a fi semnalat lumii ştiinţifice existenţa unora dintre cele mai vechi forme de exprimare a mesajului scris.

Într-o lucrare extrem de bine documentată, *Arheologia peşterilor şi minelor din România*, eminentul om de ştiinţă prezintă câteva scrieri preistorice, aflate pe pereţii unor peşteri sau adăposturi naturale, locuite sau amenajate de om (peşteri, mine, cariere de piatră etc). Dintre acestea, este menţionată inscripţia existentă la Biserica rupestră din Dumbrăveni**,** comuna Independenţa, judeţul Constanţa: „pe podea se află o inscripţie greu de descifrat, ale cărei semne pot fi comparate cu cele de pe fundul vaselor de tip Dridu. Sunt rune sau semne de tipul răboajelor”. (Vasile

Boroneanţ, *Arheologia peşterilor şi minelor din România*, Institutul de Memorie Culturală, Bucureşti, 2000, pag.101).

Vasile Boroneanţ prezintă şi o altă interesantă curiozitate arheologică: stâncile de la Ditrău, din judeţul Harghita. Este vorba de 11 blocuri de stâncă, descoperite în anul 1913, având semne enigmatice**.** „Aceste semne aparţin unei tradiţii care poate fi mai veche decât neoliticul". (Vasile Boroneanţ, op. cit. pag.116).

Semne asemănătoare pot fi regăsite şi pe unele inscripţii arhaice, cunoscute sub denumirea de „semne lapidare, semne de olar, semne de plutaşi" şi „semne de răboj".

O problemă care suscită un interes aparte este aceea referitoare la controversata scriere a dacilor.

Unii cercetători au emis ipoteza că geto-dacii nu au cunoscut scrierea înainte de începutul influenţei civilizaţiei greceşti. Inscripţia „DECEBALUS PER SCORILO" (Hadrian Daicoviciu, *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1972, pag. 99 şi urm.), descoperită pe un vas la Sarmizegetusa**,** precum şi inscripţiile de la Ocniţa (D. Berciu, *Scrierea cu litere latine la Ocniţa*, în SCIV, 4, tom 24, 1973, pag. 614-617) sunt alcătuite din litere latine, deşi provin din aşezări de tip dacic.

Totuşi, atât în secolul trecut, cât mai ales în ultima vreme, tot mai mulţi specialişti au afirmat că dacii, precum şi urmaşii lor, au cunoscut o anumită formă de scriere.

*

În anul 1882, cercetătoarea Torma Zsofia, din Orăştie, a publicat în *Anuarul Societăţii de Istorie şi Arheologie a comitatului Hunedoara* câteva dintre studiile sale, reunite sub titlul *Contribuţii la preistoria comitatului Hunedoara*. Lucrările fuseseră prezentate anterior la una din şedinţele societăţii amintite pe 3 noiembrie1880.

Autoarea a înfăţişat, în această culegere de studii, o colecţie unică de obiecte preistorice, descoperite de ea la Turdaş şi Valea Nandrului. Cele mai preţioase sunt idolii de lut de la Turdaş şi Valea Nandrului, precum şi roţile de lut, conţinând rudimente de scriere.

La cea de a XI-a reuniune a antropologilor, desfăşurată la Berlin (5-12 august 1880), Torma Zsofia a prezentat celor 400 de oameni de ştiinţă prezenţi rezultatele descoperirilor sale.

În urma acestor comunicări, celebrul arheolog Schliemann a declarat că este de acord cu concluzia autoarei, conform căreia „străvechii locuitori ai

Transilvaniei aparţineau aceluiaşi trunchi preistoric al unei familii de popoare ariene, precum cel din Hissalik***”.**

În comunicarea prezentată la Berlin, Torma Zsofia a abordat problema semnelor grafice existente pe obiectele descoperite la Turdaş şi Valea Nandrului, subliniind uimitoarea asemănare dintre grafemele amintite şi semnele aparţinând scrierilor din Troia şi Cipru, analizate de Schliemann în celebra sa carte *Ilios* şi de Cesnola în lucrarea *Cypern*.

În finalul comunicării, cercetătoarea a atras atenţia asupra **identităţii perfecte dintre cultura de la Troia şi aceea din Dacia**. Totodată, autoarea a afirmat că locuitorii preistorici ai României au cunoscut scrierea.

*

Prezentând câteva descoperiri istorice de pe teritoriul ţării noastre, B.P.Haşdeu concluziona că acestea reprezintă eşantioane de scriere arhaică (B. P. Haşdeu, *Istoria critică a românilor*, Editura Minerva, Bucureşti, 1984, Vol.I., *Un alfabet mongoloid în Dacia*, pag. 541; *Alfabetul dacic al lui Dekeneu*, pag. 545).

Reluând datele făcute publice de Cezar Bolliac, privitoare la descoperirea vestigiilor unei exploatări miniere, lângă localitatea Slon (județul Prahova), în anul 1863, ilustrul om de ştiinţă aprecia că anumite pietre din totalul celor 58 găsite acolo conţin semne criptice, „despre care se poate zice că-i o grafică mongoloidă”.

Contrar tezelor contemporanilor săi, Haşdeu considera că scrierea dacilor nu a dispărut. Dimpotrivă, el aprecia că există relicve ale acesteia, care pot fi regăsite în înscrisuri ale vechilor secui.

Alfabetul secuilor (*ALPHABETUM SICULORUM*)
B. P. Haşdeu, *Istoria critică a românilor,*
Vol. I, Tipografia Curţii (Lucrătorii Associaţi),
Bucureşti, 1873;

Cea mai veche dovadă a fost descoperită în temelia turnului bisericii din satul Crăciunel, judeţul Harghita, ridicată în secolul al XIII-lea, pe o piatră având o inscripţie în alfabetul runic secuiesc.   Ulterior, alfabetul a fost găsit pe coperta interioară a unei cărţi tiparită la Nikolsburg (Mikulov-Cehia) în anul 1483, însoţit de textul: „Littere Siculorum quas sculpunt vel cidunt in lignis (Literele secuilor, pe care le gravează sau le taie în lemn)”, iar apoi a fost descoperit notat şi pe o tipăritură executată în secolul al XVI-lea, la mănăstirea franciscană de la Şumuleu**.**

În lucrarea *Diplomatarium Transilvanico-Siculicum ab anno 1251-1807,* este prezentat un manuscris, datat 1702, redactat de preotul Ştefan Lakatos, intitulat *Siculia accuratius quam hactemus delineata,* din care rezultă că secuii foloseau, în jurul anului 1700, un alfabet propriu, „alphabetum siculorum”, denumit de ei „ROVASIRAS”, textele citindu-se de la dreapta la stânga, la fel ca în cazul scrierilor semite.

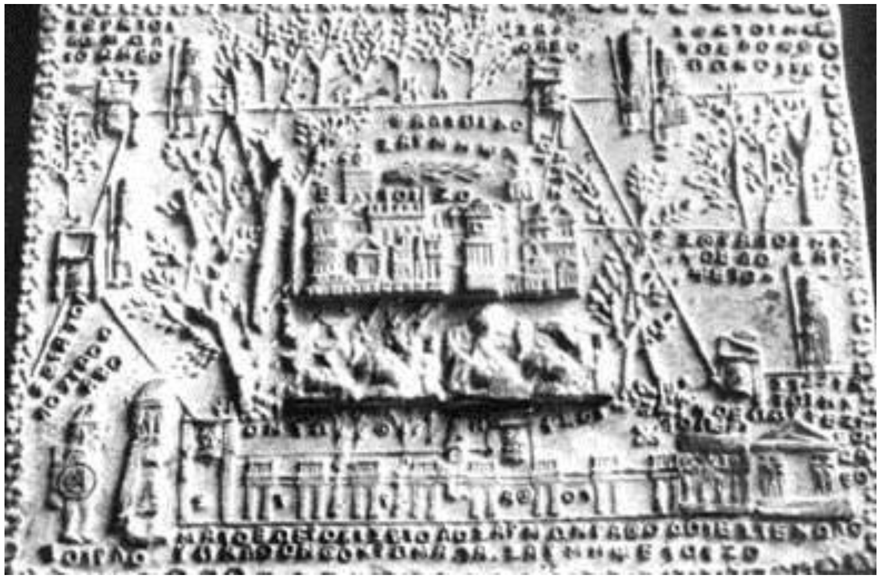
Simon Keza, în cronica *Gesta hunnorum et hungarorum*, dedicată regelui Ladislav al III-lea (1272-1290), menţionează: … „***non tamen in plano Panonie, cum Blackis in montibus confinii sortem habuerunt, unde Blackis commixti litteris ipsorum uti perhibentur*** (… ***de aceea<secuii> - amestecându-se cu blackii <valahii> se zice că se foloseau de litrele lor*)”.**

Haşdeu concluzionează că literele valahilor, „litterae blackorum”, au existat cu adevărat şi au fost preluate de secui, ca urmare a convieţuirii lor cu aceştia şi că, în ceea ce priveşte ordinea literelor din alfabetele „ariane” sau „semitice” nu există nici o deosebire. Astfel, singurul monument epigrafic, cu litere valahe, conservat ca prin miracol până în zilele noastre, se datorează unui zugrav secui de la 1668. Textul este reprezentat de o inscripţie în limba maghiară, descoperită de Blasiu Orban în zona Odorheiului, în biserica secuiască unitariană de la Enlaka.

Explicând existenţa acestor relicve ale alfabetului dacic, Haşdeu arată că: „Dekeneu a adus hieroglifele, semne sacre, din Egipt. Reformatorul nu a transplantat la Dunăre un alfabet pur egiptean ci, pe lângă unele ieroglife, a mai grupat şi o serie de caractere feniciene, zendice şi altele”.

Teoria de mai sus nu este nouă, Haşdeu reluând, de fapt, puncte de vedere ale unor autori antici, precum Strabon şi Dion Crisostom.

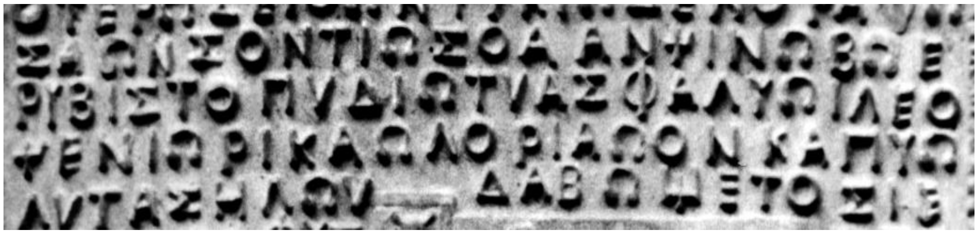
*

După îndelungi cercetări, ing. Dan Romalo a publicat interesanta lucrare *Cronică apocrifă pe plăci de plumb* ?, la Editura Arvin Press (2003), reeditată sub titlul *Cronica getă apocrifă pe plăci de plumb*, la Editura Alcor (2005), în care autorul supune atenţiei specialiştilor o posibilă arhivă dacică, formată din plăcuţe de plumb, de formă dreptunghiulară, cu dimensiuni cuprinse între 93/98 mm şi 354/255 mm.

Peste o sută dintre aceste piese au fost păstrate o lungă perioadă de timp în depozitele Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan" din Bucureşti, fiind fotografiate de Dan Romalo în perioada celui de al Doilea Război Mondial. La îndemnul arheologului Ioan Nestor, cu contribuţia Marioarei Golescu, aceste fotografii urmau să fie publicate, dar iniţiativa a eşuat. În urma cutremurului din 1977, o parte din clişeele făcute în vremea războiului s-au pierdut, în prezent fiind disponibile cercetătorilor doar câteva zeci.

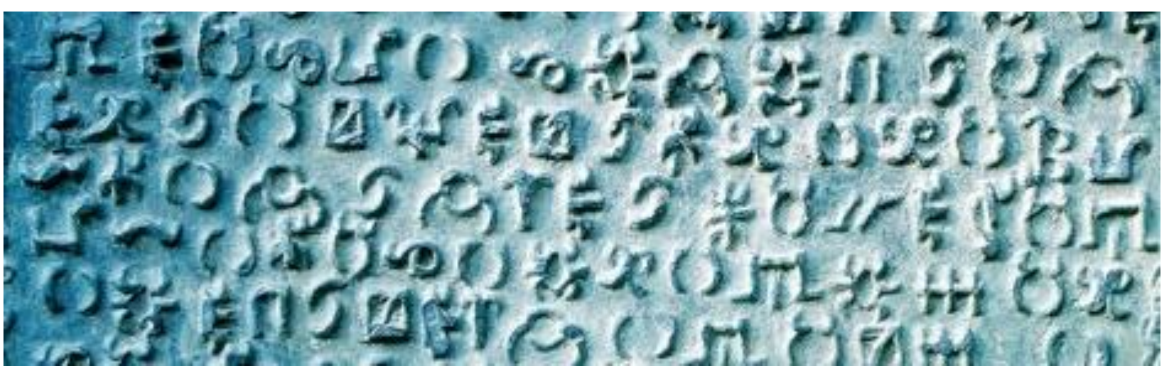
Plăcuţele de plumb au inscripţii în relief, scrise într-o limbă necunoscută, marea majoritate cu caractere predominant greceşti. Imaginile prezintă luptători cu suliţe şi lănci, temple, palate, figuri de preoţi şi conducători, cetăţi, monograme şi însemne heraldice. Pare o întreagă istorie în imagini şi text. Scrierea foloseşte, în mod aparent, mai multe alfabete, dintre care unele par complet nedecriptabile.

Potrivit tradiţiei orale, piesele de plumb, realizate în 1875, din dispoziţia regelui Carol I, la Fabrica de Cuie din Sinaia, ar fi reproduceri după tăbliţe originale din aur. Aceeaşi tradiţie afirmă că întregul tezaur din piese de aur ar fi fost descoperit în Poiana Văcăriei, unde urma să se sape fundaţia viitorului Palat Peleş. Aceste copii au fost aduse la Bucureşti şi au fost depozitate în subsolul Institutului de Arheologie. Aici, catalogate de la început ca fiind falsuri, au fost ignorate cu desăvârşire şi nu au fost nici măcar înscrise în evidenţa instituţiei.

Doctorul în fizică Bogdan Constantinescu afirmă că plăcile sunt realizate din plumb tipografic de secol al XIX-lea, aşa cum rezultă din analiza efectuată în luna mai 2004, la Institutul de Fizică şi Inginerie Nucleară „Horia Hulubei".

În iunie 2004, anul următor publicării de către Dan Romalo a ipotezelor privind ciudatele tăbliţe cu înscrisuri de la Sinaia, dr. Aurora Peţan, cercetător principal la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" a susţinut la Academia Română o conferinţă cu acelaşi subiect, având ca titlu *O posibilă sursă de cunoaştere a limbii dacilor,* iar în ianuarie 2005, la Seminarul Arheologic *Vasile Pârvan* al Facultăţii de Istorie de la Universitatea din Bucureşti, conferinţa *Tăbliţele de plumb dacice – fals monumental sau izvor istoric ignorat?*.

De-a lungul timpului, o parte dintre arheologii, istoricii şi lingviştii români, printre care îi menţionăm pe: Grigore Tocilescu, Vasile Pârvan, Radu Vulpe,

Alexandru Vulpe, Sorin Olteanu, au apreciat, pe baza unor analize de specialitate întreprinse de fiecare în parte, că aceste tăbliţe nu reprezintă artefacte arheologice originale, ci sunt falsuri. Ca posibil autor al mistificării a fost bănuit Bogdan Petriceicu Haşdeu, planând însă suspiciuni şi asupra lui Nicolae Densuşianu.

Iată, spre exemplu, concluzia studiului realizat de lingvistul Sorin Olteanu pe această temă: „Oricare ar fi motivaţia şi explicaţia creării tăbliţelor atât de controversate acum, orice judecată asupra lor trebuie să pornească de la realitatea mai presus de orice îndoială, şi constatată la toate nivelele analizei filologice, că ele nu sunt nici dacice şi nici antice, şi prin urmare nu pot avea nici o valoare în ce priveşte istoria poporului român şi a limbii române.” (Sorin Olteanu, *Tăbliţele de plumb ‘‘dagobete*”, august, 2005).

Cu toate acestea, este aproape imposibil de desluşit motivul real al realizării unor astfel de contrafaceri, cu atât mai mult cu cât este vorba de peste o sută de piese, ceea ce unui falsificator i-ar fi fost extrem de greu, dacă nu imposibil, să realizeze în câţiva ani de muncă asiduă şi de unul singur. În plus, analiza clişeelor dovedeşte din partea autorului o uimitoare consecvenţă în ceea ce priveşte tratarea diverselor teme, perfectă continuitate în derularea ideilor, precum şi o riguroasă meticulozitate în aplicarea alfabetelor folosite (inventate sau reale).

Din păcate, la nivel instituţional nu numai că nu există nici în prezent preocupări pentru un studiu multilateral al acestor artefacte controversate, dar nu se manifestă nici cel puţin un minim interes pentru protejarea pieselor, câteva zeci,, care mai sunt în incinta Institutului de Arheologie din Bucureşti, la Muzeul Mănăstirii Sinaia și în câteva colecții particulare.

*

Purtătorii de cuvânt oficiali ai creştinismului au negat faptul că religia creştină primitivă ar fi avut un cult secret cu doctrine esoterice, deşi în Noul Testament se găsesc câteva texte ce ne duc cu gândul la acest lucru: Evanghelia Sf. Ioan, a Sf. Pavel, precum şi Apocalipsul. Mulţi creştini erau în căutarea unei forme noi de cunoaştere, care să fie mai profundă decât cunoaşterea religioasă, să fie o cunoaştere perfectă, o „gnosă”, care să depăşească formele normale de sensibilitate umană şi intelectuală. Aşa a apărut „gnosticismul”.

În sens restrâns, gnosticismul indică o mişcare spirituală vastă, dezvoltată în primele secole ale mileniului I, în sânul Creştinismului. Gnosticii, care se considerau păstrători ai cunoaşterii desăvârşite şi salvatoare, ascunsă în simbolurile aflate în Cărţile Sfinte, transmisă oral şi în taină de Apostoli şi Sfintele Femei, erau împărţiţi în mici societăţi secrete. Cei mai cunoscuţi filosofi *gnostici* au fost: Simion Magul, Basiliade si Valentin Marcion**.** Drintre secte, o semnalăm pe cea a „ophiţilor” - adoratorii şarpelui.

Gnosticismul a avut o răspândire în tot Imperiul Roman şi s-a aflat într-o continuă confruntare cu Părinţii Bisericii. Biserica de Răsărit, mai întâi, şi Catolicismul, mai târziu, vor combate aceste secte gnostice considerate „heterodoxe”. De aceea, numeroase scrieri mistice sunt create cu diverse alfabete şi sisteme criptice pentru a abate atenţia celor care, în numele religiei oficiale, începuseră prigoana asupra aderenţilor.

Inscripţiile cu rolul de invocare a zeului Iawo-Iahwe, scrise pe foiţe de cupru, plumb, argint sau aur, sunt specifice comunităţilor gnostice, având funcţii mistice. Ele pot fi întâlnite pe amulete-geme cum sunt cele descoperite la Sucidava, Orlea şi Romula (județul Olt), Porolissum (Moigrad). În complexele funerare ale gnosticilor, asemenea obiecte îndeplineau rolul unui „defixionum tabellae” (blestem, invocare a unor puteri magice).

O criptogramă gnostică, aflată pe o plăcuţă de aur, cu dimensiunile 80x30x0,2mm, a fost descoperită în timpul unor săpături arheologice efectuate în curtea Liceului din Orşova-Veche (fost castrul roman Dierna), în anul 1968.

Plăcuţa are semne criptice şi litere incizate pe o foiţă ce a fost rulată iniţial sub forma unui mic sul. Câmpul scris al plăcuţei este împărţit în trei registre, dintre care primele reprezintă semne grafice asemănătoare cu literele majuscule greceşti, dar cu conţinut lingvistic semit, respectiv simboluri legate de divinităţi ebraice, iudeo-gnostice. Al treilea registru conţine o scriere latină, de formă romană. În partea laterală există un grupaj de vocale, îndeplinind rol magic pentru gnostici sau chiar simboluri criptografice – invocându-l pe Iawo- Iahve, zeitate marcată printr-un

chenar dreptunghiular, având în centru un punct (N.Vlassa, *Plăcuţa de aur din Dierna*, revista *Acta Musei Napocensis*, XIV, 1977).

Și în alte regiuni din România au fost găsite artefacte ce prezintă interes. În Munţii Buzăului, de exemplu, sunt câteva complexe isihastice (chilii, schituri, adăposturi etc.), având inscripţii criptice. Pe pereţii acestor monumente rupestre - Agaton, Aluniş, Nucu, Pietrele Rotării etc. - există unele texte enigmatice, nedescifrate până în prezent, care trezesc o justificată curiozitate ştiinţifică. (Calin N. Turcu, *Inscripţiile de la Pietrele Rotării*, *Almanah Anticipaţia*, 1983, pag. 31).

Unii dintre specialişti pun aceste inscripţii pe seama culturii geto-dacilor, având în vedere că ei construiau pe vârfurile unor munţi consideraţi sacri (Grădiştea Muncelului, Ceahlău, Muntele Găina), aşa-numitele Hieropole (centre sacre de cult). Aici, marii pontifi (Zalmoxis, Deceneu) şi căpeteniile militare, în frunte cu regele dac, făceau procesiuni religioase, în fiecare an, în perioada solstiţiilor şi a echinocţiilor.

Cercetările întreprinse în prezent au ca scop identificarea muntelui sacru în care s-ar putea localiza peştera lui Zalmoxis, sperându-se că prin decriptarea misterioaselor inscripţii se vor obţine şi indicii cu privire la aceasta. Nici peşterile nu rămân în afara cercetărilor de ordin criptologic. Arheologul Vasile Boroneanţ a investigat o grotă situată în Defileul Dunării, Peştera Chindiei, în raza comunei Pescari-Alibeg, din județul Caraş-Severin, pe pereţii căreia se află semne asemănătoare runelor, dar care din punct de vedere stilistic, se apropie de forma grafică a literelor vechiului alfabet slavon. Să fie oare şi ele relicve ale unei scrieri geto-dace sau sunt forme ale unor scrieri protoslave ? (V. Boroneanţ *Arta rupestră din Peştera Gura Chindiei, comuna Pescaru (Jud. Caraș-Severin*), *Revista Muzeelor şi Arhivelor*, Seria *Monumente Istorice şi de Artă*, nr. 1/1977, pag. 23-24).

*

Printre cei care au studiat trecutul istoric al României, folosind dovezi de ordin criptografic, se numără şi eminentul cercetător Em. C. Grigoraş. Într-o suită de articole publicate în *Adevărul Literar şi Artistic* și în *Propilee Literare*, reunite apoi în lucrarea *Criptografia şi istoria românească* (Em. C. Grigoraş, *Criptografia şi istoria românească*, Editura Cultura Naţională, Bucureşti, 1924), acesta prezintă câteva ipoteze privind preistoria României (în sistemul cronologic al autorului, preistoria *României* ar corespunde mileniului I al erei noastre), formarea statelor feudale româneşti, evenimentele politice interne ale perioadei de început a feudalismului, primele scrieri ale culturii româneşti etc.

Pentru a dovedi existenţa reală a unei secte bisericeşti valahe în legătură cu Egiptul, concurentă creştinismului oficial, prigonită de ortodoxie pentru că punea

în discuţie problema originii divine a Mântuitorului, Em. C. Grigoraş a analizat câteva criptograme aflate în biserici din nordul şi din sudul Dunării.

În concluzie, după Em. C. Grigoraş, Biserica Egipteană, de fapt Biserica Valahă, reprezintă o sectă pitagoriciană, secta din Memfis, adusă de Thales din Milet în Grecia şi trecută de Pitagora lui Zamolxis, în Dacia.

Ipotezele lui Em. C. Grigoraş, prezentate în lucrarea *Criptografia şi istoria românească,* încearcă să demonstreze că istoria medievală a românilor este legată de lupta dintre diverse secte religioase, care îşi găsiseră adăpost la nordul Dunării.

Autorul citat consideră că, până la Ştefan cel Mare, domnitorii moldoveni au fost influenţaţi de Ordinul Cavalerilor Templieri. Totodată, faptul că semnătura lui Mircea cel Bătrân avea trei puncte la sfârşit poate conduce la concluzia că şi acesta ar fi făcut parte, împreună cu fiul său, din Ordinul Templierilor. De altfel, s-ar confirma astfel o presupunere conform căreia Mircea ar fi devenit cavaler al Ordinului de Malta. Bisericile trilobate: Tismana, Cozia, Cotmeana etc., ctitorii ale familiei lui Mircea cel Bătrân, ar dovedi că familia acestuia, cu o excepţie, s-ar fi aflat sub obedienţă templieră. Lupta dintre urmaşii marelui Mircea, deci dintre Dăneşti şi Drăculeşti, este, de fapt, lupta dintre secta Templierilor şi secta pământeană (egipteano-pitagoriciană).

Pe mormântul lui Jupan Stanciu, marele vistiernic al lui Laiotă Basarab (Verbilă), se află hexagonul teosofilor. Acest mare vistiernic a fost ucis de Radu Călugărul. Laiotă era dănesc, iar Radu Călugărul era drăculesc. Em. C. Grigoraş este de părere că Dăneştii erau pitagoricieni, iar Drăculeştii, templieri (Dracul fiind fiul lui Mircea).

Acelaşi autor identifică semne pitagoriciene pe mormântul lui Nic. Alex. Basarab de la Câmpulung (8 puncte într-un grup compact la începutul inscripţiei). Vladislav, Radu Voievod de la Curtea de Argeş, cât şi o parte din Assani ar fi fost, de asemenea, pitagoricieni, o dovadă în acest sens fiind faptul că au zidit biserici în formă de cruce pătrată şi nu trilobată.

Petru Cercel are trei puncte pe unul dintre tunurile rămase de la el, deci ar fi aparţinut şi el unei secte rivale aceleia zise pământene (secta Bisericii Valahe sau a pitagoricienilor).

Mihai Viteazul ar fi făcut parte din secta pitagoriciană, de aceea iezuiţii de la Viena i-au grăbit sfârşitul.

Matei Basarab are, la Arnota, o semnătură terminată în patru puncte, deci ar face parte din secta pământeană.

Em. C. Grigoraş susţine că locul cel mai reprezentativ pentru identificarea criptogramelor mistice aparţinând sectei pitagoriciene este Curtea de Argeş.

Semnificativ ar fi, de asemenea, numărul 4 (al perfecţiunii mistice), devenit un simbol. Acest simbol, ca şi credinţa căreia îi aparţine, ar fi fost adus în Grecia de la Memphis (Egipt), de către Thales şi transmisă de Pitagora lui Zamolxes, pentru a fi răspândită la Daci.

Basarabii sunt de la Vidin şi au făcut parte din secta pitagoriciană, iar Assanii de dincoace de Dunăre, mai deduce Em. C. Grigoraş, care vede în acest *IO* din titlul domnitorilor români aparțineau sectei care foloseşte siglele „Alfa" şi „Omega" drept semn de recunoaştere.

Înfăţişând metode specifice perioadei medievale, Em. C. Grigoraş descrie câteva procedee criptografice clasice (substituţie, transpoziţie, inserarea unor valori nule, procedee mixte etc.

Metoda propusă de Em. C. Grigoraş comportă însă şi o serie de observaţii critice, în primul rând de ordin criptologic. Inventivitatea şi fantezia autorului, necenzurate de criterii ştiinţifice riguroase, conduc la posibilitatea unor lecturi arbitrare, chiar a alegerii subiective, premeditate, a sensului unor criptograme. Autorul îmbină metodele şi procedeele de interpretare criptologică cu cele specifice speculaţiilor teozofice.

Este adevărat că divergenţele de ordin religios au reprezentat un fenomen istoric real, însă este exagerat a se concluziona că anumite evenimente capitale din istoria ţării noastre îşi au obârşia exclusiv în existenţa unor conflicte, divergenţe sau concurenţe de ordin religios. De asemenea, credem că este forţată afirmaţia autorului conform căreia lipsa documentelor scrise pentru perioadele timpurii ale culturii româneşti s-ar datora faptului că „aceste secte (rituri religioase n.a.) nu lăsau documente. Ele lăsau cel mult criptograme pentru iniţiaţi." Fie chiar şi pentru cei iniţiaţi în arta decriptării, semnele de recunoaştere constând în patru puncte, trei linii etc. este greu de crezut că pot constitui repere de diferenţiere ale unui sistem criptografic aparţinând Templierilor, de un altul aparţinând Bisericii Valahe (sectei religioase pământene). În ciuda acestor observaţii, tentativa autorului de a implica criptografia în elucidarea unor necunoscute de ordin istoric este remarcabilă.

*

Inelul de la Ezerevo, a fost descoperit întâmplător în 1912. Are un diametru de 27 mm şi o greutate de 31,30 gr. Este confecţionat din aur, având un disc oval, care se poate învârti, fiind datat în secolul V î.e.n. Pe acest obiect se află 8 şiruri de litere cu aspect grecesc. Profesorul Adrian Bucurescu crede că textul reprezintă o poezie, cu ritm şi rimă, având acelaşi ritm cu cel al "Mioriţei" . Transformând şirul de litere cu aspect grecesc în litere latine, se obţine:

ROLISTENEAN
ERENERTILTEANI
SKORRAZEADOMEAN
TILEZVIITA
MINERALZILTA

Se observă repetarea trigramelor TIL şi RAZ, fapt ce poate sugera o nouă împărţire a succesiunii de litere:

ERENER TIL TEANI
SKOR REAZE A DOMEAN
TIL EZVIITA
MINE RALZILTA

Traducere:

„ROLIS, IA UN INEL LA TINE CA SĂ O IUBEŞTI PE RAZE!LA EL TE VEI UITA DAR ŞI MAI MULT (TE VEI UITA) LA RAZE!"

Este, probabil, un mic descântec de dragoste. Cert este că ne aflăm în faţa unei poezii în limba geto-dacă (să nu uităm că Rolis era get!) şi că Raze ar putea fi „prima poetesă getă atestată", concluzionează Adrian Bucurescu (Adrian Bucurescu , *Almanahul Luceafărul*, 1980, pag. 162).

Slujebnic(1646)
Anonim- Muntenia-
Se observă iniţialele numelui lui Iisus Hristos, litere cărora numai cei care cunoşteau arta scrisului ori aveau pregătire teologică le puteau descifra semnificaţia reală

CULTURA SECRETULUI LA ROMÂNI

Strămoşii noştri aveau o viziune inedită în ceea ce priveşte folosirea mesajului scris. Astfel, geto-dacii, care vorbeau o limbă proprie, având un alfabet special, inventat de preotul dac Deceneu (sec. I î.e.n), compus din semne dacice, litere greceşti şi latine, împărtăşeau o filosofie a scrisului extrem de interesantă. Istoricii Antichităţii (Dio Cassius, Iordanes) relatează modul în care şi-a redactat Decebal mesajul trimis împăratului de la Roma, "îndemnându-l să se întoarcă înapoi şi să facă pace" . Acesta era alcătuit din litere latine, în limba dacă, scrise pe o ciupercă de mari dimensiuni. Modul original de a transmite astfel de comunicări relevă predilecţia strămoşilor noştri pentru o anumită manieră, puţin obişnuită, însă nu străină acelor timpuri – „scrierea criptică".

*

Din perioada medievală, anterior secolului al XVII-lea, sunt foarte puţine informaţii despre folosirea criptologiei în cancelariile domneşti.

Petru Rareș

În lucrarea *Voievozi şi medici de curte*, publicată la Editura Enciclopedică în anul 1973, de N. Vatamanu, am găsit totuşi o scrisoare adresată lui Carol al V-lea de **Petru Rareş**, cu scopul de a primi ajutor împotriva Imperiului Otoman.

Pentru a asigura confidenţialitatea conţinutului, s-a folosit un text convenţional de solicitare a unui sprijin în domeniul medical a cărui semnificaţie reală a fost cunoscută şi comunicată destinatarului numai de către solul ce a dus acel mesaj (episcopul Vasile). Astfel, în scrisoare se vorbea de trei mii de ducaţi care reprezentau, de fapt, numărul de războinici de care dispunea Petru Rareş, de o durere în urechea dreaptă care semnifica prezenţa ameninţătoare a turcilor în sudul Moldovei etc.

*

Cercetarea unor documente din veacul al XVII-lea pune în evidenţă informaţii valoroase privind cultura secretului la români în acele timpuri.

Dintre lucrările mai vechi, remarcăm un pasaj din *Istoria literaturii române vechi,* de N. Cartojan, în care autorul citează un document, datat 24 iulie 1693, trimis de Francesco Renzi la Roma, Congregaţiunii *De Propaganda Fide:*

„Acum 15 ani am venit în Moldova şi am fost repartizat la Iaşi. În toată ţara, pe atunci, nu era altcineva ca să vorbească sau să ştie limba latinească, afară de Mironaşco Costin, care a fost mare logofăt... Astăzi, toată floarea nobilimii vorbeşte latineşte, şi mulţi dintre dânşii chiar sunt foarte învăţaţi. Actualul principe Constantin Duca, în vârstă de 23 de ani, este un elev al meu; hatmanul, serdarul şi secretarii domneşti pentru corespondenţa cifrată sunt şi ei elevii şi fiii spirituali ai mei." (N. Cartojan, *Istoria literaturii române vechi,* Editura Minerva, Bucureşti, 1980, pag. 255).

Deci, „secretarii domneşti pentru corespondenţa cifrată" erau elevii iezuitului Francesco Renzi. Însuşi domnitorul **Constantin Duca** s-a numărat printre elevii italianului la Iaşi, unde, în afară de prozelitism religios, acesta se mai îndeletnicea şi cu instruirea secretarilor domneşti, ceea ce ne permite să apreciem că, la sfârşitul secolului al XVII-lea, criptografia era folosită intens în cancelariile celor două ţări române.

Spre deosebire de epoca anterioară, spre sfârşitul secolului al XVII-lea avem dovezi certe privind instituţionalizarea funcţiei de „cifrator", adică a „secretarilor domneşti pentru corespondenţa cifrată", precum şi existenţa unor veritabili criptanalişti în cadrul aparatului administrativ**.**

Domnitorii români foloseau scrierea cifrată în scopuri diplomatice, încă de la mijlocul secolului al XVII-lea.

Vasile Lupu comunica cifrat cu Hatmanul Gheorghe, aflat la Constantinopol, şi presupunem că Pantelimon Ligaridis, grec originar din Hios, a fost cel care l-a îndemnat pe Vasile Lupu să utilizeze scrierea cifrată în „corespondenţa de taină”. Într-adevăr, Ligaridis studiase în tinereţe la Institutul Gregorian *De Propaganda Fide* din Roma, unde obţinuse titlul de magister în filosofie şi teologie. El a predat în această calitate la Academia Teologică, pe care Vasile Lupu a organizat-o şi a patronat-o la Iaşi. Iezuitul Ligaridis cunoştea în mod cert elemente teoretice din domeniul criptografiei.

Grigore Ghica, domnitor al Ţării Româneşti între 1660-1664 şi 1672-1673, a utilizat la rândul său corespondenţa cifrată. În studiul intitulat *Pribegia lui Grigoraşcu Vodă prin Ungaria şi aiurea, 1664-1672,* semnat de istoricul A. Veress (*Analele Academiei Române*, Sect. Ist. Seria III, Tom II, Mem. 1924, pag. 23), se afirmă că, în 1663, Grigore Ghica a răscumpărat de la tătari pe iezuitul Ioan Lingoi, care, ulterior, ajungând în slujba Împăratului Austriei, s-a ocupat cu cifrarea mesajelor austriecilor şi cu descifrarea scrisorilor româneşti interceptate de aceştia.

Domnitorii Moldovei, dintre care menţionăm pe **Ioan Teodor Callimachi** (1758-1761) şi pe fiul său **Grigore Callimachi** (1761-1764 şi 1767-1769), întrebuinţau funcţionari

specializaţi în redactarea şi manipularea corespondenţei externe, având o pregătire specială în domeniul criptografiei.

Nicolae Iorga aminteşte numele lui I. Millo, Pierre la Roche şi Petrachi Giani, secretari domneşti pentru corespondenţa străină, care aveau misiunea de a asigura descifrarea corespondenţei franceze, trimisă de la Constantinopol şi tranzitată prin Moldova (*Doc. Callimachi*, vol.1, pag. XXXV, pag. 334, vol. 2, pag. XXX-XXXII).

Aceste preocupări susţinute privind activitatea criptologică în Ţările Române, din care noi nu am prezentat doar câteva exemple, se înscriu în contextul mai larg al acţiunilor similare, desfăşurate si de alte state europene (austriac, polonez etc.).

Amănunte interesante privind interceptarea la graniţă a corespondenţei moldo-polone sunt înfăţişate în lucrările: Gh. Ghibănescu, *Sama Visteriei Moldovei în 1763*, N. Iorga, *Documente Callimachi*, Gh. Duzinchevici, *Documente din arhivele Poloniei, relative la istoria românilor-sec. XVI-XIX.*

În articolul intitulat *Cel mai vechi raport diplomatic în limba română* (Revista *Limba Română,* nr. 1/1986 pag. 3744), cercetătorul Al. Mareş prezintă şi el date interesante asupra trecutului criptologiei româneşti. Autorul citat a analizat conţinutul Doc. VI/57, B. A. R., de fapt o filă cifrată, scrisă în slove chirilice. Până la publicarea acestui articol, cu excepţia notaţiei marginale: „Din Arhivele Ungariei, dăruite de dl. A. Veress”, nu se deţineau alte informaţii privind acest text enigmatic. Într-adevăr, istoricul A. Veress donase Academiei fotocopiile a două documente interesante.

Unul din ele (doc. VI/57, B.A.R.) era un raport diplomatic, purtând menţiunea în original: "Scoasă după cifră". Al. Mareş a stabilit textul clar al documentului, de fapt un raport diplomatic, redactat în româneşte, adresat din Constantinopol unui domnitor român. Conţinutul său se referă la o serie de evenimente privind, în special, Transilvania, inclusiv iminenta izbucnire a unui conflict turco-austriac. Evenimentele pot fi identificate, ajungându-se la concluzia că redactarea a avut loc în perioada noiembrie-decembrie 1662. Raportul prezintă informaţii privind acţiunile turcilor îndreptate împotriva Ţării Româneşti, destinatarul fiind, probabil, Grigore Ghica, aflat în acel an în scaunul domniei la Bucureşti. Cel care a redactat informarea, folosind mijloacele oferite de criptografie, era ambasadorul („capuchehaia”) domnului muntean la Constantinopol.

Studiul lui Al. Mareş are calitatea de a reprezenta o veritabilă reuşită, autorul nefiind criptanalist de meserie, ci un reputat specialist în domeniul istoriei scrisului la români. Prin textul clar obţinut, Al. Mareş corectează afirmaţia lui N. Iorga conform căreia cel mai vechi raport diplomatic cifrat aparţinea lui Ienachi Porphyrita (1682), agent diplomatic

al lui Şerban Cantacuzino la Constantinopol (Revista *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, III, Bucureşti, 1901, pag. 96-98).

*

Perioada cuprinsă între jumătatea secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XVIII-lea se caracterizează printr-un declin militar al Imperiului Otoman şi o sporire a forţei militare a puterilor creştine: Austria, Polonia şi Rusia.

După victoria obţinută sub zidurile Vienei împotriva asediatorilor otomani (1683), armatele austriece au trecut la o puternică contraofensivă, care s-a soldat cu alungarea turcilor din Ungaria şi Transilvania. Austria nu s-a mulţumit numai cu atât, ea urmărind crearea unei frontiere naturale cu Imperiul Otoman de-a lungul Dunării, de fapt anexarea Ţării Româneşti.

În aceeaşi perioadă, Polonia, mânată şi ea de ambiţii expansioniste, ocupase o parte din Moldova, pe care va fi nevoită s-o părăsească în anul 1699, în timpul primei domnii a lui Antioh Cantemir.

La rândul său, Imperiul Otoman se străduia să stăvilească înaintarea armatelor austriece şi polone, să-şi păstreze poziţiile din Răsăritul şi Centrul Europei şi, dacă acest lucru ar fi devenit posibil, să transforme Ţările Române în provincii turceşti.

Ca o consecinţă directă, se constată o întărire a relaţiilor cu Rusia, dictată de năzuinţa domnitorilor români de a contracara tendinţele anexioniste ale Austriei, Poloniei şi Imperiului Otoman.

Într-o asemenea conjunctură internaţională, diplomaţiile celor două ţări româneşti au avut sarcini dificile, fiind obligate să navigheze cu deosebită dibăcie.

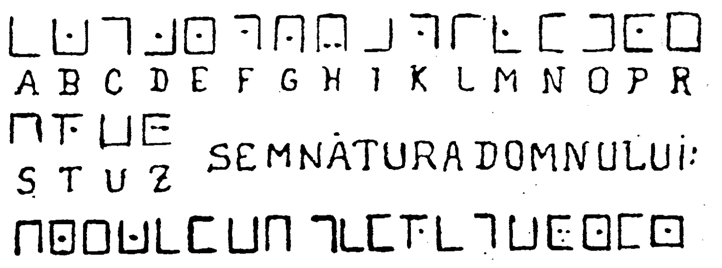
Pentru realizarea unei politici externe abile, nuanţate şi flexibile, domnitorii Şerban Cantacuzino, Antioh Cantemir şi Constantin Brâncoveanu au desfăşurat o intensă activitate diplomatică. Întreţinerea unei bogate corespondenţe cu monarhi şi alte personalităţi ale vieţii politice din vremea aceea a necesitat cifrarea mesajelor, cu scopul de a ascunde conţinutul lor, inclusiv din cauza modului în care se făcea transportul acestora, prin soli ce trebuiau să parcurgă distanţe mari şi care puteau fi prinşi de duşmani sau cumpăraţi.

ŞERBANŬ CANTACUZENŬ, DOMNULŬ MUNTENIEĬ.

În arhivele Ministerului de Interne al Austriei se găsesc două documente cifrate semnate de **Şerban Cantacuzino** (o scrisoare din Bucureşti, datată 16 aprilie 1687, adresată Împăratului Leopold al Austriei, precum şi un alt act, din 5 decembrie 1687).

Aceste documente sunt dovada legăturilor secrete existente între Şerban Cantacuzino şi Viena şi au fost studiate de Leon Ruzicka. (Revista *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, III, Bucureşti, 1901, pag. 96-98).

Cifrul lui Şerban Cantacuzino

*

În lucrarea *Expertiza grafică*, Bucureşti, 1914, cercetătorul I. T. Ulic prezintă începutul unei scrisori cifrate aparţinând lui **Antioh Cantemir** (fost domn al Moldovei în două rânduri, 1695-1700 şi 1705 – 1707) și adresată țarului Rusiei, Petru cel Mare (țar, 1682-1721 şi împarat al Rusiei, 1721-1725). I.T.Ulic relatează în lucrarea sa că scrisoarea cifrată a primit-o în copie de la celebrul profesor Grigore Tocilescu, originalul acesteia găsindu-se în arhiva din Petersburg, unde a fost consultat şi copiat de renumitul istoric.

Aşa cum reiese din textul scrisorii, sistemul de cifru utilizat face parte din clasa substituţiilor simple, fiecărei litere clare îi corespunde o literă a alfabetului chirilic, latin sau grec, o cifră sau un semn simbolic.

Scrisoarea cifrată a domnitorului Antioh Cantemir, redactată într-o frumoasă limbă românească a începutului de secol al XVIII-lea, are următorul conţinut introductiv:

„Pre măritului slăvitului puternicului împărat oblăduitoriului şi stăpânitoriului ale tuturor țărilor Moscului cu multă smerenie şi cu păru la pământu căzutu plecăciune sărutu luminate tălpele împărăţiii tale dupre acee puternice şi mult către toţi milostive împărate ştiută şi mult către toţi milostive în toată lume vestită fiindu multă milostivire și mare bunătate împărăţiii tale şi dintru toate mie și mai aeve ...”

*

Constantin Brâncoveanu, domn al Ţării Româneşti între anii 1688 - 1714, a ocupat un loc deosebit în dezvoltarea criptologiei româneşti, având temeinice cunoştinţe în domeniu încă de pe timpul când era logofăt la curtea lui Şerban Cantacuzino. Unele reprezentări asemănătoare dintre cifrul lui Şerban Cantacuzino şi cel al lui Constantin Brâncoveanu duc la ipoteza că acesta din urmă, în calitate de logofăt, datorită înclinaţiei sale naturale pentru „lucrurile de taină”, a elaborat şi cifrul lui Şerban Cantacuzino. Mai adaugăm că sfetnicul cel mai apropiat al domnitorului, stolnicul Constantin Cantacuzino, se iniţiase în tainele criptologiei pe timpul studiilor făcute la Padova.

Pentru sporirea securităţii corespondenţei oficiale cifrate, domnitorul a întreprins o serie de măsuri speciale:

a) schimbarea cheii cifrului;

b)reorganizarea sistemului de transmitere a corespondenţei cifrate;

c) restrângerea persoanelor autorizate să cunoască cifrul.

După restrângerea numărului persoanelor care cunoşteau cheia cifrului, acces la corespondeţa secretă aveau doar: Spătarul Mihai Cantacuzino, comisul Gheorghe Castriotul şi Teodor Corbea, secretar al cancelariei domneşti, iar la Moscova, Petru cel Mare, cancelarii Golovin şi apoi Golovkin, Spătarul Nicolae Milescu, care era translator, precum şi David Corbea – reprezentantul permanent al Ţării Româneşti în Rusia. În Ucraina, cheia cifrului era cunoscută de hatmanul Ivan Mazepa, de Filip Orlik – şeful cancelariei, precum şi de secretarul Zguri.

O primă schimbare a cheii cifrului a avut loc în anul 1695, după ce generalul austriac Federigo Veterani a fost învins şi ucis de turci în lupta de la Lugoj, documentele

pe care le avea asupra lui, inclusiv corespondenţa cifrată cu Brâncoveanu, căzând în mâna turcilor.

O altă schimbare a cheii cifrului este menţionată în toamna anului 1707, determinată fiind de trădarea hatmanului cazac Ivan Mazepa, care trecuse de partea suedezilor în războiul cu ruşii. Deoarece acesta era unul dintre cunoscătorii cheii cifrului utilizat de Brâncoveanu în mesajele către Petru cel Mare, exista temerea justificată că ar fi putut să o dezvăluie turcilor.

Domnitorul a reorganizat şi sistemul de transmitere a corespondenţei, prin înfiinţarea unor ștafete, în care curierii din prima etapă nu cunoşteau destinaţia scrisorilor, curierii din ultima etapă nu ştiau de unde vin, iar cei din etapele intermediare nu cunoşteau nici expeditorul, nici destinatarul acestora.

Sistemul de cifru utilizat de Constantin Brâncoveanu era cifrul de stat al Ţării Româneşti.

Scrierea cifrată a fost utilizată de domnitorul Constantin Brâncoveanu şi pentru jurnalul său intim, cât și pentru unele însemnări făcute pe marginea unor calendare anuale, traduse din limba italiană şi executate în mod special pentru folosinţa sa personală.

Traducătorul a mai adăugat calendarelor şi date astrologice, alcătuite în conformitate cu gândurile şi preferinţele voevodului, care nu dorea pentru turci decât înfrângeri.

Însemnările reflectă atitudinea domnitorului faţă de anumite întâmplări şi oameni, felul în care îi privea pe turci şi stăpânirea lor, cuprinzând şi unele date privind viaţa sa strict personală şi a rudelor sale.

Spre exemplu, o menţiune cifrată are următorul conţinut:

“28 aprilie 1695… Ne-a venit veste de la Odrii cu Stoian vătaf de călăraşi că au mazilit pe Ali Paşa vizirul cu toată lăcomia şi spurcata Poarta lui şi-au pus vizir pe Mehmet Paşa…”.

Între curtea domnitorului de la Bucureşti şi Francisc Rakoczi (1676–1735), conducătorul răscoalei „curuţilor”, s-a purtat o intensă corespondenţă cifrată în limbile latină şi maghiară, prin intermediul secretarului de taină Teodor Corbea, a lui Damaschin, Episcop de Râmnic, a fraţilor Mihai Spătarul şi Constantin Stolnicul ori a nepotului lor, Toma Cantacuzino.

Din relatările autorului maghiar Svekus Oliver rezultă că Arhiva Naţională a Ungariei păstrează, din vremea lui Rakoczi, mai mult de 90 de chei şi sisteme de scriere secretă (Svekus Oliver, *Titkosirasok, Mora,* Editura Ferenc Konyvkiado, Budapest, 1964, pag. 46 –47).

Și cercetătorul Paul Cernovodeanu a descoperit în arhive poloneze documente cifrate aparţinând domnitorului român.

Activitatea criptologică organizată de Brâncoveanu nu s-a redus doar la folosirea ei pentru protejarea propriei corespondenţe, ci a fost întrebuinţată şi pentru decriptarea unor mesaje obţinute prin interceptarea corespondenţei străine. Această activitate era favorizată de faptul că Anglia, Franţa, Olanda, Austria și Rusia, din cauza factorilor de risc care existau pe diferitele trasee de comunicaţii europene, preferau Ţara Românească ntru tranzitul corespondenţei diplomatice.

Într-un raport adresat împăratului Leopold I de Habsburg, contele Luigi Fernando Marsigli preciza că a văzut la domnitorul Constantin Brâncoveanu un sac plin cu scrisori interceptate.

*

Scriitor, istoric şi savant umanist, Dimitrie Cantemir a reprezentat o culme a geniului românesc, la cumpăna dintre veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea.

Dimitrie Cantemir
(1673 – 1723)

Ostatic la Constantinopol de la vârsta de 15 ani, a primit învăţătura din partea teologului şi iatrofilosofului cretan Ieremia Cacavela, predicator ce studiase în tinereţe la Leipzig și Viena. Acesta i-a deschis calea spre domenii de cunoaştere dintre cele mai variate: filosofie, logică, teologie, geografie, istorie, muzică, medicină, folclor, limbi occidentale şi orientale (turcă, persană, arabă).

Ajuns domn al Moldovei, s-a situat în conflictul ruso-turc de partea țarului şi, după înfrângerea de la Stănileşti (1711), a fost obligat să ia calea exilului, ramânând în Rusia până la sfârşitul vieţii.

La 14 iunie 1714, a fost ales membru al Academiei din Berlin.

Prima sa lucrare, *Divanul sau Gâlceava înţeleptului cu lumea sau Giudeţul sufletului cu trupul* (Iaşi, 1698), îl consacră drept un erudit de o vastă şi surprinzătoare cultură (cunoscător al textelor religioase şi laice orientale şi apusene, antice şi medievale, materializate în numeroase citate celebre, maxime, sentinţe şi figuri de stil memorabile). A mai scris: *Hronicul vechimei a româno-moldo-vlahilor, Incrementa Atque Decrementa Aulae Otomanice* (*Istoria Imperiului Otoman*), *Descriptio Moldaviae* (*Descrierea Moldovei*) şi altele.

Cea mai importantă operă a lui Cantemir ramâne însă *Istoria ieroglifică*, prima încercare din literatura română de pamflet politico-social, scrisă la Constantinopol, în limba română, între 1703-1705. Este o compoziţie ermetică, în care alegoriile fac trimitere la evenimente ştiute sau secrete ale luptei pentru cucerirea puterii între partidele boiereşti.

Cheia romanului, dezvăluită de autor pentru cititori, exprimă în mod clar dorinţa sa de a capta interesul acestora asupra adevăratei identităţi a personajelor. Formele criptice demonstrează cunoştinţele lui Cantemir în domeniu şi familiarizarea cu metodele secrete de comunicare. Credem că pasiunea pentru criptologie i-a fost insuflată de vestiţii săi profesori: Spandonis Vizantios, Meletie de Arta, Hrisant Notara (urcat în scaunul de Patriarh al Ierusalimului în 1707), ori de ambasadorii străini aflaţi la Constantinopol în perioada şederii sale acolo: de Feriol, al Franţei, Collier, al Olandei, şi Petru Andreevici Tolstoi**,** al Rusiei.

Pentru posteritatea critică a operelor lui Cantemir, precizăm că Em. C. Grigoraş, prin ediţia pe care a îngrijit-o în 1927, este cel care a pus primul în valoare importanţa cunoştinţelor criptografice stăpânite de autor**.**

Acelaşi cercetător a semnat şi prefaţa la traducerea parţială, realizată de Nicodim Locusteanu în 1928, la editura Ancora din Bucureşti, sub titlul *Metafizica*, a tratatului scris de Dimitrie Cantemir la Constantinopol, în 1700, *Sacrosanctae Scientiaiae Indepingipilis Imago* (*Imaginea ştiinţei sacre care nu se poate zugrăvi*).

Limbajul codificat din această lucrare, dedicată teologo-fizicii, îmbracă sofisticarea specifică domeniului abordat, „oferind sub forma unei doctrine ascunse o reflecţie asupra raporturilor dintre filosofie şi teologie, o cosmogonie care proiectează principiile fizicii asupra Genezei biblice, o meditaţie asupra timpului" (Conf. dr. Vlad Alexandrescu, Universitatea Bucureşti, Raport de cercetare – GRANT - *Aspecte metafizice, politice, ştiinţifice, morale şi juridice cuprinse în programele de reformă a cunoaşterii în secolul al XVII-lea*).

*

Sfârşitul secolului al XVIII-lea şi prima jumătate a secolului al XIX-lea au stat sub semnul ideilor iluministe, idei ce au străbătut Europa de la un capăt la altul. De altfel, Revoluţia de la 1789 a prefaţat valul uriaş al revendicărilor, fiind semnalul declanşării mişcărilor de eliberare naţională şi socială.

În faţa acestui amplu fenomen, reacţiunea europeană şi-a coalizat forţele, veghind la menţinerea vechilor rânduieli, perimate şi retrograde, iar lupta împotriva oprimării sociale şi naţionale a căpătat nuanţe variate, de la forme simple (secrete sau publice), materializate în constituirea unor asociaţii (ligi, societăţi), până la modalităţile de luptă generalizată.

În condiţii vitrege, de deplină conspirativitate, ca urmare a măsurilor represive adoptate de regimurile reacţionare din Europa, au luat fiinţă un număr însemnat de organizaţii secrete. Ele au întrebuinţat în mod curent criptografia, ca protecţie pentru activităţile lor clandestine.

Iniţial, aceste asociaţii şi-au disimulat scopurile politice urmărite prin intermediul unor programe paravan, al căror scop declarativ era dezvoltarea culturii, educarea şi luminarea maselor, promovarea valorilor culturii naţionale etc. Activitatea pe tărâm cultural era însă dublată de o activitate politică bine definită, cu caracter secret.

În această perioadă se face puternic simțită prezenţa expertizei de tehnică a conspiraţiilor, proprie francmasoneriei, în activităţile clandestine ale organizaţiilor şi societăţilor secrete româneşti

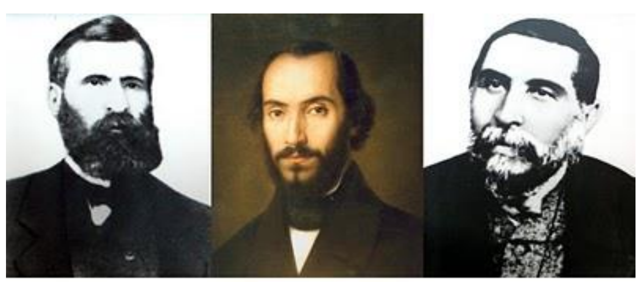
Ulterior, acţiunile de ordin politic au devenit predominante şi, în contextul interzicerii manifestărilor de acest gen, s-a trecut la o activitate clandestină, cu adoptarea unor metode şi tactici adecvate.

La începutul secolului al XIX-lea, o serie de intelectuali români aflaţi la studii în Franţa (Vasile Alecsandri, Ion Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, C.A.Rosetti, Alecu Russo etc.) au primit iniţierea masonică în cadrul lojei *Atheneul Străinilor*. Întorşi în ţară au înfiinţat la Bucureşti şi Iaşi loji francmasonice (*Lumina*, *Fraternitatea*, *Fiii Coloniei lui Traian*, *Steaua Dunării* etc.), participând activ atât la Revoluţia din 1848, cât şi la evoluţia politică ulterioară care pregătea Unirea.

Sursele bibliografice consultate îl indică pe Ion Ghica drept „profesorul de cifru al generaţiei de la 1848” (Al. Papadopol-Calimachi, *Amintiri şi istorie*, mss 864, B.A.R., f. 286-287).

Christian Tell (1808 - 1884) Nicolae Balcescu (1819 - 1852); portret de Gheorghe Tattarescu Ion Ghica (1816 - 1897)

Din nefericire, datele privitoare la mijloacele criptografice utilizate de revoluţionarii români, în preajma sau ulterior anului 1848, sunt relativ sărace.

Dintre autorii care au abordat în studiile lor acest subiect amintim pe C.D. Aricescu, G. Zane, Elena G. Zane şi Cornelia Bodea.

Penuria de analize referitoare la chestiunea menţionată are la bază motive obiective. Pe de o parte, multe din documentele criptografiate (statute, scrisori etc.) au fost distruse de înşişi autorii lor, aşa cum rezultă din scrisoarea lui Bălcescu, din 6 martie 1850, adresată de la Paris lui Ion Ghica: „Ar trebui să te îngrijeşti ca să arzi acele scrisori ale mele care vorbesc de Comitetul de la Londra”. Excepţie fac însă documentele în legătură cu care autorii şi-au exprimat dorinţa păstrării: „Aş vrea să păstrezi toate aceste scrisori – recomanda N. Bălcescu lui Ion Ghica, în scrisoarea trimisă celui din urmă la Pesta, la 6 iunie 1849 (n.n.) – ele ne pot fi trebuincioase mai târziu, când patrioţii ne-or acuza că am vrut să vindem ţara sau naţia la unguri...”.

Pe de altă parte, deşi există indicii certe că Bălcescu a purtat corespondenţă cifrată şi anterior anului 1848, posibilele dovezi sunt iremediabil pierdute. În incendiul produs la Arhivele Statului din Bucureşti, ca urmare a bombardamentului din 4 aprilie 1944, au ars, odată cu alte documente, şi actele şi manuscrisele aparţinând revoluţionarilor de la 1848.

Pornind de la convingerea că folosirea criptografiei ca armă de luptă era o necesitate bine înţeleasă de revoluţionarii români de la 1848, trebuie să analizăm în ce măsură mijloacele criptografice utilizate pentru păstrarea secretului corespundeau exigenţelor impuse de scopul propus. Nicolae Bălcescu era conştient că metodele de cifrare, sistemele avute la îndemână, erau vulnerabile, motiv pentru care unele documente, scrisori etc. au fost cifrate cu mai multe sisteme deodată. Este ştiut că alternanţa text clar/text cifrat dă posibilitatea unui inamic mai abil să descopere cheia criptogramei şi astfel să afle conţinutul textului cifrat.

Utilizarea a două, trei sau mai multe metode diferite în procesul cifrării nu conduce, atunci când sistemele sunt rudimentare, la asigurarea deplină a secretului, ci doar la o relativă îngreunare a procesului de decriptare.

Este sigur că revoluţionarii români de la 1848 se temeau de aflarea conţinutului secret al mesajelor comunicate, în cazul unor eventuale pierderi, sustrageri sau deconspirări prin trădare a sistemelor de cifru folosite. În acest fel se explică, pe de o parte, faptul că fiecare grup de 2-3 persoane utiliza o variantă precis individualizată, iar pe de altă parte, motivul pentru care, într-un singur mesaj, se foloseau mai multe chei de cifrare. În scrisoarea trimisă de Bălcescu, din Orşova, lui I.I. Filipescu, datată 15 august 1849, se

precizează că mesajul din 21 iulie nu a putut fi citit de Bălcescu, neavând cheia cifrului, dar „dacă aş fi dispus de timp aş fi putut să o descifrez singur".

În realitate, sistemele respective aveau la bază acelaşi principiu, variabilă fiind doar cheia de cifrare, ceea ce constituia o mare slăbiciune pentru securitatea mesajului criptografiat.

Analiza corespondenţei cifrate a revoluţionarilor români, precum şi a documentelor provenite de la alte organizaţii secrete, reprezintă pentru cercetători un dublu interes: de ordin criptologic, în privinţa nivelul de cunoştinţe criptografice atins, dar şi de ordin pur istoric.

Un important studiu teoretic asupra corespondenţei criptografice şi a metodelor utilizate de revoluţionarii români paşoptişti îl realizează G. Zane, în anul 1940, reluat ulterior, mai aprofundat, de Elena G. Zane, sub titlul *Criptografia în corespondenţa revoluţionarilor români de la 1848 - Contribuţii la istoria scrisului la români*.

Meritul studiului realizat de G. Zane constă în faptul că a restituit, pe cât posibil fără erori, manuscrisele criptografiate ale conducătorilor Revoluţiei de la 1848. În paralel cu înlăturarea inadvertenţelor existente în ediţia primă a *Amintirilor*... lui Ion Ghica, s-a urmărit şi prezentarea metodelor de cifrare utilizate de revoluţionarii români.

Reluând aceeaşi problematică, Elena G. Zane precizează numele revoluţionarilor care au utilizat cifruri şi coduri în contextul Revoluţiei de la 1848: Bălcescu, Ghica, Bălăceanu, Manu, Nenişor-Florescu, Filipescu, Caracaş, Bolliac, Paleologu, Catargiu, Negri, Golescu-Albu, Ioranu şi alţii.

Înfrângerea mişcării revoluţionare din Moldova precum şi a Revoluţiei de la 1848 din Ţara Românească nu a reuşit să stăvilească activitatea desfăşurată de paşoptişti care, luând calea pribegiei, au continuat să militeze şi dincolo de graniţele ţării pentru a-şi realiza idealurile.

Între revoluţionarii aflaţi în exil şi „fraţii” lor rămaşi acasă a avut loc un frecvent schimb de mesaje, prin care s-a realizat o continuă informare, cu caracter reciproc, asupra situaţiei din ţară, precum şi din mediile europene.

Într-o amplă şi documentată contribuţie de ordin istoric, dedicată perioadei postpaşoptiste, Cornelia Bodea a analizat şi numeroase documente originale conţinând eşantioane de scriere cifrată. Referindu-se la munca de editare a documentelor cifrate, cercetătoarea menţionează greutăţile întâmpinate în „relevarea” mesajului clar al textelor criptate și prezintă metodele de cifrare utilizate de revoluţionari, oferind cititorilor posibilitatea să verifice, ei înşişi, modul în care au fost obţinute textele clare.

*

Perioada Unirii Principatelor a însemnat o etapă esenţială în modernizarea criptologiei româneşti. Eforturile domnitorului **Alexandru Ioan Cuza** de a organiza structurile funcţionale ale aparatului de stat, în accepţiunea sa modernă, au vizat în primul rând latura legislativă.

Numele lui Alexandra Ioan Cuza este legat şi de instituirea unui serviciu modern de comunicaţii pe lângă Ministerul Afacerilor Străine.

Începând cu data de 1 ianuarie 1860, la ministerele de Externe ale Principatelor Unite (Iaşi şi Bucureşti), s-au creat birouri de corespondenţă cu străinătatea având ca rol transmiterea depeşelor cifrate la Constantinopol, Paris şi Londra.

Este demn de subliniat că, la 26 august 1860, Ion Alecsandri, şeful Agenţiei diplomatice de la Paris, fratele poetului Vasile Alecsandri, cerea ministrului de Externe al Franţei, Edouard-Antoine Thouvenel, dreptul de a utiliza cifrul în corespondenţa purtată de misiunea diplomatică română cu autorităţile politice şi administrative din ţară.

„Acesta este un favor cu totul special - remarca I. Alecsandri (n.n.) - de vreme ce regulamentele internaţionale cele mai recente exclud de la acest privilegiu pe cei ce nu sunt diplomaţi acreditaţi. Consider acest favor ca o nouă garanţie pentru succesul cerinţelor noastre viitoare.” (D. Bolintineanu, *Viaţa lui Cuza-Vodă, Memoriu Istoric*, ed. a V-a, Bucureşti, 1873, pag. 13).

Trebuie, deci, remarcat faptul că una dintre primele acceptări pe plan internaţional a existenţei Principatelor Unite, ca entitate statală, a fost făcută prin intermediul diplomaţiei discrete, respectiv în domeniul cifrului. Dreptul de a transmite telegrame cifrate a însemnat, implicit, o recunoaştere a independenţei de stat a României, cu aproape 17 ani mai devreme decât proclamarea oficială a acesteia.

Alexandru Ioan Cuza poate fi considerat şi creatorul serviciului criptologic modern al României, prin iniţierea unor măsuri de ordin administrativ şi organizatoric.

Apreciind valoarea mijloacelor criptografice pentru apărarea secretelor statului, domnitorul a dat dispoziţii ca toate informaţiile având importanţă politică şi militară, trimise în străinătate sau primite de acolo, să fie cifrate în mod obligatoriu.

Însuşi domnitorul român a utilizat un cifru, aflat în prezent la Biblioteca Academiei Române, pentru corespondenţa purtată de el cu personalităţi politice sau militare, aflate în diferite regiuni ale ţării.

Carnet cu cifrul domnitorului Al. I. Cuza

Un rol important l-au avut sugestiile oferite de câţiva consilieri militari francezi, din cadrul misiunii conduse de Lt. Col. E. Lamy, care au contribuit la reorganizarea pe baze moderne a armatei române, inclusiv a comunicaţiilor cifrate.

De asemenea, două personalităţi apropiate domnitorului Cuza: diplomatul francez Arthur Baligot de Beyne (1820-1884) şi belgianul Cezar Leopold Librecht, s-au remarcat în activitățile specifice muncii de cifru.

În perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, au apărut primele agenţii diplomatice în sens modern şi s-au pus bazele instituţiei Cifrului de Stat şi a Serviciului de Curierat.

Primul agent diplomatic al Principatelor Unite, Costache Negri, a fost la Constantinopol (1859 - 1863). În tinereţe, acesta ucenicise, ca mulţi alţi revoluţionari români de la 1848, în cadrul unor organizaţii conspirative, „luând parte în mai multe conspiraţii cu societăţile carbonarilor pentru libertatea Italiei şi a patriei sale”. (D. Vitcu, *Diplomaţii Unirii,* Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1979, pag. 107).

Costache Negri

Costache Negri a avut merite incontestabile în atragerea unor intelectuali francezi (Edgar Quinet, Jules Michelet etc.) de partea intereselor României, inclusiv pentru cauza Unirii.

Cu vasta sa experienţă, dobândită în perioada paşoptistă, C. Negri înţelegea şi aplica rigorile şi regulile ce guvernează activitatea criptografică în cadrul diplomaţiei. În acest sens, a trecut imediat la reorganizarea agenţiei diplomatice româneşti de la Constantinopol, instituind un control riguros asupra circuitului actelor semnate de cancelaria Agenţiei din capitala Imperiului Otoman. (*Scrisoarea lui C. Negri către Al. I. Cuza*, datată 30 ianuarie 1859, trimisă de la Constantinopol la Bucureşti, B.A.R., mss 4643, f.171-171v, copie, Dosar C. Negri).

Într-un mesaj adresat lui Cuza, diplomatul român îi atragea acestuia atenţia asupra precauţiilor ce trebuie luate în ceea ce priveşte legătura dintre domnitor şi rezidentul său diplomatic de la Constantinopol : „Vă rugăm să ne trimiteţi, din când în când, câte un *tătar* (prin acest termen trebuie înţeles un mesager sigur, un om de încredere, un curier diplomatic, n.n.), cu care să vă putem expedia scrisorile noastre în mai multă siguranţă”. (*Scrisoarea lui C. Negri către Al. I. Cuza*, datată 30 ianuarie 1859, trimisă de la Constantinopol la Bucureşti, B.A.R., mss 4643, f.171-171v, copie, Dosar C. Negri). Într-un alt mesaj, datat 9/12 februarie 1859, C. Negri transmitea printr-un curier ("tătar") următoarele: „Trimite-ţi-ne regulat *tătari*, căci mult avem de scris şi nu putem... Vă trimit

cifra”. (*Corespondenţa D. A. Sturza*, B.A.R., Mapa XVI, original mss 4643, f. 196-196v., 201-202, Scrisoare din Constantinopol).

Cu acest cifru („cifră”), Negri i-a trimis lui Al. I. Cuza, în luna martie, precum şi în perioada imediat următoare, câteva rapoarte diplomatice.

Printre oamenii de încredere utilizaţi, se numărau Catargi şi col. Mavrichi. Ei au îndeplinit, în acelaşi timp, atât misiuni diplomatice, în calitate de emisari, cât şi misiuni specifice unor curieri.

Preocupările lui C. Negri pentru asigurarea secretului corespondenţei diplomatice erau perfect justificate, după cum rezultă dintr-un mesaj adresat lui Cuza, în anul 1861: „Eu nu am putut în această perioadă să dau Alteţei Voastre decât rareori ştiri de aici, căci nu sunt sigur că îi parvin, fără ca şi alţii să ia cunoştinţă de ele, decât atunci când i le expediez, ca de această dată, prin *tătarul* nostru. Ambasadele Franţei şi Sardiniei profită şi ele de această cale pentru a-şi expedia depeşele, care altfel, trimise printr-un alt mijloc, sunt deschise întotdeauna”. (*Arhiva Cuza-Vodă*, I, f 173, B. A. R.).

În sfârşit, să mai menţionăm încă un aspect legat de dezvoltarea criptologiei în vremea lui Alexandru Ioan Cuza: apariţia primelor manuale de criptografie destinate funcţionarilor de stat. Amintim aici pe cel semnat de Elie Bosianu, intitulat: *Tratat de Stenografie şi Cryptografie Coordonat în limba română,* Typographie Franco-Roumaine, ediţia I-a, 1861, reeditat în 1864.

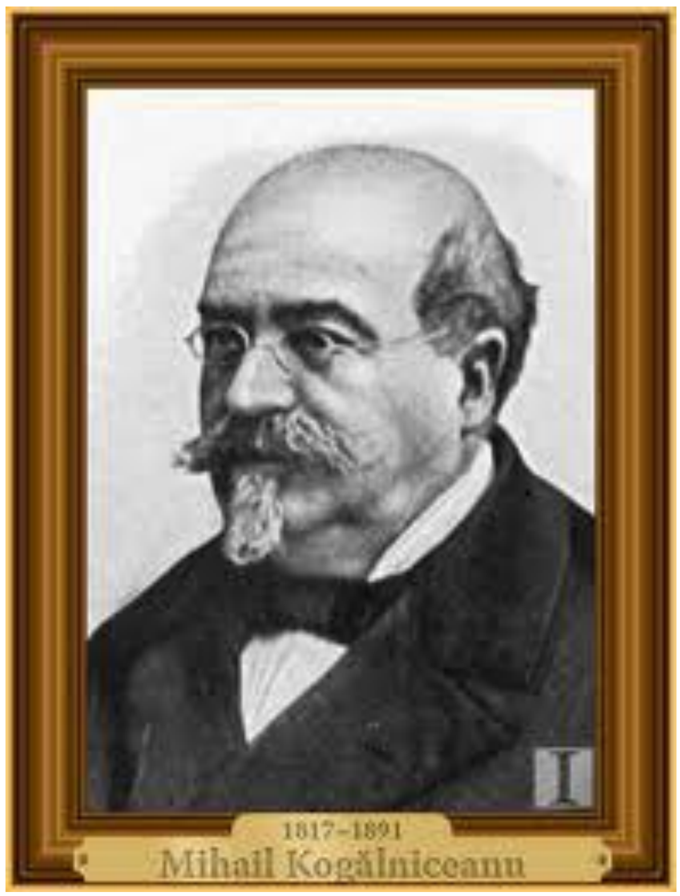
E. Bosianu a fost un absolvent sârguincios al primului curs de stenografie inaugurat în România de E. Winterhalder (1808-1889), la data de 25 ianuarie 1861, la Colegiul Sf. Sava. Cursul, bazat pe metoda H. Tondeur, având o durată de trei luni, a fost absolvit de un număr de 8 participanţi. Bosianu a reluat cursul maestrului său, predând în mod gratuit lecţii de stenografie şi criptografie. Lecţiile predate în 1861 au fost tipărite, în acelaşi an, sub forma manualului menţionat, având 61 de file, din care criptografiei îi sunt dedicate cinci. Autorul a indicat sursa compilaţiei sale ca fiind un autor francez, Manuel Roret, sistemele criptografice fiind atribuite acestuia.

Definind criptografia drept „arta de a scrie cu cifre”, E. Bosianu îi preciza scopul: „această scriere s-a inventat cu scopul de a-şi asigura cineva corespondenţa contra indiscreţiunii”. În lucrare sunt prezentate succint trei metode de cifrare: un sistem de codificare cu ajutorul dicţionarului, precum şi două metode de substituţie.

În ciuda volumului redus de informaţii criptografice, manualul are meritul de a fi prima tipăritură cu profil didactic, în domeniul criptografiei, fiind o dovadă concludentă asupra preocupărilor existente în România pentru dezvoltarea acestei discipline în forme instituţionalizate.

Dezvoltarea relaţiilor externe ale statului proaspăt apărut pe harta politică a Europei mijlocului de veac al XIX-lea impunea înfiinţarea, potrivit unor principii moderne, a unui departament specializat, având atribuţiile unui minister de Externe, cu funcţii similare celor existente în ţările dezvoltate ale continentului.

Primii paşi au fost făcuţi în anul 1859, apoi în 1862, când s-a realizat unificarea aparatelor ministerelor de Externe ale celor două Principate: Moldova şi Ţara Românească. Noul organism administrativ unificat cuprindea: Secretariatul Consiliului de Miniştri, precum şi un număr de trei secţii: Politică, Afaceri Consulare şi Contencios.

Mihail Kogălniceanu

Primele agenţii diplomatice, în sens modern, au fost cele din Constantinopol (1859), Paris (1860), Belgrad (1863), Viena (1868), Berlin (1862), Roma (1873) și St. Petersburg (1874). Existenţa acestora, precum şi deschiderea altora în celelalte capitale europene, impuneau reorganizarea departamentului pentru relaţii cu străinătatea sub înfăţişarea unui minister de sine-stătător.

Adunarea Deputaţilor a votat, la 14 februarie 1873 (cu 81 de voturi pentru şi 1 împotrivă), *Legea pentru Organizarea Ministerului Afacerilor Străine* care a trecut, la 3 martie acelaşi an, şi de votul Senatului (24 de voturi pentru, 1 împotrivă şi 10 abţineri), fiind promulgată de principele Carol la 16 februarie 1873.

Legea enumeră „atribuţiile principale ale Ministerului Afacerilor Străine" (Partea I-a, Titlul II), dintre care remarcăm pe cele stipulate de art. 21: „Ministerul întreţine corespondenţa cu agenţii diplomatici şi consulii generali acreditaţi pe lângă guvernul român" şi, de asemenea, pe cele prevăzute la art. 22: „întreţine corespondenţa cu agenţii României în străinătate".

Se remarcă faptul că, în cadrul Cabinetului Ministrului, era inclus şi compartimentul ce va fi cunoscut ulterior şi sub denumirea de „Camera Neagră" a Ministerului de Externe - Biroul de Cifru, care va redacta, prelucra, clasa şi înregistra corespondenţa confidenţială (secretă) a ministrului.

Astfel, în rândul personalului Diviziunii Politice - cel mai numeros - erau incluşi cifratorii şi traducătorii de limbi străine, a căror principală obligaţie consta în lecturarea ziarelor străine şi evidenţierea articolelor ce prezentau interes.

Prin acelaşi act normativ au fost puse şi bazele Serviciului de Curierat. Acesta era compus dintr-un şef de serviciu, în a cărui subordine se aflau un curier, doi „lipcani" (curieri) călări şi patru pedeştri.

Regulamentul pentru Serviciul Interior, promulgat la 29 ianuarie 1874, reitera obligaţiile privind redactarea întregii corespondenţe particulare sau confidenţiale, încredinţate de ministru sau de secretarul general, precum şi clasarea şi conservarea corespondenţei confidenţiale (art. 3).

În art. 7 al Regulamentului, se sublinia o cerinţă importantă: "toţi funcţionarii Ministerului Afacerilor Străine sunt supuşi, pe lângă altele, la o îndatorire superioară şi specială, aceea a *discrețiunii*. Acela care va încălca această datorie poate fi expus la pedeapsa cea mai severă, adică a destituirii".

Acest document impunea o regulă importantă: "Corespondenţa confidenţială între Departamentul Afacerilor Străine şi agenţii săi, rapoartele, memoriile şi alte documente adresate de aceştia din urmă în calitatea lor oficială, sunt proprietatea statului şi se depun în Arhiva Generală a Ministerului„(art. 47).

Conform legii, telegramele confidenţiale aveau un regim special, fiind proprietatea exclusivă a statului. Manipularea şi păstrarea acestora căpătau un regim oficial, fiind depozitate, după caz, în Arhiva Ministerului, cele ieşite din uz, sau la Cabinetul

Diviziunii Politice, cele curente. La data de 20 iunie 1880, a intrat în vigoare şi *Regulamentul Consular*, care preciza îndatoririle şi atribuţiile consulilor.

Capitolul intitulat *Despre Corespondenţa Consulară* (Titlul IV) conţine câteva prevederi interesante. Astfel, art. 131 prevede obligaţia ca toată corespondenţa oficială a Consulatului să fie redactată în limba română. Cum telegramele confidenţiale se cifrau cu coduri în limba franceză, rezultă că numai ambasadele, oficiile diplomatice, puteau comunica cifrat cu centrala.

În schimb, consulii erau obligaţi să ţină evidenţa corespondenţei oficiale într-un registru special, cu precizarea imperativă ca documentele primite să fie conservate în original.

Actul din 1880 instituia și pentru consuli următoarele: „fără o autorizare specială din partea Ministerului Afacerilor Străine, consulii nu pot publica nimic din corespondenţele urmate sau documentele ce le posedă, nici scrie sau subscrie broşure sau articole politice prin ziare" (art. 133), cu alte cuvinte regula „silentio stampa"

Regula menţionată reitera, de fapt, un principiu aplicabil mai ales diplomaţilor, deoarece, pe lângă motivaţii de oportunitate politică, se avea în vedere şi necesitatea de a proteja conţinutul telegramelor transmise cifrat din centrală spre oficii. Publicarea conţinutului clar al unei telegrame cifrate facilitează foarte mult munca de decriptare a codului folosit de centrală în corespondenţa cu agenţiile diplomatice, de către serviciile specializate adverse.

Numai că regulile, judicios şi imperativ enunţate în legi şi regulamente, nu prea erau respectate. Iată, spre exemplu, o telegramă cifrată transmisă la data de 5 august 1876, de către Ministerul Afacerilor Străine de la Bucureşti, lui Callimaki Catargi, agentul diplomatic al României la Paris.

Textul clar al telegramei:

"Par une indiscretion de son correspondance de Constantinopole, *Memorial Diplomatique vient de publier notre memoire ainsi que note circulaire adressee a nos agents* (s.n.), en precisant notre situation vis a vis de la Sublime Porte. Cette publicite permet a l Europe de apprecier la legitimite ainsi que la moderation de nos demandes. La Roumanie en particulier voyant construir ses relations avec le gouvernement ottoman etant jusqu a ce jour mal definies. Opinion publique dans le pays va s' empare de cette question et reclamer imperieusement un changement dans etat actuel des choses qui ne saurait se prolonger sans de serieuxes dangers pour la Roumanie. Dans un momemnt donne ce courent d idees peut en effet etre assez fort pour obliger gouvernement roumain a se departir de la ligne de conduite

qu il s'est tracee et qu il a religieusement suivie jusque ici. Il importe donc de profiter de ce circumstances pour agir aupres du gouvernement francais et provoquer une action commune de la part de grandes puissances en vue a une prompte solution des questions qui nous interessent et qui font objet du memoir. = KOGĂLNICEANU".

Legea de organizare a activităţii diplomatice din anul 1873 a suferit câteva amendamente importante, dintre care cele mai semnificative au fost adoptate în anii 1894 şi 1912. Prin aceste reglementări, s-au stabilit clar atribuţiile ministrului român de Externe, serviciul de cifru căpătând un rol mai important în activitatea sa.

O cutumă păstrată în cadrul ministerului impunea noilor angajaţi, aspiranţi la statutul de diplomat, să treacă, pentru o perioadă de minimum doi ani, prin aşa numita „Cameră Neagră", Cabinetul de Cifru, pentru a deprinde tainele meseriei de criptograf. Nu puteai fi acreditat ca diplomat într-o ţară străină dacă nu întruneai două condiţii: să cunoşti limba franceză şi să poţi să cifrezi sau să descifrezi un mesaj confidenţial.

Prima condiţie, şi anume cea legată de cunoaşterea obligatorie a limbii franceze, avea la bază o cauză absolut obiectivă: primele coduri diplomatice fuseseră create de către criptologi francezi, în limba franceză, încă din perioada lui Cuza. Cu ajutorul lor se cifrau depeşele diplomatice, motiv pentru care era obligatoriu ca diplomaţii români să cunoască limba franceză, ca limbă nu numai a diplomaţiei, dar mai ales pentru a putea utiliza aceste coduri.

Cel mai vechi cod, conceput de către criptologi francezi, se află, în prezent, în fondul Bibliotecii Naţionale, intitulându-se *Dictionnaire Chiffré.* El a fost editat la Bucureşti, în anul 1863. Conţine 259 de pagini, fiind tipărit la Imprimeria Statului**.**

Pentru corespondenţa administrativă pe teritoriul României, s-a utilizat un cod redactat în limba română de G. I. Filionescu, intitulat *Dicţionar cifrat,* editat în anul 1873 şi tipărit tot la Imprimeria Statului. Autorul său era în acea vreme Dirigintele Oficiului Telegrafic Central şi profesor al *Şcolii de Telegrafie Electrică.*

În fondul Bibliotecii Academiei Române există un exemplar dintr-un cod destinat corespondenţei politice sau administrative curente, intitulat *DICŢIONARU CIFRATU - EDIŢIE OFICIALĂ,* Bucureşti, Imprimeria Statului, 1891.

*

În timpul Războiului de Independenţă de la 1877, militarii Companiei de telegrafie, aflaţi pe câmpul de luptă, şi-au facut pe deplin datoria, transmiţând un număr impresionant de telegrame, inclusiv cifrate.

Staţie TSF (telegrafie fără fir-fr.) de la sfârșitul secolului XIX

Trebuie subliniată contribuţia românilor la dezvoltarea metodelor de cifrare a mesajelor militare, în sensul că, în cursul Războiului de Independenţă, armata română, ca şi cea turcă, a folosit codurile militare pentru prima dată în lume.

Codurile militare turceşti au fost concepute de criptologi germani. Codurile utilizate de către armata română se numeau "dicţionare cifrate" şi, spre deosebire de cele diplomatice, aveau partea clară în limba română, pentru a putea fi rapid şi exact înţelese de către militari, indiferent de gradul lor de pregătire în domeniul limbilor străine.

Începând cu anul 1883, un rol important în răspândirea cunoştinţelor de criptografie în rândul militarilor armatei române l-a avut *Revista Armatei*.

Primul articol dedicat criptografiei militare este datorat locotenentului C. Florescu *(Criptografia Militară,* 1886*).* Potrivit precizărilor autorului, conţinutul acestei lucrări a constituit obiectul unei expuneri anterioare, prezentate ofiţerilor Regimentului 2 Linie de către locotenent-colonelul Comăneanu, ceea ce dovedeşte că, în materie de cifru, pregătirea era efectuată până la nivel de regiment.

Din cele prezentate, rezultă că pregătirii de cifru i se acorda atenţia cuvenită, criptografiei dându-i-se o importanţă din ce în ce mai mare în desfăşurarea operaţiunilor militare.

De-a lungul timpului, din rândul ofiţerilor de carieră s-au remarcat câţiva criptografi de excepţie, care au contribuit prin lucrările lor teoretice la dezvoltarea acestei ştiinţe în România: I. T. Ulic, Gr. Georgescu, E. Cantea şi alţii.

Unul dintre pionierii criptologiei în România a fost I. T. Ulic, criptograf şi francmason, având o bogată activitate publicistică. Absolvent al Şcolii Militare Iaşi (1884), a urcat treptele ierarhiei militare, până la gradul de colonel. În anul 1926, când a fost trecut în rezervă, semna articolele şi cărţile sale cu formula: „I. T. Ulic, colonel, inginer, expert grafic".

Militând pentru răspândirea cunoştinţelor criptografice în rândul societăţii civile, I.T.Ulic a ţinut la Ateneul Român un număr de conferinţe publice, având ca subiect criptologia (1901,1902,1903,1908,1910,1911). Ziarele vremii au consemnat ecoul succesului de public avut de aceste prelegeri (*Epoca*, *Universul* etc.).

În anul 1914, a publicat lucrarea *Expertiza grafică,* cu o elogioasă prefaţă semnată de prof. dr. Ştefan Minovici.

I. T. Ulic este singurul român care, după Primul Război Mondial (1926), a publicat în străinătate un articol pe teme de criptologie - *La Cryptographie actuelle (Diplomatique)*- într-o revistă de largă răspândire, *Révue Internationale*.

De asemenea, trebuie semnalate meritele acestuia în ceea ce priveşte sistematizarea, din punct de vedere teoretic, a cunoştinţelor de criptologie, tratate mai pe larg de către autor în lucrarea *Din amfiteatrul Paleografiei - Grafogonia,* Bucureşti, 1926.

*

În perioada Primului Război Mondial, atât armata, cât și celelalte structuri de forţă ale statului român au folosit în comunicările confidenţiale, în mod curent, transmisiile cifrate.

În paralel cu măsurile de protejare a propriilor informaţii secrete, românii au dezvoltat şi acţiuni de interceptare a comunicaţiilor inamicilor şi de decriptare a mesajelor obţinute. Astfel, în rândul activităţilor desfăşurate de armata română s-au numărat şi cele de supraveghere a traficului radio al adversarilor şi de cercetare radio, prin goniometrarea staţiilor de emisie-recepţie aparţinând acestora. În primele luni ale războiului, din cauza penuriei de mijloace tehnice şi lipsei cadrelor special instruite în domeniu, aparatura destinată asigurării legăturilor proprii era folosită, concomitent, şi pentru astfel de acţiuni de interceptare.

În cursul anului 1916, s-au efectuat primele încercări de organizare în armata română a unui serviciu radiogoniometric. Astfel, în luna septembrie 1916, misiunea militară franceză a adus în România trei staţii radiogoniometrice, care au fost instalate la Bucureşti,

Ghimpaţi şi Slobozia, în scopul determinării raioanelor de dispunere a posturilor T.F.F. inamice.

La început, pentru buna funcţionare a acestei noi aparaturi, s-a utilizat personal francez până la finalizarea instruirii transmisioniştilor români.

După retragerea armatei române din Muntenia, la sfârşitul anului 1916, au fost instalate „staţii gonio şi de ascultare" în câteva localităţi din Moldova (Tecuci, Galaţi, Gabroveni etc), perfecţionându-se metodele de interceptare a emisiunilor de semnale ale staţiilor radio-telegrafice germane.

Col. George Bora, participant direct la acest gen de operaţiuni în timpul Primului Război Mondial, consemna: „Obiectivele noastre constau în: determinarea poziţiilor inamice de pe linia frontului şi a altora ce, eventual, ar putea fi interceptate; interceptarea indicativelor de serviciu şi operative, în scopul de a se putea deduce intensitatea lucrului lor cât şi a sistemului folosit; interceptarea unor cât mai multe şi mai complete radiograme ale inamicului pentru ca, din conţinutul lor, să se poată identifica codul de cifrare şi deci să se poată efectua decriptarea". (Col. George Bora, *Cum a început telegrafia fără fir la noi*, Revista Geniului, noiembrie 1939).

Serviciul de ascultare era organizat pe durata a 24 de ore, M.C.G. primind zilnic rapoarte privind rezultatele interceptării şi exploatând informaţiile operative primite.

Din relatările amintite se deduce ideea că, în cursul Primului Război Mondial, românii au efectuat şi activităţi de decriptare, însă nu putem cunoaşte în detaliu eficienţa acestora. După cum se afirmă în literatura de specialitate, cu prilejul ofensivei germane împotriva Armatei I, cât şi în timpul operaţiunilor din Galiţia, din anul 1917, Comandamentul român a putut cunoaşte, cu ajutorul acestor posturi de radio, multe dintre mişcările Comandamentelor germane.

Începând cu iarna anului 1917, românii au utilizat noi metode de secretizare, având o rezistenţă criptografică superioară: **codurile**. Ele vor fi din ce în ce mai folosite până la sfârşitul conflictului.

În plus, românii au revoluţionat practica în domeniul criptografiei militare, folosind **codul cu supracifrare**.

Dar, din primăvara anului 1917, şi germanii utilizau codurile pe Frontul de Vest, gest ce va fi urmat şi de forţele Antantei. Din acel moment, activitatea de criptanaliză începe să devină ineficientă, mai ales că multe coduri erau schimbate din uz la intervale destul de scurte.

*

În perioada interbelică, în ceea ce priveşte situaţia cifrului extern al României, pe lângă Ministerul Afacerilor Străine, a existat un serviciu de cifru independent.

Palatul Sturdza
Sediul Ministerului Afacerilor Străine în perioada 1901-1946

Pentru cifrarea corespondenţei, Ministerul Afacerilor Străine a utilizat sistemul „cod-cifrat”. Pentru probleme extrem de secrete şi importante s-a folosit sistemul de supracifrare.

Dupa cum am arătat, regula era ca numai mesajele foarte secrete şi foarte urgente să fie trimise pe această cale. Restul erau rezolvate prin curierii diplomatici.

Viorel Tilea, ataşat al Legaţiei României din Londra în 1918, într-un jurnal personal, publicat la Londra (Viorel Tilea, *Envoy Extraordinary. Memoirs of a Romanian Diplomat,* Editura Haggerston Press, Londra, 1988), îşi aminteşte că funcţionarii acestei misiuni diplomatice, în mod stupid, cifrau articolele din presa britanică pe care le transmiteau în ţară. Acestea, în afară de faptul că nu conţineau date confidenţiale, necesitau şi un efort deosebit în cadrul operaţiunilor de cifrare şi descifrare. În plus, aşa cum am mai menţionat, o asemenea practică este una dintre greşelile fundamentale pe care le poate comite factorul uman în cadrul procesului de protejare a unei comunicaţii: să transmiţi prin cifru un text deja cunoscut de către cel care vrea să spargă sistemul de criptare.

La oficiile diplomatice româneşti, în paralel cu sistemul de cifru al Externelor, erau utilizate si codurile lucrătorilor de informaţii (S.S.I.) precum şi alte sisteme de codificare, aparţinând ataşaţilor militari.

În general, pentru informaţii mai puţin secrete, se foloseau și dicţionare (coduri) care aveau o vechime mai mare de un an, existând prezumţia că acestea au putut fi între timp decriptate.

Serviciul de Informaţii Militare, ca şi celelalte structuri informative din cadrul Poliţiei, Siguranţei Statului, Serviciului de Informaţii Externe (S.S.I.), au folosit cifruri şi coduri pentru transmiterea datelor culese de agenţii lor.

*

În primii ani ce au urmat încheierii războiului, numeroase articole cu subiect criptologic au fost tipărite mai ales în revistele militare: *România Militară, Revista Infanteriei, Revista Artileriei, Revista Armatei, Revista Geniu* etc. Se remarcă acurateţea materialelor publicate de specialiştii în cifru, militari de carieră: Marinescu Petre, Gr. Bârzotescu, I. Gheorghe, Alex. Hamat, Tiberiu Petrescu, Gh. Bora, V. Zaharescu, I. Furtună, V. Focşăneanu, I. Căţoiu etc.

Pe lângă lucrări cu conţinut memorialistic, în care sunt incluse şi probleme legate de utilizarea criptografiei în conflictele militare, au fost tipărite şi cărţi dedicate exclusiv acestei ştiinţe, cum sunt cele aparţinând maiorului E. Cantea sau cursurile pentru şcolile militare ale lui Ch. T. Atanasie.

În ceea ce priveşte producerea aparaturii de cifru, a maşinilor de cifrat, inteligenţa românească în acest domeniu s-a manifestat prin crearea unor aparate de concepţie indigenă. Ingeniozitatea inventatorilor români în domeniul tehnicii criptografice şi-a găsit materializarea şi într-o remarcabilă realizare tehnică: prima maşină de cifrat de concepţie românească. Aceasta a fost brevetată de Petre Lupan, în anul 1940. (Petre Lupan, *Maşina de cifrat şi descifrat corespondenţa,* Chilia Veche, Jud. Tulcea, Brevet 31391/1940).

În principiu, maşina utiliza soluţii similare celor mai avansate maşini de cifrat ale acelui timp: Damm, Hebern, Scherbius, Kryha, Vernam, Hagelin şi Enigma.

În anul 1925, au fost purtate intense discuţii pentru utilizarea telegrafiei şi radio-telegrafiei în scopuri strategico-militare.

În anul următor, ca urmare a primirii aprobărilor de rigoare, a luat fiinţă *Biroul de Radio Informaţii* din cadrul Marelui Stat Major, având ca sarcină studierea şi propunerea unor măsuri privind organizarea culegerii de informaţii prin mijloace radio, acest serviciu urmând să conducă nemijlocit activitatea amintită.

La data de 10 decembrie 1926, s-a înfiinţat Serviciul Gonio-Informativ al armatei române.

Codurile erau utilizate şi de către structurile de informaţii din cadrul Ministerului de Interne. Prin legea de reorganizare a acestui minister, din 22 iunie 1919, se prevedea existenţa unor servicii speciale şi servicii centrale.

Din rândul serviciilor speciale făcea parte şi Direcţia Poliţiei şi Siguranţei Generale. În perioada 1924-1929, aceasta a fost condusă de un director general şi de un subdirector. Cel mai important compartiment se intitula Direcţia Poliţiei de Siguranţă, ca organ central, compusă la rândul ei din: Serviciul Controlului Străinilor, Serviciul Siguranţei şi patru brigăzi centrale.

Partea organizatorică din cadrul Ministerului de Interne se concentra în compartimentul numit *Direcţia Administraţiei şi Personalului.*

Aici s-a conceput şi editat *Dicţionarul Cifrat*, ediţia 1923, având caracter strict secret. În partea clară a acestui cod apar numele unor personalităţi politice ale timpului, ale unor partide politice etc: Averescu, Brătianu, Cristescu, Lenin, Partidul Comunist, Partidul Conservator, Partidul Liberal, Partidul Naţional, Partidul Naţionalist Democrat, Partidul Progresist, Partidul Socialist, Partidul Ţărănesc etc.

A

A	50030
A	81542
a	90021
a-i	46454
a i le	30549
a-l	29726
a le	11765
a-mi	00409
a mea	70523
a lui	61482
a noastră	52351
a voastră	31534
a lor	60222
a mi se	48617
a ni se	13687
a li se	20795
a nu	91263
a vi se	04058
a se	83622
a ne	55794
a nu	72117
a nu se	44360
a o	62617
aş	28584
a-şi	32868
a şi le	15374
AACHEN	74237
AALBERSE	92311
AB	85304
ABANDONA (a)	41882
abandonez	54213
abandonează	33595
abandonăm	48451
abandonaţi	21262
abandoneze	10013
abandonam	34980
abandona	93297
abandonau	87063
abandonând	56550
abandonat, ă	79081
abandonaţi, e	04073
am abandonat	49534
a abandonat	94342
aţi abandonat	26081
a fost abandonat, ă	12273
au fost abandonate	64736
ABANDONARE, A	58589
abandonării	35906
ABATE (a)	77235
abat	89076
abateţi	43222
abată	95458
abate	06363
abăteam	59670
abăteaţi	14709
abătea	65954
abăteau	36829
abătând	67536
abătut, ă	22914
abătuţi, e	41748
ABATE (a se)	75197
m'am abătut	68846
s'a abătut	96781
v'aţi abătut	16407
s'au abătut	50066
ABATERE, A	88931
abaterii	37354
ABATE, LE	45763
ABAZZIA	78003
A. B. C. (Ziarul)	19320
ABCES, UL	51748
abcesului	66927
Abel Fattah Jehia (Paşa)	97261
ABDICA (a)	86473
abdic	03052
abdică	38779
abdicăm	27068
abdicaţi	44414
abdicam	69345
abdica	53222
abdicau	17004
să abdice	60531
abdicând	98135
abdicat, ă	84796
a abdicat	39904
au abdicat	41285
ABDICARE, A	76402
abdicării	54630
ABE	15410
„ABENDZEITUNG“	23475
ABERAŢIUNE, A	99530
aberaţiunii	35227
ABI	64213
ABIA	01229
abia astă seară	49606
abia azi	74517
abia azi dimineaţă	82274
abia acum	13648
abia de câtva timp	56989
abia peste câteva zile	33756
abia ieri	90472
deabia	71555
ABIL, Ă	57471
în mod abil	45808
foarte abil, ă	80216
mai abil, ă	18400
prea abil, ă	31002
puţin abil, ă	25633
ABILITATE, A	91562
abilităţii	05407
ABIS, UL	59230
abisului	61659
ABISINIA	44405
Abisiniei	62842
ex-Împăratul Abisiniei	16520
din Abisinia	30753
în Abisinia	89946
ABISINIAN, Ă	92261
abisinieni, i	73037
ABJECT, Ă	51628
ABNEGAŢIUNE, A	41016
abnegaţiunei	32398
ABO	63724
ABOMINABIL, Ă	14283

00001 **00105**

00055 Agenţia Exchange Telegraph

00001	În absenţa mea
00002	Mamei
00003	Referindu-mă la telegrama Domniei Voastre Nr.
00004	Acceptare, a
00005	L-am
00006	Primăria Comunei
00007	Prima dată
00009	Ucaz, ul
00011	După întrevederea
00012	Ne vom
00013	Cu o
00015	Abţinere, a
00016	Termeni, i
00017	Rabd
00018	Ziarelor lituaniene
00019	Am respectat
00020	Învingeaţi
00021	Dacă D-sa
00022	Sună
00023	Zăbavă, a
00024	În timpul serbării
00026	S'a sfârşit
00027	În neştire
00028	Fără bani, i
00029	Referindu-vă
00030	Rog achitaţi
00031	Va acţiona
00032	Vă dispensez
00033	S'ar
00034	Nădăjduiesc
00035	Acord, ul
00036	Conveniţi
00037	**BY**
00038	Legaţiunea Croaţiei din Bucureşti
00039	Aţi ruga
00040	Acuzaţiune, a
00041	Păcălea
00042	Pact, ul franco-român
00044	Asasinare, a
00045	Vinovate
00047	Boer, i
00049	Amorului propriu
00051	Cu Statele-Unite
00052	Dela Octomvrie
00054	Binevenit, ă
00056	Contaminare
00057	În caz de lipsă
00059	Zorului
00060	Trucheze
00061	Bonificându-
00062	Sufragiilor
00063	Aleg
00065	Rutinei
00066	Întâi, ul
00068	Anuităţii
00070	Următorului
00071	Axiomă, a
00072	Să survină
00073	**A**
00075	Mobilităţii
00076	Contestabil, ă
00078	Profetiza
00079	Bizuindu-mă pe
00080	Conving
00082	Aţi depăşit
00083	Să reapară
00085	Angajez
00087	Modificăm
00089	Aprovizionări, le
00091	Raidului
00092	Se lipseşte
00094	Ţarul Bulgariei
00095	Voi admite
00096	Recompensei
00097	Bianu
00098	Palatinat, ul
00099	Tratat, ul franco-român
00100	Veţi cere
00102	Tutorelui
00103	Deservit, ă
00104	Fiind transportat, ă
00105	Anomaliei
00106	A fi oportun, ă
00107	În timpul din urmă
00108	Baden
00109	Regulând
00110	Adevărat, ul
00111	Reîncepând
00112	A avea recurs
00113	Anschlussului
00114	Schimbărilor
00115	Bântuind
00116	S'a românizat
00117	În mod defensiv
00118	Ar ordonanţa
00119	Salvăm
00120	Întregire, a
00121	**CIS**
00122	Inspiraţiune, a
00123	Ziarul leton
00125	S'a răsvrătit
00126	Administrez
00127	Patruzeci şi opt de ore
00128	Doleanţe
00129	Figurării
00131	Lucidităţii
00133	Articol, ul semnalat
00135	Valetului
00136	Freacă
00137	Restabilizării
00138	Port, ul de arme
00139	Desavantajat, ă
00140	Reprobaţi
00141	Datornicului
00142	Ştiind
00143	Garantând
00144	A tăiat
00145	Pop
00146	Aplanare, a
00147	Se strică
00148	A nu lua precauţiuni, le
00149	Avertismentelor

Dicţionarul Cifrat,
ediţia 1923

În anul 1929, Ministerul de Interne a cunoscut o nouă restructurare. Principalul serviciu care coordona activitatea de ordine şi informaţii pe teritoriul României era *Direcţia Generală a Poliţiei.* Ca organ subordonat, şi cel mai important în acelaşi timp, era *Direcţia Poliţiei de Siguranţă,* cu două compartimente: a) Serviciul de Informaţii şi b) Serviciul Controlul Străinilor.

Serviciul de Informaţii din cadrul Direcţiei Poliţiei de Siguranţă executa, conform rezoluţiilor propuse de către şeful Direcţiei, cifrarea şi descifrarea corespondenţei telegrafice sau radiotelegrafice. Pentru aceasta, a fost editat un cod special, intitulat *Dicţionar Cifrat,* Ediţia 1931, tipărit la Imprimeriile Statului.

În 1931, în subordinea *Direcţiei Poliţiei de Siguranţă* a intrat o nouă structură, numită *Corpul Detectivilor,* care până atunci fusese formată din brigăzile centrale de siguranţă şi se ocupase cu obţinerea de informaţii prin metode specifice: agentură, filaj, interceptări telefonice şi de corespondenţă. După 1931 această structură s-a reorganizat pe grupe, secţiuni, echipe şi birouri. Dintre echipele cuprinse în organigramă, una era autorizată special să se ocupe cu interceptările telefonice. Aceasta îşi desfăşura activitatea de monitorizare a transmisiunilor în incinta Societăţii Anonime a Telefoanelor din Bucureşti, răspunzând astfel solicitărilor de interceptare adresate de Direcţia Generală a Poliţiei, Direcţia Poliţiei de Siguranţă, Serviciul Secret, Marele Stat Major şi Parchete (Cristian Trancotă, *Mihail Moruzov şi Serviciul Secret de Informaţii al Armatei*, Editura Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1997, pag. 123-124).

În conformitate cu Decretul 999, s-a constituit în anul 1924 Consiliul Superior al Apărării Ţării, având-ul drept Comandant pe regele Ferdinand. În acelaşi an, s-a înfiinţat Serviciul Secret de Informaţii, denumit ulterior Serviciul Special de Informaţii**.**

Serviciul Secret de Informaţii s-a aflat în structura Marelui Stat Major. Începând cu anul 1924, acesta a fost inclus în Secţia a II-a, după modelul serviciului francez similar.

Un compartiment important al S.S.I. era Biroul Radio, înfiinţat în 1934, care asigura legăturile radio cifrate dintre Centrală, centrele informative din teritoriu şi rezidenţele din străinătate. Acestea din urmă erau instalate în cadrul legaţiilor româneşti, lucrau complet acoperit, iar de existenţa lor nu ştia decât reprezentantul S.S.I.-ului, care activa în cadrul legaţiei ca diplomat, precum şi şeful legaţiei.

În ţară, Biroul Radio a organizat posturi de goniometrie, ce se ocupau cu depistarea emiţătoarelor clandestine ale agenţilor străini care acţionau pe teritoriul României**.**

Cifrurile folosite erau diferite, dar se utilizau mai ales cele cu „grilă specială". Elaborarea cifrurilor şi descifrarea telegramelor se făcea la Biroul Central al Cifrului, de pe lângă Secretariatul General, încadrat cu ofiţeri specialişti proveniţi din structurile armatei.

Mai exista, însă, şi o categorie de cifruri individuale speciale, întrebuinţate de şeful Serviciului, Mihail Moruzov, care descifra personal anumite mesaje ce-i erau destinate în exclusivitate.

Mihail Moruzov
șeful S.S.I. în perioada
12.04.1924 – 13.09.1940

Pentru activităţile externe, specialiştii Biroului Central al Cifrului au conceput şi au executat o valiză diplomatică specială, blindată, de mici dimensiuni, care conţinea un post de radio-emisie. Valiza era folosită la deplasările în străinătate ale curierilor diplomatici. De obicei, în cadrul legaţiilor şi ambasadelor româneşti, corespondenţa diplomatică oficială confidenţială se trimitea numai prin curieri diplomatici.

În cazul unor informaţii confidenţiale urgente, şeful misiunii putea apela la staţia radio a rezidentului acoperit, dar era obligat să cifreze mesajul cu cifrul propriu cu care era dotat.

Oficialităţile din România foloseau staţia radio a Serviciului Secret pentru a transmite mesaje cifrate şefilor de legaţii aflaţi la post în străinătate. (Cristian Trancotă,

Istoria serviciilor secrete româneşti – de la Cuza la Ceauşescu", Editura Ion Cristoiu, Bucureşti, 1999, pag. 136-137).

Un pas înainte în evoluţia acestui serviciu secret de informaţii l-a constituit momentul transformării lui, în septembrie 1940, prin Decretul-lege nr. 3083, în Serviciu Special de Informaţii (S.S.I.) .

Deoarece România se afla în preajma intrării în război, era evidentă necesitatea folosirii unor mijloace adecvate de obţinere a informaţiilor, diferite de cele folosite în timp de pace. Prin urmare, s-a discutat şi chestiunea înfiinţării unui "serviciu de radio-ascultare, unul de goniometrie şi altul de decriptare", pentru a se obţine date şi informaţii pe căi specifice criptologiei.

În cadrul Ministerului Apărării Naţionale funcţiona, aşadar, un Serviciu Secret de Informaţii (transformat ulterior în Serviciu Special de Informaţii - S.S.I.) dar şi un altul, care se numea Serviciul de Informaţii Militare (cunoscut şi sub denumirea de Secţia a 5-a, ulterior Secţia a II-a a Marelui Stat Major).

Serviciul de Informaţii Militare (Secţia a II-a a M.St.M.) avea în componenţa sa patru birouri: Biroul 1 - Informaţii directe, Biroul 2 - Contrainformaţii, Biroul 3 - Propagandă şi Biroul 4 - Cifru. Desigur, în timp, această instituţie a suferit o serie de modificări organizatorice şi de structură, dar în toate schemele de organizare a fost menţinut un serviciu special, care avea ca misiune obţinerea de informaţii prin radio-ascultare şi goniometrare, precum şi serviciul de ataşaţi militari. În anul 1940, existau un număr de 13 posturi de ataşaţi militari romani.

În urma constatării unor supărătoare deficienţe de organizare, aşa cum rezultau din studiile de specialitate întocmite de specialiştii români, s-a acţionat pentru reglementarea unitară a funcţionării cifrului de stat (Decretul-lege nr. 4209/23.12.1940, Monitorul Oficial nr. 305/ 30.12.1940), s-a prevăzut crearea unei Comisii Permanente a Cifrului de Stat, pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri (dar care să funcţioneze efectiv la Marele Stat Major), ca organ de conducere, coordonare şi control a funcţionării cifrului de stat,

Acest organism, deşi reprezenta un pas înainte în domeniul muncii de cifru, a avut o activitate greoaie, birocratică, lipsită de coordonare.

De altfel, Serviciul de Cifru al Ministerului Afacerilor Străine nici măcar nu a dorit să participe la lucrările acestei *Comisii Permanente a Cifrului*.

*

În baza Decretelor Lege nr. 3083, din 8 septembrie 1940, şi 3813, din 12 noiembrie 1940, s-a înfiinţat Serviciul Special de Informaţii (S.S.I.), subordonat Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, precum şi Secretariatului General, respectiv

Ministerului Apărării Naţionale, din punct de vedere administrativ şi al fondurilor bugetare.

Din structura S.S.I. făceau parte:

Secţia I Informaţii, care avea misiunea de a procura Marelui Stat Major date şi informaţii utile, provenind din străinătate, de la centrele informative şi rezidenţii externi;

Secţia II Contrainformaţii;
Secţia III Legături cu serviciile de informaţii străine;
Secţia IV Contraspionaj;
Secţia V Tehnică;
Biroul Secretariat;
Biroul Cifru;
Biroul Radio;
Biroul Juridic;
Biroul Personal;
Biroul Auto şi Biroul Casierie.

Biroul Cifru avea următoarele atribuţii:

„- Cifrarea şi descifrarea corespondenţei expediate şi primite de către SSI;
- Întocmirea şi distribuirea sistemelor de cifrare necesare funcţionării S.S.I.;
- Instruirea personalului SSI, în vederea utilizării acestor sisteme" (Cristian Troncotă, *Glorie şi Tragedii, Momente din Istoria Serviciilor de Informaţii şi Contrainformaţii române pe Frontul de Est (1941 –1944),* Editura Nemira, Bucureşti, 2003, pag. 140).

Pentru asigurarea legăturilor radio cifrate ale Centralei cu structurile S.S.I. din ţară şi străinătate, s-a înfiinţat Secţia a X-**a** radio, condusă de maiorul Nicolae Luca, având şi misiuni de filaj şi de goniometrare radio, de interceptare şi ascultare a transmisiunilor secrete străine. Toate filialele fiind dotate cu staţii radio fixe (peste 30), procurate de la firma Marconi din Italia, dar şi mobile (tip valiză), s-a reuşit crearea unei totale independenţe a S.S.I. în domeniu. În plus, au fost obţinute de la Ministerul de Război o serie de staţii radio poloneze instalate pe automobile, aflate în România după invazia nemţilor în Polonia.

Într-un raport al S.S.I. din decembrie 1942 se preciza: „în afară de transmisiunile radio, interne şi operative, SSI a realizat legături internaţionale neoficiale. Proba cea mai grea o trece Secţia a X-a când se substituie unor spioni şi

ia legatura cu Centrala de spionaj maghiar”. (Cristian Troncotă, *Omul de taină al Mareşalului*, Editura Elion, Bucureşti, 2005, pag. 43).

S.S.I. colabora cu Poşta Centrală şi cu Societatea de Telefoane, de la care obţinea, la cerere, extrase din interceptările corespondenţei sau ale convorbirilor telefonice.

Eugen Cristescu
șeful S.S.I. în perioada
13.11.1940 - 23.03.1944

Rezidenţii externi erau recrutaţi din rândul ofiţerilor activi sau de rezervă, “care cunoaşteau cel puţin o limbă străină, nu erau înregimentaţi politic, capabili, corecţi şi devotaţi intereselor României”. Ei urmau să lucreze ca funcţionari ai legaţiilor sau ambasadelor româneşti din străinătate, în calitate de consuli, viceconsuli, secretari sau ataşaţi de presă, dar, pentru diversificarea acoperirii lor, puteau fi trimişi şi ca agenţi comerciali ai unor întreprinderi industriale, funcţionari ai Serviciului Maritim Român etc.

Legăturile operative ale rezidenţilor români din străinătate cu Centrala S.S.I. erau asigurate lunar de curierii Ministerului Afacerilor Străine sau se făceau prin intermediul cifrului. Atunci când volumul de muncă impunea, rezidentul dispunea de un post T.F.F. propriu şi de un radiotelegrafist, care transmitea din sediul ambasadei.

În afara misiunilor de ordin informativ, rezidenţii trebuiau să asigure supravegherea şi apărarea activităţilor desfăşurate în interiorul misiunilor diplomatice proprii.

În anul 1938, serviciile italiene de informaţii au reuşit sustragerea Dicţionarului Cifrat al ataşatului român de la Roma, colonelul Petrescu Gheorghe.

În Bulgaria, serviciile secrete din această ţară au sustras, pe peronul Gării din Sofia, servieta cu documente secrete a căpitanului Pauliuc, care îndeplinea misiunea de curier diplomatic al Ministerului Afacerilor Străine. Ca urmare, căpitanul Pauliuc s-a sinucis, iar evenimentul s-a soldat cu măsura însoţirii curierilor diplomatici de către un cadru S.S.I.

După începerea războiului, pe Frontul de Est s-a organizat o structură specială a S.S.I., intitulată *Eşalonul Mobil*, care însoţea trupele române şi avea misiunea de a culege informaţii din zonele de conflict.

Decriptarea era statuată în *Regulamentul de informaţii şi contrainformaţii (A5)*, intrat în vigoare la 23 decembrie 1940, ca fiind unul dintre mijloacele importante de căutare a informaţiilor: „Serviciile de decriptare urmăresc să transforme în clar textele transmise cifrat de către inamic. Activitatea acestor servicii cere o pregătire tehnică deosebită şi un personal dotat cu însuşiri speciale. Importanţa şi utilitatea informaţiilor rezultând din decriptarea unor astfel de texte este din cele mai mari”. (Cristian Troncotă, *Glorie şi Tragedii, Momente din Istoria Serviciilor de Informaţii şi Contrainformaţii române pe Frontul de Est (1941 – 1944)*, Editura Nemira, Bucureşti, 2003, pag.206).

Ioan Lissievici

Unul dintre conducătorii Secţiei I Informaţii, colonelul Ioan Lissievici, opina că Serviciul de Informaţii ar fi trebuit să dispună încă din timp de pace de un serviciu de radio-ascultare, unul de goniometrie şi altul de decriptare.

Din păcate, serviciile de decriptare nu s-au constituit nici în structura S.S.I., nici în cea a Marelui Stat Major, deoarece în planurile de campanie, puse la punct anterior anului 1941, nu fusese prevazută participarea armatei române la un război în afara graniţelor. Ca urmare, românii au fost lipsiți pe toată durata conflagraţiei de această armă specială care este decriptarea, cu consecinţele de rigoare.

Secţia din România a Abwehr-ului pusese la dispoziţia S.S.I. câteva staţii T.F.F. şi câteva maşini de cifrat, care, conform asigurărilor date de germani, folosind 40 000 de chei de cifrare, asigurau deplina confidenţialitate a comunicaţiilor. Desigur, însă, că nu şi faţă de ei!

Având în memorie pierderile imense suferite în Primul Război Mondial, cauzate de spargerea de către inamici a cifrurilor folosite de români, mareşalul Ion Antonescu, în contextul măsurilor militare pe care guvernul le lua „în vederea pregătirii de război a oştirii", la data de 11.01.1941, pe o notă a Siguranţei, a pus următorul ordin rezolutiv: „Se interzice cu desăvârşire autorităţilor civile de stat (ministere, poliţie, siguranţa generală, poşta, c.f.r. etc., dacă nu au autorizaţie specială) să comunice în clar sau cifrat informaţii sau rapoarte asupra unităţilor militare" (Mareşalul Ion Antonescu, *Secretele guvernării*, Editura Românul, Bucureşti, 1992, pag. 43).

Evenimentele istorice care au urmat i-au dat dreptate cu prisosință Mareşalului. Inamicii nu au făcut greşala de neiertat a românilor de a neglija oportunităţile imense oferite de criptologie.

Vorba latinilor:„a contrario...".

*

În 1947, Serviciul Cifrului a fost încadrat la Diviziunea Cabinetului şi a Cifrului, cu titulatura de Birou de Cifru, având în subordine numai secţiile A şi B. Activitatea sa era coordonată la început de un şef cu grad de prim-consul general, apoi de director şi, în sfârşit, de director adjunct.

Din 1949, conducerea acestei structuri s-a subordonat direct ministrului de Externe. Personalul de cifru era format din diplomaţi sau consuli de carieră.

În mod practic, în toată această perioadă, pentru transmiterea prin cifru a mesajelor diplomaţilor români, au fost folosite sisteme criptografice manuale, Codul regal (cu 10 000 de expresii) şi maşini mecanice de cifrat. Fiind în uz codurile anterioare, a fost elaborat material de supracifrare numai în cantităţi reduse. Acesta era tipărit la Tipografia Cifrului de Stat, aflată într-una din încăperile clădirii *Monitorului Oficial*.

*

În cadrul schimbului de informaţii dintre conducerea P.M.R. şi celelălte partide „frăţeşti", la începutul perioadei s-au folosit curieri speciali şi sisteme de cifru furnizate de Moscova.

La 25 mai 1951, au fost aprobate instrucţiuni "cu privire la folosirea telegramelor cifrate" de către cadrele partidului. Conform acestora, prin telegrame se transmiteau "în mod obligatoriu comunicările strict secrete şi urgente". Se considerau strict secrete "comunicările cu caracter politic, economic şi militar care, cunoscute de duşman, i-ar da acestuia posibilitatea să lovească şi să submineze partidul şi statul".

Instrucţiunile cuprindeau într-o anexă un tabel cu numele celor care aveau dreptul de a transmite comunicări cifrate şi a lua cunoştinţă de conţinutul lor : Gh. Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, I. Chişinevschi, Al. Moghioroş, I. Vinţe, L. Răutu, C. Pârvulescu, Gisella Vass, Ofelia Manole, Raia Vidraşcu, M. Gavriliuc, Lenuţa Tudorache, Ladislau Vass, E. Mureşan, Mellita Apostol, S. Babenco, Pavel Chirtoacă şi Zina Brâncu. De-a lungul timpului au fost tăiate de pe lista iniţială numele a 12 persoane, ca urmare a căderii lor în dizgraţie.

La comitetele regionale de partid, cei ce puteau folosi telegramele cifrate erau primii secretari şi locţiitorii lor, care însă trebuiau să fie confirmaţi de către Secretariatul C.C. al P.M.R. (Alina Ilinca, Liviu Marius Bejenaru, *Studii şi Materiale de Istorie Contemporană*, Serie Nouă, vol. V, 2006, pag.121 -150).

*

In privinţa instituţiilor de stat, se poate spune că, în perioada 1944-1951, au existat unele eforturi vizând crearea unui cadru legal unitar pentru cifrul de stat, dar propunerile şi studiile făcute nu au avut finalităţile aşteptate. Abia după 1952, ca urmare a unei analize la nivelul tuturor ministerelor, s-a trecut la reorganizarea acestor activităţi.

Astfel, în primul rând, a fost creat Serviciul Central de Cifru (Serviciul „H", devenit apoi Serviciul „H.T."), în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, cu scopul gestionării tuturor materialelor criptografice - carnetele de supracifrare - primite din U.R.S.S.

In 1955, ca urmare a presiunilor exercitate de sovietici, s-a înfiinţat ca organ independent pe lângă Consiliul de Miniştri o direcţie strict secretă denumită Direcţia Evidenţei Speciale (D.E.S.). Activitatea acesteia se baza pe un regulament propriu de organizare şi funcţionare, emis de Consiliul de Miniştri într-o hotărâre cuprinzând *Instrucţiuni de organizare şi funcţionare a muncii de cifru în ministerele şi instituţiile din R.P.R*".

Această organizare permitea criptologilor sovietici să fie permanent la curent cu evidenţa distribuirii materialelor criptografice la toate structurile implicate în comunicaţii oficiale, putând astfel monitoriza întreaga activitate românească în domeniu.

Orice eventual dubiu în privinţa acestor afirmaţii se va spulbera dacă vom aminti că Direcţia Evidenţei Speciale, în toată perioada funcţionării ei (1955-1957), a fost condusă de Grigore Rogojinski, ofiţer sovietic de informaţii, care nu ştia nici macar să vorbească româneşte, folosind un translator pentru a se adresa subordonaţilor.

Direcţia Evidenţei Speciale a fost desfiinţată în 1957, activitatea ei fiind preluată de fostul Serviciu „H" din Ministerul Afacerilor Interne, care a devenit din nou Serviciul Central de Cifru.

În 1957, specialiştii Serviciului Central de Cifru au început procesul de producere prin mijloace proprii a materialului criptografic, astfel încât, importul carnetelor de supracifrare reducându-se treptat, în final s-a renunţat la folosirea celor furnizate de sovietici.

În anii 1962-1964, majoritatea transmisiunilor oficiale s-au efectuat cu material criptografic de producţie românească, realizat în condiţii empirice. Obţinerea şirurilor de numere aleatoare pentru confecţionarea tabelelor de supracifrare se făcea folosind dispozitive de tip Loto şi zaruri cu zece laturi.

Puterea de protejare a textelor era comparabilă cu cea oferită de materialele importate până atunci. Rezistenţa criptografică (aleatorismul acestor materiale) era verificată cu singurul calculator, de tip Elliot-802**,** aflat în acea perioadă în România, la Hunedoara.

În 1964, au fost achiziţionate maşini electronice de cifrat HAGELIN-CRYPTO-CX-52, din Elveţia (care puteau funcţiona şi manual), precum şi EMI (criptograf asociat unui teleimprimator, având doi fotocititori) şi o centrală de benzi aleatoare Trier**,** din R.F.Germană. Aleatorismul materialelor criptografice produse de aceste echipamente era verificat la acelaşi calculator aflat la Hunedoara, printr-un soft conceput de col. ing. Ilie Cristescu, cu sprijinul specialiştilor de la Catedra de calculatoare a Institutului Politehnic din Timişoara.

Începând cu anul 1967 activitatea cifrului de stat a fost reglementată de o altă Hotărâre a Consiliului de Miniștri (H.C.M. nr. 3074/1967), care a reorganizat întregul domeniu pe baze noi.

Prin acest act normativ guvernamental s-a înfiinţat Serviciul Central de Cifru şi Transmisiuni Cifrate (S.C.C.T.C.**),** care a fost pus în structura Ministerului Afacerilor Interne (devenit ulterior Ministerul de Interne), care era obligat să asigure încadrarea lui cu personal militar de specialitate, deservire tehnică şi pază.

Deşi era asigurat un cadru unitar de desfăşurare a activităţilor, la art. 3 se preciza faptul că Ministerul Afacerilor Interne şi Ministerul Forţelor Armate, devenit ulterior Ministerul Apărării Naţionale, au dreptul de a avea organe de cifru proprii, pentru a menţine legăturile cifrate între organele subordonate, cât şi între conducerile armatelor Tratatului de la Varşovia şi conducerea Ministerului Forţelor Armate, printr-o conexiune specială.

Structura nou înfiinţată a preluat toate activităţile cifrate cu exteriorul, anterior acestea fiind efectuate separat de Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Forţelor Armate şi Ministerul Afacerilor Interne şi a primit în totalitate sarcina de a selecţiona pentru încadrare personalul militar şi civil necesar. S-a prevăzut condiţia ca membrii personalului civil să îndeplinească condiţiile cerute de Statutul corpului ofiţerilor pentru a fi încadraţi ca militari activi.

Odată cu această Hotărâre a Consiliului de Miniștri, a fost aprobat şi *Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea activităţii de cifru şi transmisiuni cifrate*, precum şi *Regulamentul pentru organizarea şi funcţionarea legăturilor cifrate cu misiunile diplomatice, consulare şi unele agenţii economice*.

În corelaţie cu actul normativ mentionat, ulterior a fost emisă și Hotărârea Consiliului de Miniștri, care se referea la asigurarea securităţii şi pazei reprezentanţelor diplomatice ale României, conţinând totodată şi reglementări referitoare la activitatea de cifru.

În perioada 01.03.1967-01.04.1972, Serviciul Central de Cifru şi Transmisiuni Cifrate a fost integrat în U.M.0802, fiind cunoscut sub denumirea de Serviciul "E**".**

În aceeaşi unitate, aparţinând Departamentului Securităţii Statului, funcţiona în paralel şi Serviciul "H", care realiza comunicaţiile interne oficiale ale României şi care, în prezent, este organism guvernamental cu structură independentă, funcţionând sub denumirea de Serviciul de Telecomunicaţii Speciale (S.T.S.).

Prin măsurile organizatorice întreprinse în cadrul Ministerului de Interne în anul 1972, munca de cifru a fost subordonată la nivel central Departamentului Securităţii Statului, fiind inclusă în competenţele Direcţiei de Informaţii Externe (D.I.E.), mai precis a U.M.0920, unde, împreună cu Serviciul de Curieri Diplomatici şi Serviciul Tehnic, era cuprinsă într-o structură specială numită Brigada „M".

Începând cu 01.11.1978, activitatea de cifru pe linie externă s-a desfăşurat într-un alt cadru, determinat de măsurile adoptate în acel an la nivelul Direcţiei de Informaţii Externe, după fuga în străinătate şi solicitarea de azil politic în S.U.A. a lui Ion Mihai Pacepa, fost prim-adjunct al şefului acestei instituţii. Astfel, începând cu data menţionată, Serviciul Central de Cifru şi Transmisiuni Cifrate a primit denumirea de Centrul de Cifru şi Transmisiuni Cifrate (C.C.T.C.), formând U.M.0525 **ş**i funcţionând ca direcţie independentă, subordonată direct şefului Departamentului Securităţii Statului. În această formulă, Centrul de Cifru şi Transmisiuni Cifrate producea materialul criptografic necesar pentru comunicaţiile confidenţiale ce se efectuau pe plan intern şi extern, asigurând totodată şi transmisiunile cifrate în exterior.

În privinţa dotărilor tehnice, putem arăta că, după 1968, a fost procurată din străinătate aparatură de emisie şi recepţie ultrarapidă, cu sisteme de corectare a erorilor. S-a construit o centrală de telecomunicaţii pe unde scurte, care acoperea toate ţările din lume, folosită numai pentru transmisiile în exterior ale Centrului de Cifru şi Transmisiuni Cifrate şi ale Ministerului Afacerilor Externe, inclusiv comunicaţiile cu aeronava prezidenţială, când aceasta se afla în străinătate.

Modernizarea legăturilor radio s-a realizat prin achiziţionarea de echipamente de la firmele *Rhode&Schwarz, Marconi , Brown&Bovery şi Siemens.* În domeniul activităţilor de protecţie criptografică a mesajelor oficiale, au fost procurate maşini electronice de cifrat (MAG-5622, EMI, Crypto, ROMCIF, teleimprimatoare Siemens T 100 etc.).

Teleimprimator Siemens T 100

În paralel cu latura defensivă a activităţilor de protecţie a informaţiilor confidenţiale, în cadrul sistemului cifrului de stat s-a dezvoltat şi decriptarea ca latură ofensivă.

Până la unificarea activităţilor de cifru, în 1967, criptanaliza era în competenţa specialiştilor din Biroul de Inspecţie al Serviciului Central de Cifru ("H"). Decriptările efectuate de aceştia se limitau la mesajele realizate cu sisteme de criptare relativ simple, de nivel mediu.

Paşi importanţi au fost făcuţi după crearea Serviciului Central de Cifru şi Transmisiuni Cifrate, care avea în structură şi o Secţie de Decriptare. Şeful acestei Secţii, colonelul ing. Ilie Cristescu, împreună cu matematicienii şi filologii din subordine, au pus pe baze moderne, cu rezultate remarcabile, procesul de criptanaliză.

Ulterior anului 1989, aceste activităţi fascinante, de investigaţii în domeniul matematicii, al filologiei, al fizicii etc., cu realizări spectaculoase în zona obţinerii de informaţii secrete importante şi sigure, au fost continuate pe un plan ştiinţific superior şi cu mijloace informatice de mare performanţă, sub conducerea generalului de brigadă (r.) mat. Ilie Torsan.

*

Evenimentele istorice petrecute în decembrie 1989 nu au avut asupra Centrului de Cifru şi Transmisiuni Cifrate efectele violente, uneori cu finalităţi distructive, pe care le-au resimţit celelalte instituţii angrenate în sistemul naţional de apărare a ţării.

În pofida tendinţelor şi realităţilor destructurante care au caracterizat tranziţia dintr-un regim politic în altul, instituţia cifrului de stat şi lucrătorii ei de excelentă valoare profesională şi probitate morală au beneficiat de condiţii fireşti de activitate. Aceasta s-a datorat unor factori multipli, între care, în primul rând, recunoaşterii unicităţii şi nevoii de continuitate a unui sistem, el însuşi *criptat*, în faţa căruia elanurile fals reformiste s-au temperat. Mai mult, au existat şi etape, ca aceea a anilor 1995-2000 când, în pofida diminuării drastice a puterii economice naţionale, Centrul Naţional de Cifru şi Transmisiuni Cifrate, în contextul modernizării logisticii Serviciului de Informaţii Externe, a cunoscut consolidări semnificative, care i-au menţinut şi dezvoltat performanţele.

Structură cu o activitate prin excelenţă tehnică, strict delimitată, evoluţia sistemului cifrului de stat a înregistrat elemente în planul perfecţionării activităţilor conform cerinţelor determinate de noua strategie de apărare a României şi de posibilităţile tehnico-informatice aflate într-o ascensiune impresionantă pe plan mondial.

Efortul tuturor factorilor implicaţi a determinat obținerea unui nivel al performanţelor echivalent realizărilor în domeniu ale unor structuri occidentale partenere, cu care Centrul Naţional de Cifru şi Transmisiuni Cifrate s-a putut compara în procesul de cooperare.

Necesitatea încadrării legislative a acestor schimbări a determinat emiterea în 1994 a unei *Hotărâri Guvernamentale privind organizarea şi executarea activităţii oficiale de cifru în România* (H.G. 00422), în cuprinsul căreia s-a aprobat şi Regulamentul de aplicare.

H.G. 00422/1994 conferă cifrului oficial caracterul de Secret de Stat**.** Ea reglementează regimul general de funcţionare a cifrului la nivelul instituţiilor care fac parte din sistemul naţional de apărare şi aprobă organizarea şi executarea activităţilor oficiale de cifru în România, atât de către Centrul Naţional de Cifru şi Transmisiuni Cifrate (C.N.C.T.C.), aflat în structura organizatorică a Serviciului de Informaţii Externe, cât şi de către Ministerul Apărării Naţionale, pentru componenta specifică.

Dezvoltarea sistemului cifrului de stat după 1989 a beneficiat de prezenţa la conducerea Serviciului de Informaţii Externe a directorilor: Mihai Caraman, Ioan Talpeş, Cătălin Harnagea, Gheorghe Fulga, Mihai Răzvan Ungureanu şi Teodor Meleşcanu.

Mihai Caraman

Ioan Talpeş

Cătălin Harnagea

Gheorghe Fulga

Mihai Răzvan Ungureanu

Teodor Meleşcanu

*

Încheiem această incursiune în cultura secretului la români, prin prezentarea şefilor care au asigurat managementul cifrului de stat după încheierea celui de al Doilea Război Mondial:

Victor Rădulescu Pogoneanu - august 1944 - martie 1945;
Emil Oprişan martie 1945 - noiembrie 1947;
Gheorghe Iason noiembrie 1947 - noiembrie 1950;
Istvan (Ştefan) Kolumban - noiembrie 1950 – aprilie 1964;
Ion Cernat aprilie1964 - martie 1967;
Col. (r) Nicolae Leu - martie 1967 - dec.1968;
Locţiitori: Col.(r) Gheorghe Stoenescu;
Col.(r) Emil Munteanu;
Col.(r) Vasile Polmolea.
Gen. mr. (r) Teodor Sârbu - decembrie 1968 - martie 1972;
Locţiitori: Col.(r) V. Tilincă;
Col.(r) Emil Munteanu;
Col.(r) Ilie Cristescu.
Col. (r) Victor Dorobanţu - martie 1972 – ianuarie 1974;
Col (r) Ion Tomescu - ianuarie1974 - noiembrie1978;
Gen.mr.(r) Gheorghe Radu noiembrie1978 – ianuarie 1990;
Col. (r) Ion Tomescu - ianuarie 1990 – 01 mai 1991;

Gen. br. (r) Vasile Maierean - 01 mai 1991 – 01 septembrie 2003.

Locţiitori:

Gen. br. (r) Dimitrie Dobre; Col. (r) Vasile Corneliu Aciubotăriței;
Gen. br. (r) Ilie Enache, Col. (r) Mircea Popescu, Col. (r) Aurel Andrei.

Şefi de servicii:

Serv. "Producţie şi protecţie fizică" - Col. (r)Marius Dragosin;
Serv. "Protecţie criptografică"- Gen. br.(r) mat. Ilie Torsan; Col.(r) dr. mat. Andrei Simion;
Serv."Protecţie emisii secundare" Gen. br. (r) dr. fiz. Ioan Amihăesei.

În loc de Postfață

Expozeu la lansarea lucrării

O istorie a criptologiei românești

(RAO, București)

- 09.06.2010-

Onorat auditoriu,

Avem în fața noastră nu numai o carte din categoria celor care apar rar, ci și o carte cu mesaje fundamentale, bazate pe adevăruri tulburătoare.

Suntem martorii unui eveniment editorial de referință, prin care autorii oferă istoriografiei naționale o operă de pionierat .

Iată și faptele:

- Sunt primii autori români din interiorul “citadelei” cifrului de stat, locul cel mai strajnic păzit peste tot în lume, care ies în spațiul comunicării publice și lansează în Galaxia Gutemberg *O istorie a criptologiei românești*;
- până la aceast moment, în România nu au apărut lucrări academice de sinteză autohtone, dedicate culturii secretului, deşi în lumea de azi dictatura secretul este un fenomen social. Aceasta, în pofida diversităţii abordărilor existente pe plan internaţional, dar şi într-o relaţie dihotomică cu “protocronismul” ce ne este specific, inclusiv în domeniul ideografiei şi criptografiei;
- dovezile, de-a dreptul tulburătoare, pe care se întemeiază marile mesaje transmise de autori, nu pot să nu ne determine să amendăm osârdia unora de a le ascunde, ignora ori expedia în derizoriu. Cu toate că pe teritoriul României de azi există monumente grafice de dincolo de neolitic (inscripţiile de pe stâncile de la Ditrău, judeţul Harghita), altele mai vechi cu un mileniu decât monumentele scrierii sumeriene (tăbliţele de lut ars de la Tărtăria), scrieri rupestre anterioare creştinismului (biserica rupestră din Dumbrăveni, judeţul Constanţa), iar scrierea dacică este atestată ca fiind

folosită înaintea scrierii latine (preluată de vechii secui şi descoperită în temelia turnului bisericii din satul Crăciunel, judeţul Harghita), toate aceste izvoare sunt ignorate. Cei care încearcă să le aducă în atenţia comunităţilor ştiinţifice şi să le pună în circuitul valorilor patrimoniului universal al umanităţii devin periculoşi pentru apărătorii unor discutabile "tabu-uri", prin care s-au uzurpat identităţi şi priorităţi de covârşitoare importanţă în ecuaţiile şi evoluţiile geopolitice şi geostrategice care "mişcă" motorul istoriei universale. Asemenea temerari ai descifrării izvoarelor criptice ale istoriei lumii - în rândul cărora au intrat de acum și Vasile Maierean și Dan Dulciu - riscă, nu de puţine ori, să devină ţinte ale agresiunilor contrainformaţionale, special proiectate pentru a expedia temele promovate în derizoriu. Asta în cel mai fericit caz. Asemenea procedee de "dispute ştiinţifice", prin ridiculizarea evidenţelor se utilizează, îndeobşte, în absenţa contrargumentelor ştiinţifice.

Într-un asemenea context, lucrarea scrisă de Vasile Maierean şi Dan Dulciu nu este doar conturul, în premieră, al unei istorii a criptologiei româneşti, ci este şi o readucere în actualitate, cu noi forţe şi semnificaţii, a unor adevăruri pe care puternici ai lumii le doresc ascunse. Adevăruri ce atestă, prin mărturii criptice, primatul civilizaţiei umane pe teritoriul cuprins între frontierele actuale ale României, în unitate cu spaţiul din sudul Dunării.

Această minunată carte, care este, în același timp, și un giuvaer de artă grafică, îndelung chibzuită și adânc trudită, reprezintă, atât în planul informaţiilor şi al conexiunilor inedite, cât şi al interpretărilor ştiinţifice interdisciplinare, complinirea absenţei unor abordări etno-istorice şi socio-politice ale secretului ca instituţie fundamentală şi cel dintâi pilon de rezistenţă al civilizaţiilor, trecute ori prezente şi pe care politica l-a sacralizat ca instrument al guvernării.

"Scrierea ascunsă", ca ultraspecializare a armei informaţiilor şi contrainformaţiilor, este o permanenţă, în multiple roluri şi ipostaze, a istoriei umanităţii, care a îndeplinit şi continuă a îndeplini, în forme tot mai evoluate tehnologic, inportante funcţii de apărare a patrimoniului cunoştinţelor vitale pe care popoarele şi-au definit identitatea şi şi-au clădit civilizaţiile.

Avem mari exemple de civilizații - China si Japonia - care au dăinuit în istorie datorită cultului secretului.

China este martora dispariției civilizațiilor egipteană, asiriană, babiloniană, greacă, romană, maiașă, aztecă, incașă. Lista poate continua… Explicația ?

Civilizația chineză este fundamentată pe cultul criptologiei, al secretului. Și-a apărat patrimoniul de informații și cunoștințe.

Japonia a venit vertiginos din urmă și este astăzi o supercivilizație tehnologică și a eficienței. Explicația ? Cultul secretului a facut ca japonezii să creadă că spionajul le este resursa fundamentală de supraviețuire și progres și, în consecință, întreaga națiune japoneză a acționat ca atare.

Fiind onorat a scrie postfața operei autorilor, după repetate lecturi și reflecții, am intitulat-o *De la tainele genezei la dictatura secretului ca fenomen social*.

Este astăzi aproape unanim recunoscut, faptul că dăinuirea în timp a marilor civilizaţii s-a datorat, nu în ultimă instanţă, cultului pentru secret. În acelaşi timp, diferitele civilizaţii dispărute ne-au lăsat, ca mărturii ale existenţei lor, poate și avertismente (!) sub forma monumentelor criptice, încă ascunse întelegerii noastre.

Exprimarea prin simboluri grafice a gândurilor, vorbirii şi proceselor psihice de interacţiune ale omului cu universul constituie, în sine, o taină încă incomplet descifrată şi susceptibilă de a ne rezerva surprize ştiinţifice revoluţionare.

Trebuie, de asemenea, să observăm că ancestralitatea preocupărilor omului de de a folosi procedee de criptare a informaţiilor, comunicărilor şi cunoştinţelor, dar şi de inventare a scrierii criptate în ideograme (egiptenii antici, chinezii, japonezii, coreenii) este de natură să ateste miza reprezentată de secret ca resursă de supravietuire.

Între mijloacele de apărare a secretelor, criptologia s-a impus ca instituţie a societăţii moderne, reprezentată oficial de structurile cifrului de stat, diplomatic, militar, al serviciilor de informaţii şi securitate ș.a., precum şi de autorităţi certificate pentru criptarea comunicaţiilor electronice.

Stă în meritul autorilor de a fi surprins importanţa covârşitoare a rezistenţei cifrului, supremaţia ce o conferă acesta în faţa adversarului, dar şi dezastrele declanşate de trădările celor care mânuiesc documentele criptografiate sau a căderii („spargerii”) cifrului.

În toate conflagraţiile militare, România va înscrie contribuţii notabile la propria istorie a criptologiei, dar va înregistra şi eşecurile catastrofale datorate unor mari trădări. Miza extraordinară a controlului comunicaţiilor cifrate aruncă în luptă cele mai performante resurse ale spionajului şi contraspionajului.

În perioada postbelică, criptologia a căpătat valenţe de ştiinţă, dar şi de măiestrie şi imaginaţie artistică. Autorii realizează, atât cât economia lucrării

permite, o trecere în revistă a acestor noi dezvoltări, dar mai cu seamă, pun la îndemâna cititorului interesat ample şi competente referinţe bibliografice.

Fără a epuiza argumentele pentru care această lucrare este un binevenit eveniment editorial, subliniez în plus originalitatea şi ineditul abordărilor, dublate de temeinicia efortului documentar, grija pentru acurateţea redactării, dar mai cu seama valoarea informaţională de excepţie pe care o aduce.

Constatările şi predicţiile îngrijorătoare în ceea ce priveşte pericolul reprezentat de capcana „criptării electronice” pentru libertatea individului, pentru suveranitatea națiunilor și securitatea statelor, cărora globalizarea le estompează, până la dispariție, caracteristicile esențiale, fac opera autorilor să fie și un pretext pentru a avertiza umanitatea că 1984 al lui Orwell, în întreaga lui monstruozitate, abia se întrezărește la orizont…

Alte mesaje subliminale ale lucrării mă duc cu gandul:

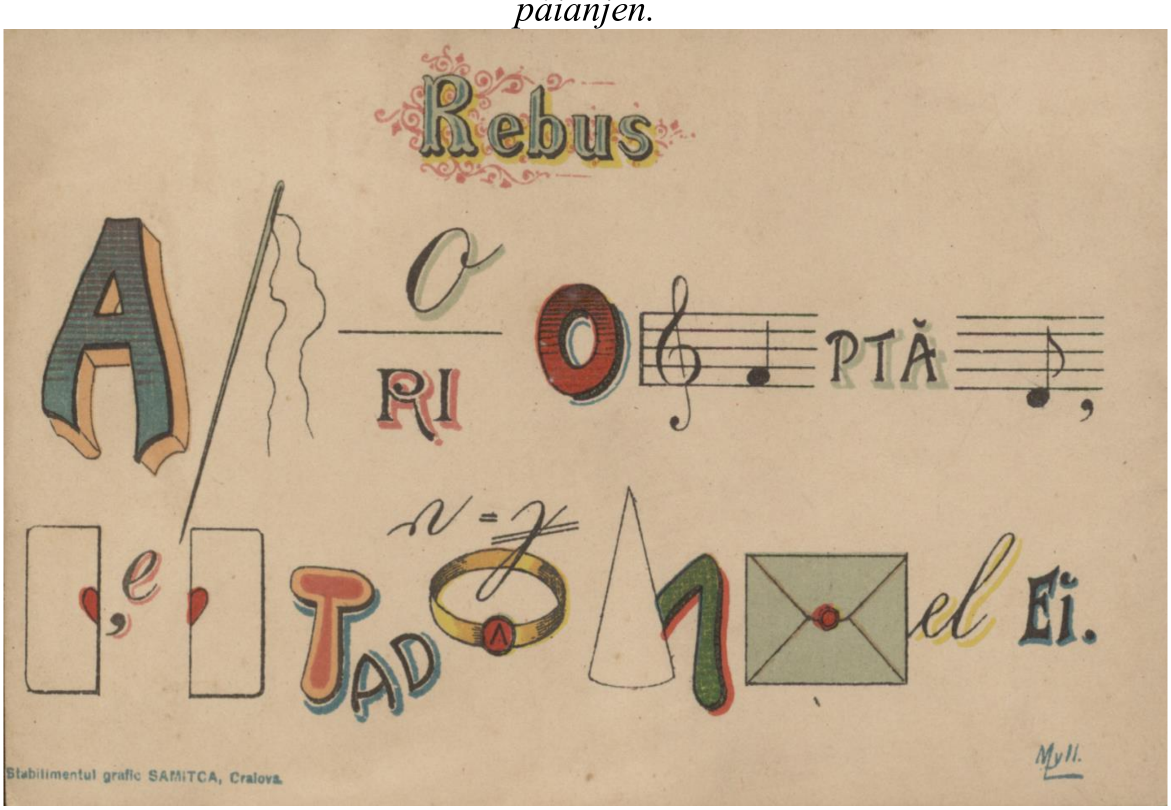
- la „cyberware”, ca război total, aflat la temelia organizării şi funcţionării societăţii ca „stat global”, adică a infrastructurii infomatice, a bazelor de date şi a softurilor de securitate;
- la ceea ce însemnă să ne mişcăm „liber”, cu tot felul de carduri asupră-ne;
- la ce pericole teribile pentru viaţa personală ne expunem, dovedind credulitate idioată în securizarea electronic a comunicaţiilor;
- la codurile care ascund tainele iniţiale ale Universului;
- la cât de aproape şi de banale s-ar putea să fie cheile misterelor;
- la ce nu ştim, încă, să facem cu maşinăria de criptat-decriptat din creierul nostru, caci nu întâmplător ni s-au lăsat de înaintași atâtea monumente criptice, cărora generaţii de savanţi nu le-au descifrat încă mesajele.

General de brigadă (rez.) Aurel I. Rogojan

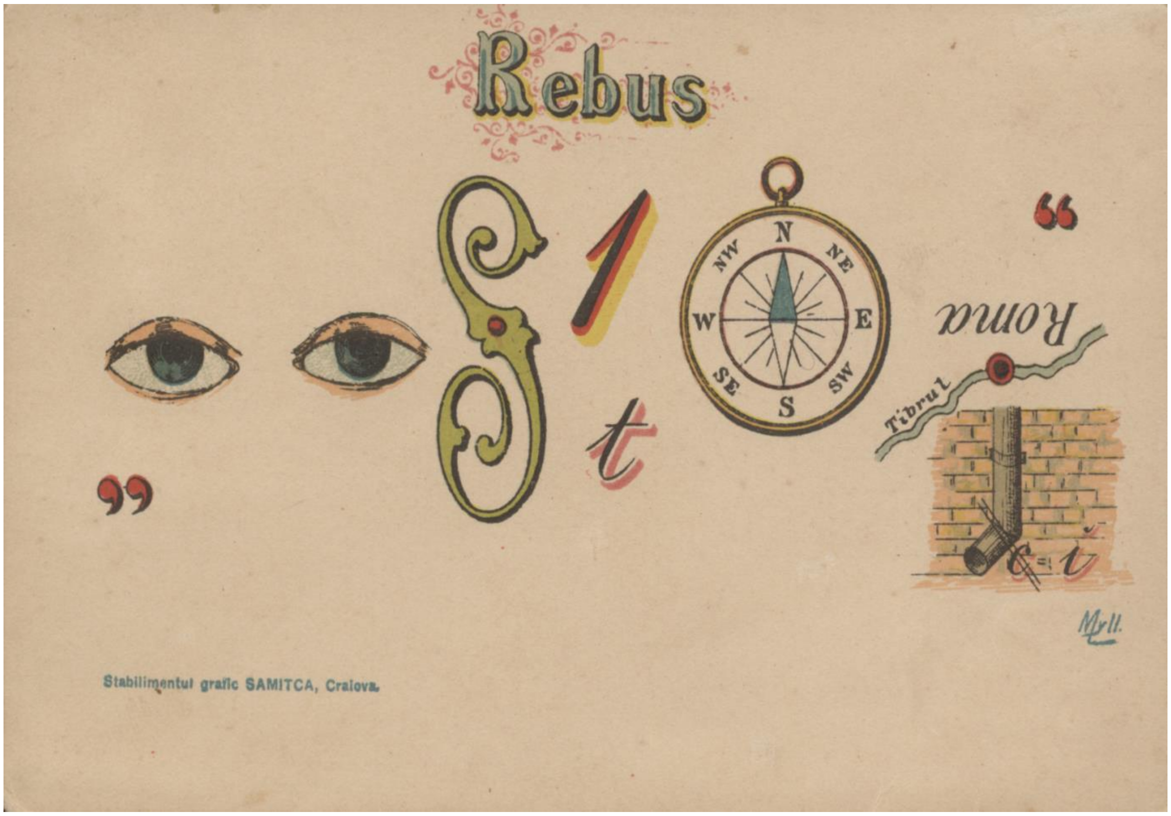
Ilustrate cu tematică enigmistică
(începutul Secolului XX)

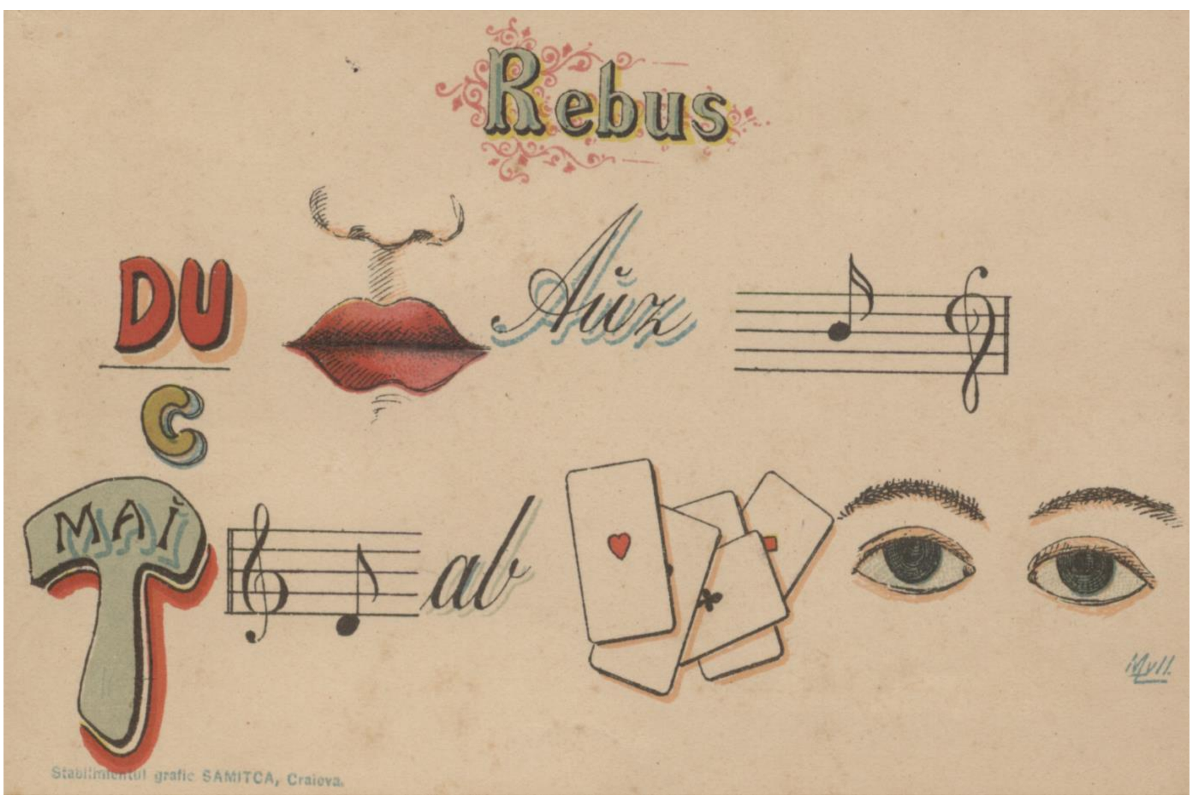
Ce este un zid de aramă pentru bărbați, adesea pentru femei nu e decât o pânză de păianjen.

A acoperi o faptă rea, este a deveni complicele ei.

Ochii sunt busola amorului.

După ce gura au zis mai întreabă și ochii.

ĂURITORII·UNIRII·1859·1918

